

**ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ**

Λύρα Ν. Χρυσούλα

**Πτυχίο Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων
Πανεπιστημίου Πειραιώς**

**Υποβληθείσα για το Μεταπτυχιακό Δίπλωμα στη Διοίκηση
Επιχειρήσεων – Διοίκηση Ολικής Ποιότητας (ΔΟΠ)**

Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων

2005

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ

Λύρα Ν. Χρυσούλα

Σημαντικοί όροι

Επιτροπή της Βασιλείας, Προληπτική Εποπτεία Διεθνούς Τραπεζικού Συστήματος, Το Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια, Το νέο Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια, Πιστωτικός Κίνδυνος, Λειτουργικός Κίνδυνος, Μέθοδοι Υπολογισμού Κεφαλαιακών Απαιτήσεων, Πειθαρχία της Αγοράς.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τελευταία χρόνια το διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα λειτουργεί σε ένα πολύ πιο ευμετάβλητο περιβάλλον που δυσχεραίνει σημαντικά το εποπτικό έργο των εθνικών αρχών. Με την ίδρυση της Επιτροπής της Βασιλείας, ουσιαστικά, επιδιώκεται η διαμόρφωση ενός ενιαίου πλαισίου εποπτείας της δραστηριότητας των τραπεζών, καθώς και η ενίσχυση της δυναμικότητας και της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.

Οι κανόνες της Επιτροπής της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια στόχο έχουν να διασφαλίσουν την Τράπεζα στα θέματα της ρευστότητας, της φερεγγυότητας και της εμπιστοσύνης του κοινού σ' αυτή. Για τους λόγους αυτούς, το θέμα της επάρκειας των κεφαλαίων αποτελεί, σε παγκόσμιο επίπεδο, ένα από τα κυριότερα αντικείμενα, αν όχι το κυριότερο, του ελέγχου και της εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων που επιτελείται από τις Κεντρικές Τράπεζες και τις Αρμόδιες Αρχές.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	Σελ. i
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ	Σελ. ii
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	Σελ. iii
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	Σελ. 1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	Σελ. 1
1.1 Αντικειμενικός σκοπός της εργασίας.....	Σελ. 1
1.2 Μεθοδολογία.....	Σελ. 1
1.3 Χρησιμότητα.....	Σελ. 2
1.4 Διάρθρωση.....	Σελ. 2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	Σελ. 5
ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ	Σελ. 5
2.1 Η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών και η Επιτροπή της Βασιλείας...	Σελ. 5
2.2 Ανάγκη προληπτικής εποπτείας των τραπεζών και λόγοι δημιουργίας της Επιτροπής της Βασιλείας.....	Σελ. 5
2.3 Η σύνθεση της Επιτροπής της Βασιλείας.....	Σελ. 7
2.4 Η νομική φύση της Επιτροπής της Βασιλείας.....	Σελ. 10
2.5 Το πεδίο εφαρμογής της Επιτροπής της Βασιλείας.....	Σελ. 11
2.6 Η αρχική αντίδραση των αρχών απέναντι στην Επιτροπή της Βασιλείας.....	Σελ. 12
2.7 Οι αντικειμενικοί στόχοι της Επιτροπής της Βασιλείας.....	Σελ. 13
2.7.1 Το περιεχόμενο του κυρίου στόχου και οι άξονες της διεθνούς συνεργασίας στο πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας.....	Σελ. 14
2.7.2 Τα μέσα υλοποίησης του κυρίου στόχου.....	Σελ. 16
2.7.3 Το περιεχόμενο του πρώτου επικουρικού στόχου: η διασφάλιση ανταγωνιστικής ισότητας μεταξύ διεθνών τραπεζών.....	Σελ. 17

2.7.4 Το περιεχόμενο του δευτέρου επικουρικού στόχου: η διασφάλιση ανταγωνιστικής ισότητας μεταξύ διεθνών τραπεζών και διεθνών επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών.....	Σελ. 17
--	---------

2.7.5 Μέσα υλοποίησης των επικουρικών στόχων της Επιτροπής της Βασιλείας.....	Σελ. 18
---	---------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ Σελ. 19

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ Σελ. 19

3.1 Η νομική φύση των κανόνων που περιέχονται στις εκθέσεις της Επιτροπής της Βασιλείας.....	Σελ. 19
--	---------

3.2 Η τριτενέργεια των κανόνων της Επιτροπής της Βασιλείας.....	Σελ. 21
---	---------

3.3 Κατηγοριοποίηση των εκθέσεων της Επιτροπής της Βασιλείας.....	Σελ. 22
---	---------

3.4 Διασυνοριακή συνεργασία των τραπεζικών εποπτικών αρχών είτε με άλλες τραπεζικές αρχές, είτε με τις αρχές που εποπτεύουν επιχειρήσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών.....	Σελ. 23
---	---------

3.5 Μέθοδοι προληπτικής εποπτείας των τραπεζών.....	Σελ. 26
---	---------

3.6 Προληπτική εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ομίλων ετερογενών δραστηριοτήτων.....	Σελ. 27
---	---------

3.7 Διαφάνεια των συναλλαγών και εταιρική διακυβέρνηση.....	Σελ. 27
---	---------

3.8 Διαχείριση των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες.....	Σελ. 28
---	---------

3.9 Λογιστική απεικόνιση των τραπεζικών συναλλαγών.....	Σελ. 30
---	---------

3.10 Πρόληψη της χρήσης του τραπεζικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.....	Σελ. 31
--	---------

3.11 Αντιμετώπιση του μηχανογραφικού προβλήματος του έτους 2000...	Σελ. 31
--	---------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ Σελ. 32

ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ Σελ. 32

4.1 Η έννοια και η σημασία της επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων.....	Σελ. 32
--	---------

4.2	Θέματα Διατάξεων του Συμφώνου της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια	Σελ. 33
4.3	Συμπλήρωση των διατάξεων του Συμφώνου της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια (1988).....	Σελ. 33
4.4	Τεχνικές Τροποποιήσεις της «Αρχικής Συμφωνίας».....	Σελ. 34
4.5	Η Τροποποίηση του Συμφώνου της Βασιλείας (Amendment to the Basel Capital Accord, 1996).....	Σελ. 35
4.6	Η Επάρκεια των Κεφαλαίων των Πιστωτικών Ιδρυμάτων.....	Σελ. 37
4.7	Μέτρηση της Κεφαλαιακής Επάρκειας – Συντελεστής Φερεγγυότητας.....	Σελ. 38
4.7.1	Ορισμός των Ιδίων Κεφαλαίων.....	Σελ. 38
4.7.2	Ο παρονομαστής του συντελεστή φερεγγυότητας (τα στοιχεία του ενεργητικού της τράπεζας).....	Σελ. 41
4.7.3	Το ύψος του Συντελεστή Φερεγγυότητας.....	Σελ. 44
4.8	Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας Ελληνικών Τραπεζών.....	Σελ. 45
4.9	Εποπτικό και Οικονομικά Κεφάλαιο – Συντελεστές Στάθμισης.....	Σελ. 46
4.10	Εναλλακτική Μέθοδος υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη έναντι των κινδύνων αγοράς – Μεθοδολογία Μέγιστης Δυνητικής Ζημιάς.....	Σελ. 49
4.11	Το Σύμφωνο της Βασιλείας και η ανάγκη αναθεώρησής του.....	Σελ. 51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Σελ. 54

ΤΟ ΝΕΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ

Σελ. 54

5.1	Η δημιουργία του Νέου Συμφώνου.....	Σελ. 54
5.2	Οι νέες προτάσεις της Βασιλείας.....	Σελ. 55
5.3	Οι στόχοι του νέου εποπτικού πλαισίου.....	Σελ. 56
5.4	Δομή του Νέου Κανονιστικού Πλαισίου (Basel II).....	Σελ. 57
5.5	Εφαρμογή του Νέου Κανονιστικού Πλαισίου (Basel II).....	Σελ. 58

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ Σελ. 59

ΠΥΛΩΝΑΣ Ι : ΕΛΑΧΙΣΤΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ Σελ. 59

6.1	Εισαγωγή.....	Σελ. 59
6.2	Ορισμός και Φύση του Πιστωτικού Κινδύνου.....	Σελ. 61
6.3	Πιστωτικός Κίνδυνος – Τυποποιημένη Προσέγγιση.....	Σελ. 63
6.4	Πιστωτικός Κίνδυνος – Μέθοδος Εσωτερικών Αξιολογήσεων ή Εσωτερικών Συστημάτων Διαβάθμισης (ΕΣΔ).....	Σελ. 68
6.5	Επιλογή μεθόδου υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων Πιστωτικού Κινδύνου.....	Σελ. 73
6.6	Τεχνικές μείωσης Πιστωτικού Κινδύνου.....	Σελ. 75
6.7	Ορισμός Λειτουργικού Κινδύνου.....	Σελ. 77
6.8	Σύστημα Διαχείρισης Λειτουργικού Κινδύνου.....	Σελ. 79
6.9	Λειτουργικός Κίνδυνος - Μέθοδος Βασικού Δείκτη.....	Σελ. 80
6.10	Λειτουργικός Κίνδυνος - Τυποποιημένη Μέθοδος.....	Σελ. 81
6.11	Λειτουργικός Κίνδυνος - Μέθοδος Εσωτερικής Μέτρησης / Εξελιγμένων Μεθόδων Μέτρησης	Σελ. 84
6.12	Επιλογή μεθόδου υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων Λειτουργικού Κινδύνου.....	Σελ. 86
6.13	Συμπεράσματα.....	Σελ. 86

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ Σελ. 87

ΠΥΛΩΝΑΣ ΙΙ : ΕΠΟΠΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ Σελ. 87

7.1	Εισαγωγή.....	Σελ. 87
7.2	Λόγοι επιβολής άσκησης Προληπτικής Εποπτείας.....	Σελ. 88
7.3	Βασικές αρχές για την άσκηση προληπτικής εποπτείας.....	Σελ. 92

7.4	Τέσσερις Βασικές Αρχές.....	Σελ. 93
7.5	Ο ρόλος των Εποπτικών Αρχών.....	Σελ. 95
7.6	Εσωτερικός έλεγχος τραπεζών.....	Σελ. 96
7.7	Οι αρμόδιες εποπτικές αρχές των ιδρυμάτων στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	Σελ. 99
7.8	Εποπτεία από την Κεντρική Τράπεζα της Ελλάδος.....	Σελ. 103
7.9	Άριστος Βαθμός Εποπτικού Ελέγχου.....	Σελ. 104
7.10	Συμπεράσματα.....	Σελ. 105
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ	Σελ. 106
	ΠΥΛΩΝΑΣ ΙΙΙ : ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ	Σελ. 106
8.1	Εισαγωγή.....	Σελ. 106
8.2	Υποβολή στοιχείων από τις τράπεζες στις εποπτικές αρχές.....	Σελ. 107
8.3	Συμπεράσματα.....	Σελ. 112
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ	Σελ. 113
	ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	Σελ. 113
9.1	Κριτική και ενδεχόμενες επιπτώσεις των νέων προτάσεων.....	Σελ. 113
9.2	Κατευθύνσεις για περαιτέρω έρευνα.....	Σελ. 117
	ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ – ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ – ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	Σελ. 119

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να εκφράσω τις επιθυμίες μου καταρχήν στην οικογένειά μου που με ιδιαίτερο ζήλο και άοκνες προσπάθειες με βοήθησαν στην ολοκλήρωση της εκπαιδευτικής μου πορείας.

Στην συνέχεια, θα ήθελα να εκδηλώσω τον σεβασμό μου στον καθηγητή κ. Γεώργιο Αρτίκη που με σωστές πάντα κατευθύνσεις και ακριβείς υποδείξεις, μου στάθηκε και με στήριξε σε αυτήν μου την προσπάθεια.

Τους ευχαριστώ θερμά.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1. Μέλη της Επιτροπής της Βασιλείας.....	Σελ. 9
Πίνακας 2. Αντιστοιχία ανάμεσα στο Έργο της Επιτροπής της Βασιλείας και τις Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς τον έλεγχο της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών.....	Σελ. 20
Πίνακας 3. Κατανομή Αρμοδιοτήτων αναφορικά με την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων που είναι εγκατεστημένα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.....	Σελ. 25
Πίνακας 4. Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας Ελληνικών Τραπεζών.....	Σελ. 45
Πίνακας 5. Επιμέρους συντελεστές σταθμίσεως με βάση το ποσοστό αστοχίας του εσωτερικού συστήματος διαβαθμίσεως.....	Σελ. 48
Πίνακας 6. Συνοπτική Περιγραφή Συντελεστών Στάθμισης Πιστωτικού Κινδύνου...	Σελ. 65
Πίνακας 7. Σύγκριση Κεφαλαιακών Απαιτήσεων ανάλογα με τη μέθοδο αξιολόγησης Πιστωτικού Κινδύνου.....	Σελ. 74
Πίνακας 8. Οικονομικοί δείκτες κατά διαχειριστική μονάδα και είδος δραστηριότητας.....	Σελ. 82
Πίνακας 9. Το Προστατευτικό Δίκτυο.....	Σελ. 91
Πίνακας 10. Οι αρμόδιες εποπτικές αρχές των ιδρυμάτων στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	Σελ. 101

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1. Δείκτες Κεφαλαιακής Επάρκειας.....	Σελ. 46
Διάγραμμα 2. Υπολογισμός Ελαχίστων Κεφαλαιακών Απαιτήσεων.....	Σελ. 61
Διάγραμμα 3. Εποπτικές διαδικασίες εξέτασης κεφαλαιακής επάρκειας.....	Σελ. 88
Διάγραμμα 4. Πειθαρχία Αγοράς.....	Σελ. 107

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.5 Αντικειμενικός σκοπός της εργασίας

Με την παρούσα μελέτη, γίνεται μια προσπάθεια συστηματικής παρουσίασης του έργου της Επιτροπής της Βασιλείας ως προς την τραπεζική εποπτεία. Αντικειμενικός σκοπός της εργασίας είναι να κατανοηθεί η συμβολή των κανονιστικών ρυθμίσεων της Επιτροπής στην σταθερότητα, αποτελεσματικότητα και φερεγγυότητα του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.

Μέσω της καταγραφής των βασικών θεμάτων των εκθέσεων της Επιτροπής της Βασιλείας, καθώς και της σύγκρισης του Συμφώνου της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια (Basel Capital Accord, 1998) ή Basel I με την τροποποίηση του συμφώνου της Βασιλείας (Amendment to the Basel Capital Accord, 1996) ή Basel II επιχειρείται, επίσης, η διασαφήνιση των λόγων της αλλαγής καθώς και οι αδυναμίες του πρώτου συμφώνου.

1.6 Μεθοδολογία

Προκείμενου να επιτευχθούν οι παραπάνω αντικειμενικοί σκοποί της εργασίας, παρουσιάζεται η ανάγκη διεθνούς συντονισμού των κανονιστικών ρυθμίσεων σχετικά με τις μεθόδους προληπτικής εποπτείας των τραπεζών. Γίνεται κριτική παράθεση των απόψεων σημαντικών στελεχών Ελληνικών Τραπεζών, από τις συζητήσεις στρογγυλής τραπέζης που διοργανώνονται τακτικά από τη Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, σχετικά με τους κανόνες της Επιτροπής της Βασιλείας όπως καθιερώθηκαν αρχικά και ισχύουν μέχρι σήμερα, καθώς και σχετικά με τις αναθεωρητικές προτάσεις που προβλέπεται να ισχύσουν από το 2006.

Ταυτόχρονα, χρησιμοποιούνται πολλά άρθρα κυρίως από τα δελτία της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, συγγράμματα ξένων, κυρίως, συγγραφέων καθώς και ένας σημαντικός αριθμός εισηγητικών εκθέσεων της Επιτροπής της Βασιλείας (Basel Committee). Αρκετές πληροφορίες έχουν, επίσης, χρησιμοποιηθεί από την επίσημη

ηλεκτρονική διεύθυνση της Επιτροπής της Βασιλείας στο διαδίκτυο (www.basel.com) καθώς και από την ηλεκτρονική διεύθυνση www.bis.org.

1.7 Χρησιμότητα

Η παρούσα μελέτη αποτελεί την πρώτη ίσως συνοπτική παρουσίαση σε ελληνικό κείμενο του έργου της Επιτροπής της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία με ιδιαίτερη αναφορά στην κεφαλαιακή επάρκεια των διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων καθώς και στην διαχείριση των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες.

1.8 Διάρθρωση

Το **πρώτο κεφάλαιο** αποτελεί την εισαγωγή της παρούσης μελέτης. Πιο αναλυτικά, παρουσιάζεται ο αντικειμενικός σκοπός της εργασίας, καθώς και η μεθοδολογία η οποία χρησιμοποιήθηκε, προκειμένου να επιτευχθεί το προσδοκώμενο αποτέλεσμα. Ακολουθεί η χρησιμότητα της παρούσης ανάλυσης, καθώς και η διάρθρωση των κεφαλαίων προκειμένου να διευκολυνθεί ο αναγνώστης.

Στο **δεύτερο κεφάλαιο** παρατίθενται, συνοπτικά, οι παράγοντες που συνέβαλλαν στην αφερεγγυότητα των τραπεζών και συνεπώς στους λόγους δημιουργίας της Επιτροπής της Βασιλείας. Παρουσιάζεται, έπειτα, η σύνθεση της Επιτροπής, με την παράθεση ενός αναλυτικού πίνακα των μελών της, καθώς και η νομική της μορφή και το πεδίο εφαρμογής της. Επιπλέον, αναφέρεται η αρχική αντίδραση των αρχών απέναντι στην Επιτροπή της Βασιλείας και, τέλος, οι αντικειμενικοί της σκοποί και τα μέσα υλοποίησής τους.

Στο **τρίτο κεφάλαιο** γίνεται μια συνοπτική παρουσίαση των εκθέσεων της Επιτροπής της Βασιλείας, που έχει εκδώσει από την αρχή της λειτουργίας της (1974), σύμφωνα με μια κατηγοριοποίηση τους σε οκτώ θεματικές ενότητες. Η ομαδοποίηση που ακολουθείται στην παρούσα μελέτη είναι παρεμφερής με εκείνη που υιοθετήθηκε στο Compendium of documents produced by the Basel Committee on Banking Supervision (www.bis.org/bccbs/publ), με ορισμένες διαφοροποιήσεις και την προσθήκη ορισμένων επιπλέον κειμένων.

Το **τέταρτο κεφάλαιο** εξετάζει το Σύμφωνο της Επιτροπής της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή επάρκεια (Basel Capital Accord, 1988) ή διαφορετικά τη «Βασιλεία I» (Basel I). Συγκεκριμένα, αναλύονται τα Θέματα Διατάξεων του συγκεκριμένου Συμφώνου, καθώς και οι σχετικές συμπληρώσεις και τροποποιήσεις που ακολούθησαν. Ταυτόχρονα, παρουσιάζεται η Επάρκεια των Κεφαλαίων των Πιστωτικών Ιδρυμάτων, η μέτρηση της Κεφαλαιακής Επάρκειας, με ιδιαίτερη αναφορά στον Συντελεστή Φερεγγυότητας και στην Μεθοδολογία Μέγιστης Δυνητικής Ζημιάς (Value at Risk, VAR) και, τέλος, καταγράφεται η ανάγκη αναθεώρησής του εν λόγω Συμφώνου.

Το **πέμπτο κεφάλαιο** αναπτύσσει το Νέο Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια (New Basel Capital Accord, 2001) ή, με άλλα λόγια, τη «Βασιλεία II» (Basel II). Πιο αναλυτικά, παρατίθεται η δημιουργία του συγκεκριμένου Συμφώνου, οι νέες προτάσεις της Βασιλείας, οι στόχοι, η δομή και η εφαρμογή του νέου κανονιστικού πλαισίου.

Το **έκτο κεφάλαιο** αποτελεί την παρουσίαση του Πυλώνα I που αφορά τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη των αντιλαμβανόμενων κινδύνων (Minimum Capital Requirements). Αρχικά, εξετάζεται ο πιστωτικός κίνδυνος και οι δυο τρόποι υπολογισμού των εν λόγω κεφαλαιακών απαιτήσεων, δηλαδή η Τυποποιημένη Μέθοδος (Standardised Approach) και η μέθοδος υπολογισμού βάσει των Εσωτερικών Συστημάτων Διαβάθμισης του κινδύνου (Internal Ratings – Based Approach), σύμφωνα με δυο εναλλακτικές μεθόδους υπολογισμού: τη Θεμελιώδη Μέθοδο (Foundation Approach) και την Προηγμένη Μέθοδο (Advanced Approach). Έπειτα, αναλύεται ο λειτουργικός κίνδυνος καθώς και οι τρεις εναλλακτικές μέθοδοι υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων, δηλαδή του Βασικού Δείκτη (Basic Indicator Approach, της Τυποποιημένης Μεθόδου (Standardised Approach) και, τέλος, της Μεθόδου Εσωτερικής Μέτρησης (Advanced Measurement Approach)

Στο **έβδομο κεφάλαιο** γίνεται μια συνοπτική παρουσίαση του Πυλώνα II που αφορά τις Εποπτικές Διαδικασίες Ανασκόπησης και Αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας των Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Supervisory Review Process). Ιδιαίτερη ανάλυση γίνεται στους λόγους επιβολής άσκησης προληπτικής εποπτείας, στις βασικές αρχές, στο ρόλο των εποπτικών αρχών, καθώς και στον Εσωτερικό έλεγχο των τραπεζών. Τέλος, παρατίθενται σε πίνακα οι αρμόδιες εποπτικές αρχές των

ιδρυμάτων στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, περιγράφεται η εποπτεία από την Κεντρική Τράπεζα της Ελλάδος, καθώς και Άριστος Βαθμός Εποπτικού Ελέγχου που πρέπει να εφαρμόζεται.

Στο **όγδοο κεφάλαιο** περιγράφεται ο Πυλώνας III που αφορά την Πειθαρχία της Αγοράς (Market Discipline), με κύρια ανάλυση την υποβολή στοιχείων από τις τράπεζες στις εποπτικές αρχές.

Το **ένατο και τελευταίο κεφάλαιο** ολοκληρώνεται με ενδιαφέροντα συμπεράσματα σχετικά με το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια, σε συνδυασμό με κάποια κριτική και ενδεχόμενες επιπτώσεις των νέων προτάσεων, καθώς και με κατευθύνσεις για περαιτέρω έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

2.1 Η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών και η Επιτροπή της Βασιλείας

Η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (Bank of International Settlements) ιδρύθηκε το 1930. Αποτελεί τον παλαιότερο διεθνή χρηματοοικονομικό θεσμό στον κόσμο και παραμένει η κεντρική αρχή για την διεθνή συνεργασία των κεντρικών τραπεζών. Αυτή η διεθνή συνεργασία επιτυγχάνεται δια μέσου τακτικών συνεδριάσεων, στο Basel, διοικητικών κεντρικών τραπεζών, ειδικών από κεντρικές τράπεζες και άλλων διαφόρων συντελεστών. Σε συνδυασμό με αυτή την συνεργασία, η Τράπεζα έχει αναπτύξει την δική της έρευνα στα δημοσιονομικά και νομισματικά οικονομικά και αποτελεί σημαντική συνεισφορά στην συλλογή, σύνταξη και διάθεση οικονομικών και χρηματοοικονομικών στατιστικών.

Με λίγα λόγια, η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών, ως διεθνής οικονομικός οργανισμός, έχει ως κύριο έργο την προώθηση της διεθνούς νομισματικής συνεργασίας μεταξύ των μελών της, την παροχή συνδρομής στις εθνικές κεντρικές τράπεζες και τη διευκόλυνση του διακανονισμού διεθνών χρηματοπιστωτικών συναλλαγών. Υπό την αιγίδα της λειτουργούν (Τασάκος, 2004, σελ.43-50) :

- ❖ η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία. (Basel Committee on Banking Supervision).
- ❖ η Επιτροπή για τα Συστήματα Πληρωμών και Διακανονισμού (Committee on Payment and Settlement System).
- ❖ η Επιτροπή για το Παγκόσμιο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα (Committee on the Global Financial System).

2.2 Ανάγκη προληπτικής εποπτείας των τραπεζών και λόγοι δημιουργίας της Επιτροπής της Βασιλείας

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας εικοσαετίας παρατηρείται μια σημαντική μεταβολή στο καθεστώς το οποίο διέπει την κρατική εποπτεία των τραπεζών. Η εν

λόγω μεταβολή, έγκειται στο γεγονός ότι οι διοικητικοί κανόνες, μέσω των οποίων οριοθετείται το επιχειρηματικό πεδίο των τραπεζών, έχουν καταργηθεί και έχουν παραχωρήσει τη θέση τους σε κανόνες, με τους οποίους επιδιώκεται η πρόληψη της έκθεσής τους σε κινδύνους οι οποίοι απορρέουν από τη δραστηριότητά τους στις απελευθερωμένες χρηματοπιστωτικές αγορές.

Πιο αναλυτικά, λόγω της διαρκώς κλιμακούμενης τάσεως των τραπεζών να αναλαμβάνουν εξαιρετικούς κινδύνους και αφ'ετέρου εξ'ατίας της διαπιστούμενης αδυναμίας των εθνικών εποπτευουσών αρχών να επιβάλλουν μονομερώς τους κατάλληλους κανόνες προληπτικής εποπτείας, δημιουργήθηκε η ανάγκη διασφάλισης της δυναμικότητας και σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος (Folkerts – Landau, 1990, σελ.279-306). Συγκεκριμένα, οι παράγοντες οι οποίοι συνέβαλαν στην αύξηση της εκθέσεως του χαρτοφυλακίου περισσότερων τραπεζών σε αφερεγγυότητα υπήρξαν οι εξής :

- ◆ Η έξαρση της εντάσεως των κινδύνων αγοράς, δηλαδή του κινδύνου επιτοκίων και συναλλαγματικών ισοτιμιών, λόγω της έντονης κινητικότητας των τιμών στις αγορές συναλλάγματος και βραχυχρόνιων κεφαλαίων, ως αποτέλεσμα της καταργήσεως του συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών και την απελευθέρωση των επιτοκίων διεθνώς (Γκόρτσος, 1990, σελ.9-36).
- ◆ Η αύξηση της ευαισθησίας των τραπεζών στους κινδύνους, λόγω της πτώσεως της αποδοτικότητας των παραδοσιακών τραπεζικών εργασιών και της αναζητήσεως νέων επενδυτικών δραστηριοτήτων (Γκόρτσος, 1990, σελ.19-36).
- ◆ Η αναποτελεσματικότητα των κανόνων προληπτικής εποπτείας να συλλαμβάνουν και να αντιμετωπίζουν τις νέες πηγές ευαισθησίας των εμπορικών τραπεζών (Folkerts – Landau, 1990, σελ.279-306).
- ◆ Η εσφαλμένη τιμολόγηση της ασφαλίσεως καταθέσεων, η οποία είχε σαν αποτέλεσμα την αισθητή χαλάρωση της πειθαρχίας της αγοράς και την ανάληψη εξαιρετικών κινδύνων από αρκετές εμπορικές τράπεζες (Flannery, 1998, σελ.17-27).

Κάτω από αυτές τις συνθήκες υπήρξε έντονη η ανάγκη για αναμόρφωση και εκσυγχρονισμό του συστήματος των κανόνων εποπτείας της σχετικής επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζικών ιδρυμάτων.

Από τα παραπάνω προκύπτει το συμπέρασμα, πως οι εποπτικοί κανόνες δημιουργήθηκαν κυρίως για την εξομάλυνση των κρίσεων στον διεθνές τραπεζικό σύστημα. Εξάλλου, η ίδια η ίδρυση της Επιτροπής της Βασιλείας, το 1974, αποτέλεσε απάντηση στην κατάρρευση της τράπεζας Herstatt και της Franklin National (Κωστόπουλος, 2001, σελ.5-13). Πιο αναλυτικά, το 1974 έλαβε χώρα μια σημαντική τραπεζική κρίση, με διεθνή εμβέλεια, η οποία ξεκίνησε από την υπερβολική έκθεση της γερμανικής τράπεζας Bankhaus I.D. Herstatt στο συναλλαγματικό κίνδυνο λόγω μεγάλων ανοικτών θέσεων σε προθεσμιακές πράξεις συναλλάγματος (Εκθεση Allsopp της Committee on Payment and Settlement Systems, 1996, σελ.5-38). Συνέπεια της ήταν, όχι μόνο η ανάκληση της άδειας λειτουργίας της τράπεζας από τις εποπτικές της αρχές, αλλά και μια, χωρίς προηγούμενο αναστάτωση, στη διεθνή διατραπεζική αγορά (Herring and Litan, 1995, σελ.95 - 96).

Παράλληλα προς τις πρωτοβουλίες που ανέλαβαν οι τραπεζικές εποπτικές αρχές σε αρκετές χώρες για την αντιμετώπιση τόσο των αιτιών όσο και των επιπτώσεων αυτού του περιστατικού, η πτώχευση της τράπεζας Herstatt, όπως και η κρίση που προέκυψε από την πτώχευση της αμερικανικής τράπεζας Franklin National Bank of New York, την διετία 1973-1974, κατέδειξαν την ανάγκη ενίσχυσης της διεθνούς συνεργασίας στον τομέα της τραπεζικής εποπτείας. Ταυτόχρονα, η ανησυχία των διοικητών των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών του G10 και της Ελβετίας, σε συνδυασμό μάλιστα με την επίταση της διεθνοποίησης της τραπεζικής δραστηριότητας, ανέδειξαν ως προτεραιότητα τη θεσμοθέτηση πολυμερούς συνεργασίας ανάμεσα στις νομισματικές και, για πρώτη φορά στην ιστορία, τραπεζικές εποπτικές αρχές. Στόχος τους ήταν η πρόληψη συστημικών κρίσεων και η διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος. Στην προσπάθεια επίτευξης του παραπάνω στόχου συστάθηκε η Επιτροπή της Βασιλείας η οποία έχει αποτελέσει την πηγή από την οποία εκπορεύεται κάθε νέα σημαντική εξέλιξη στον τομέα της προληπτικής εποπτείας των τραπεζών και των συναλλαγών τους. Συνεπώς, στο σύγχρονο αποκανονικοποιημένο και διεθνοποιημένο τραπεζικό σύστημα, η έμφαση έχει πλέον μεταφερθεί από το «κατασταλτικό έλεγχο

των τραπεζικών εργασιών» στον «έλεγχο της προληπτικής εποπτείας των τραπεζών» (Γκόρτσος, 2003, σελ.45).

2.3 Η σύνθεση της Επιτροπής της Βασιλείας

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την τραπεζική Εποπτεία (Basel Committee on Banking Supervision) είναι ένας από τους διεθνείς φορείς που συστάθηκαν με στόχο την επεξεργασία κανόνων που έχουν θετική συμβολή στην διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος στο πλαίσιο της διαμόρφωσης της Νέας Διεθνούς Χρηματοπιστωτικής Αρχιτεκτονικής (New International Financial Architecture) (Giovanoli, 2000, σελ.3-59). Συστάθηκε στις 8 Οκτωβρίου 1974 στους κόλπους της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών. Από τη ίδρυσή της μέχρι το 1988 η Επιτροπή ονομαζόταν «Επιτροπή Τραπεζικών Ελέγχων και Εποπτικών Πρακτικών (Committee on Banking Regulations and Supervisory Practices) και στην συνέχεια «Επιτροπή της Βασιλείας». Εδρεύει στην Ελβετική πόλη της Βασιλείας και λειτουργεί υπό την διοικητική αιγίδα της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών, η οποία της παρέχει μόνιμη γραμματειακή υποστήριξη.

Μέλη της επιτροπής, η οποία συνεδριάζει ανά τρίμηνο, είναι οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών των κρατών-μελών της «Ομάδας των 10» (G10)¹, ο διοικητής της κεντρικής τράπεζας της Ελβετίας², του Λουξεμβούργου και από το 2001 της Ισπανίας³ ή/και οι επικεφαλές των εποπτικών αρχών αυτών των κρατών, εφόσον η κεντρική τους τράπεζα δεν έχει την αποκλειστική αρμοδιότητα για την άσκηση προληπτικής εποπτείας⁴ στις τράπεζες (Γκόρτσος, 2003, σελ.40). Πιο αναλυτικά, τα μέλη της Επιτροπής της Βασιλείας αναφέρονται συνοπτικά στον πίνακα 1.

---

¹ Η «Ομάδα των 10» (Group of Ten) (G10) είναι μια ομάδα κρατών και κεντρικών κυβερνήσεων οι οποίες έχουν συνάψει με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο τους Γενικούς Διακανονισμούς Δανεισμού (General Arrangements to Borrow, GAB) Στην ομάδα αυτή συμμετέχουν οι κυβερνήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών, της Γαλλίας, της Ιταλίας, της Ιαπωνίας, του Καναδά, της Ολλανδίας, του Βελγίου και της Μεγάλης Βρετανίας, και οι κεντρικές Τράπεζες της Γερμανίας και της Σουηδίας.

² Η κεντρική Τράπεζα της Ελβετίας συμμετέχει, επίσης, στους Γενικούς Διακανονισμούς Δανεισμού από τον Απρίλιο του 1984.

³ Οι εν λόγω κεντρικές τράπεζες είναι και οι σημαντικότεροι μεριδιούχοι της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών.

⁴ Μολονότι ιστορικά η προληπτική εποπτεία των τραπεζών αποτελεί βασική αρμοδιότητα των κεντρικών τραπεζών, στις σύγχρονες οικονομίες παρατηρείται μια σημαντική απόκλιση. Πιο αναλυτικά, με την εξαίρεση της Ισπανίας, της Ιταλίας και της Ολλανδίας, σε όλα τα υπόλοιπα κράτη που εκπροσωπούνται στην Επιτροπή της Βασιλείας η τραπεζική εποπτεία αποτελεί αρμοδιότητα διοικητικών αρχών εκτός της κεντρικής τράπεζας.

Πίνακας 1. Μέλη της Επιτροπής της Βασιλείας

Βέλγιο	National Bank of Belgium Banking and Financial Commission
Γαλλία	Bank of France Banking Commission
Γερμανία	Deutsche Bundesbank Federal Banking Supervisory Office
Ελβετία	Swiss National Bank Swiss Federal Supervisory Office
Ηνωμένο Βασίλειο	Bank of England Financial Services Authority
Η.Π.Α	Federal Reserve Board Federal Reserve Bank of New York Office of the Comptroller of the Currency Federal Deposit Insurance Corporation
Ιαπωνία	Bank of Japan Financial Supervisory Agency
Ισπανία	Bank of Spain
Ιταλία	Bank of Italy
Καναδάς	Bank of Canada Office of the Superintendent of Financial Institutions
Λουξεμβούργο	Surveillance Commission for the Financial Sector
Ολλανδία	The Netherlands Bank
Σουηδία	Sveriges Riksbank The Swedish Financial Supervisory Authority

Ο λόγος της συμμετοχής τόσο νομισματικών όσο και εποπτικών αρχών στην Επιτροπή της Βασιλείας οφείλεται στο γεγονός ότι, στα κράτη που έχουν υιοθετήσει την αρχή του διαχωρισμού, και οι δυο έχουν αρμοδιότητα αναφορικά με την διασφάλιση του τραπεζικού συστήματος, η οποία αποτελεί το βασικό στόχο⁵ της Επιτροπής της Βασιλείας.

Στο σημείο αυτό, όμως, θα πρέπει να σημειωθεί πως η Επιτροπή της Βασιλείας παρά το γεγονός ότι επιλαμβάνεται θεμάτων που αφορούν την προληπτική εποπτεία των τραπεζών, δεν είναι εποπτική αρχή, καθώς δεν έχει αρμοδιότητα να ασκεί προληπτική εποπτεία στις τράπεζες που έχουν την καταστατική τους έδρα στην επικράτεια των κρατών που εκπροσωπούνται σ' αυτήν. Πιο αναλυτικά, σύμφωνα με το ισχύον διεθνές οικονομικό δίκαιο, κανένας οργανισμός ή υπερεθνικό όργανο δεν έχει την εξουσία άσκησης προληπτικής εποπτείας στις τράπεζες. Ακόμα και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έχει καθεστώς παρατηρητή στις συνεδριάσεις της Επιτροπής και συμμετέχει σε ορισμένες από τις ομάδες εργασίας της (Δελτίο Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, 2001, σελ.66).

2.4 Η νομική φύση της Επιτροπής της Βασιλείας

Η Επιτροπή της Βασιλείας δεν είναι διεθνής διακυβερνητικός οργανισμός, αλλά μια *de facto* οργάνωση, χωρίς νομική προσωπικότητα, που λειτουργεί στο πλαίσιο της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (Yoshiura, 1994, σελ.21-26). Δεν συστάθηκε δηλαδή βάσει διεθνούς σύμβασης, δεν διαθέτει καταστατικό και κανονισμό λειτουργίας, ενώ η αναφορά στην αρχική εντολή που της δόθηκε από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών του G10 και της Ελβετίας ήταν ένα δελτίο τύπου που εκδόθηκε από την Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών στις 12 Φεβρουαρίου 1975 (Norton, 1995, σελ.177). Ξεκίνησε, επομένως, να λειτουργεί ως ένα *forum* για την ανταλλαγή απόψεων ανάμεσα στα μέλη της αναφορικά με τη σταθερότητα του διεθνούς τραπεζικού συστήματος και της τραπεζικής εποπτείας. Το άτυπο αυτό παγκόσμιο *forum* για τη συζήτηση ζητημάτων τραπεζικής εποπτείας λειτουργεί μέσω της δόμησης τακτικής συνεργασίας :

---

⁵ Βλέπε σχετικά 2.7.1 Το περιεχόμενο του κυρίου στόχου και οι άξονες της διεθνούς συνεργασίας στο πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας.

÷ Με τις τραπεζικές εποπτικές αρχές τρίτων χωρών που δεν εκπροσωπούνται στην Επιτροπή της Βασιλείας. Η συνεργασία αυτή υλοποιείται με την καλλιέργεια διμερών σχέσεων, με την εκ μέρους της Επιτροπής παροχή τεχνικής βοήθειας στις εν λόγω εποπτικές αρχές για την υποστήριξη του τραπεζικού και χρηματοπιστωτικού τους συστήματος μέσω του Ινστιτούτου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Financial Stability Institute), καθώς και με την διοργάνωση, σε διετή βάση, ενός διεθνούς συνεδρίου σε θέματα που άπτονται του ενδιαφέροντος των τραπεζικών εποπτικών αρχών (Γκόρτσος, 2003, σελ.51).

÷ Με τις περιφερειακές ενώσεις τραπεζών εποπτικών αρχών που λειτουργούν ανά την υφήλιο. Στην ομάδα αυτών των ενώσεων εντάσσονται : η Offshore Group of Banking Supervisors, η Commission of Latin America and Caribbean Banking Supervisory and Inspection Organisations, το Gulf Cooperation Council Committee of Banking Supervisors, το Southeastern Asia, New Zealand and Australia (SEANZA) Forum of Banking Supervisors, η Caribbean Group of Banking Supervisors, η Group of Banking Supervisors from Central and Eastern European Countries, η Arab Committee on Banking Supervisors Group, η West and Central African Group of Banking Supervisors, η Transcaucasia and Central Asia Regional Group (Γκόρτσος, 2003, σελ.51).

2.5 Το πεδίο εφαρμογής της Επιτροπής της Βασιλείας

Αποδέκτης των κανόνων της Συμφωνίας της Βασιλείας είναι οι διεθνείς εμπορικές τράπεζες, δηλαδή, εκείνοι οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί που πληρούν σωρευτικά τις ακόλουθες προϋποθέσεις (Γκόρτσος, 1990, σελ.19-36) :

- Μεσολαβούν άμεσα στη χρηματοδοτική διαδικασία και συναλλάσσονται άμεσα τόσο με τις πλεονασματικές, όσο και με τις ελλειμματικές μονάδες της οικονομίας, αναλαμβάνοντας ίδιους επενδυτικούς κινδύνους. Η μεσολάβηση αυτή εκδηλώνεται υποχρεωτικά σαν «χαρακτηριστική» τραπεζική μεσολάβηση, δηλαδή ανάληψη καταθέσεων και παροχή χορηγήσεων.

- Το πιστωτικό ίδρυμα διαθέτει φυσική παρουσία, δηλαδή εγκαθίσταται σε περισσότερα από ένα κράτη μέσω αλλοδαπών υποκαταστημάτων ή και θυγατρικών τραπεζικών επιχειρήσεων.

Με άλλα λόγια, το πεδίο εφαρμογής της Επιτροπής της Βασιλείας αποτελούν κατ'αρχήν μεν τα πιστωτικά ιδρύματα, αλλά σε περιορισμένη έκταση, καθώς και διάφοροι άλλοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί που ορίζονται σαν χρηματοδοτικά ιδρύματα.

Η Επιτροπή, συνεπώς, υιοθέτησε την αρχή της εποπτείας κατά ίδρυμα (Institutional Regulation)⁶, σύμφωνα με την οποία κάθε ίδρυμα το οποίο παρέχει ορισμένες έστω υπηρεσίες μιας τράπεζας πολλαπλών συναλλαγών υπόκειται για το σύνολο των εργασιών του στο βελινεκές των κανόνων της τραπεζικής εποπτείας. Εναπόκειται, όμως, στη διακριτική ευχέρεια των κρατών-μελών να εντάξουν στη ρυθμιστική ισχύ των κανόνων της Συμφωνίας ένα ευρύτερο κύκλο χρηματοπιστωτικών ενδιαμέσων. Κάτι τέτοιο όμως εγκυμονεί κινδύνους εμπορικής τραπεζικής, εισάγοντας το λειτουργικό κριτήριο εποπτείας (functional regulation) (Cumming και Sweet, 1988, σελ.14-25).

Πιο αναλυτικά, όπως αναφέρεται στην εισαγωγική έκθεση «η Συμφωνία επιδιώκεται να εφαρμοστεί στις τράπεζες σε ενοποιημένη βάση, συμπεριλαμβανομένων των θυγατρικών τους επιχειρήσεων, οι οποίες προσφέρουν τραπεζικές και χρηματοδοτικές υπηρεσίες» (Committee on Banking Regulation and Supervisory Practices, 1988, αριθμός 10).

2.6 Η αρχική αντίδραση των αρχών απέναντι στην Επιτροπή της Βασιλείας

Η έναρξη λειτουργίας των εργασιών της Επιτροπής χρονολογείται σε μια περίοδο κατά την οποία η κατάργηση του διεθνούς συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods, το 1973, συνέβαλε στην αύξηση, εξαιρετική ορισμένες φορές, της μεταβλητότητας των ονομαστικών συναλλαγματικών ισοτιμιών και επιτοκίων των νομισμάτων στις αναπτυγμένες οικονομίες. Η εξέλιξη αυτή είχε, μεταξύ των άλλων, ως συνέπεια να καταστούν οι

---

⁶ Έχει υιοθετηθεί και ισχύει στα περισσότερα κράτη μέλη της Επιτροπής με εξαίρεση την Αγγλία και τον Καναδά.

τράπεζες ιδιαίτερα ευάλωτες στο συναλλαγματικό κίνδυνο και τον κίνδυνο από τη μεταβολή των ονομαστικών επιτοκίων.

Η αρχική αντίδραση, όμως, των αρχών απέναντι στη επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία υπήρξε διαμετρικά αντίθετη σε αρκετά κράτη. Εν όψει της εκτεταμένης απελευθέρωσης και της διεθνοποίησης των πιστωτικών αγορών, οι εθνικές εποπτεύουσες αρχές φρόντιζαν να προσφεύγουν σε ανταγωνιστική αντιπαράθεση με την υιοθέτηση των ελκυστικότερων δυνατών κανόνων εποπτικής και φορολογικής μεταχείρισης των διεθνών τραπεζών. Η τακτική, βέβαια αυτή άρχισε να υποχωρεί σε έκταση όταν έγινε αντιληπτό, ότι, εξ' αιτίας αυτού του ανταγωνισμού και δεδομένης της ικανότητας των τραπεζών να αντιδρούν ταχύτατα στην επιβολή διαφορετικών επιπέδων εποπτείας, το δίκτυ ασφαλείας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος είχε χαλαρώσει επικίνδυνα και ότι οι ισχύοντες κανόνες προληπτικής εποπτείας ήταν ακατάλληλοι για την αντιμετώπιση των αυξανόμενων τριγμών της σταθερότητας και βιωσιμότητας της διεθνοποιημένης πλέον τραπεζικής αγοράς των κρατών – μελών. Η ανησυχία, λοιπόν των εποπτικών αρχών – μελών της Επιτροπής της Βασιλείας αναφορικά με την αφερεγγυότητα των τραπεζών, οι οποίες λειτουργούσαν στην δικαιοδοσία τους σε ένα περιβάλλον έντονης αστάθειας των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών, σε συνδυασμό μάλιστα με την ραγδαία διεθνοποίηση της τραπεζικής, ανέδειξαν την ανάγκη συνεργασίας τους ως προτεραιότητα για την καλύτερη κατανόηση του νέου περιβάλλοντος. Παράλληλα, κρίθηκε απαραίτητη η συντονισμένη υιοθέτηση εποπτικών κανόνων οι οποίοι να είναι κατάλληλοι για την πρόληψη γενικευμένων κρίσεων στο διεθνοποιημένο χρηματοπιστωτικό σύστημα (Γκόρτσος, 1990, σελ.19-36).

2.7 Οι αντικειμενικοί στόχοι της Επιτροπής της Βασιλείας

Προϊόντος του χρόνου, το εύρος της δραστηριότητας της Επιτροπής της Βασιλείας αυξήθηκε σημαντικά με κύρια αποστολή της την διαμόρφωση ενός ενιαίου πλαισίου εποπτείας της δραστηριότητας των εμπορικών τραπεζών στα κράτη – μέλη της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (Bank of International Settlements, BIS). Οι στόχοι του έργου της Επιτροπής της Βασιλείας μπορούν να διακριθούν σε κύριο και επικουρικούς (Γκόρτσος, 2003, σελ.43) :

Πιο αναλυτικά, ο κύριος στόχος της είναι η διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος από το ενδεχόμενο της επέλευσης τραπεζικών πτωχεύσεων με αρνητικές αλυσιδωτές αντιδράσεις σε περισσότερα κράτη.⁷

Η Επιτροπή της Βασιλείας επιδιώκει ταυτόχρονα δυο επικουρικούς στόχους οι οποίοι αφορούν :

- Την διεθνή σύγκλιση του περιεχομένου των κανόνων προληπτικής τραπεζικής εποπτείας τους οποίους εφαρμόζουν οι εποπτικές αρχές – μέλη της Επιτροπής της Βασιλείας, προκειμένου να αμβλυνθούν οι συνθήκες ανταγωνιστικής ανισότητας ανάμεσα σε τράπεζες εγκατεστημένες σε διάφορα κράτη. Η διασφάλιση αυτή συνθηκών ανταγωνιστικής ισότητας, επιτρέπεται στο βαθμό που οι όποιες διαφορές οφείλονται στο εποπτικό καθεστώς στο οποίο υπάγονται.
- Την διαμόρφωση, σε συνεργασία με την Διεθνή Οργάνωση Επιτρόπων Κεφαλαιαγοράς (IOSCO), ισοδύναμων καθεστώτων για την προληπτική εποπτεία των διεθνών τραπεζών και των διεθνών χρηματιστηριακών εταιριών αναφορικά με την έκθεσή τους στους κινδύνους από παρεμφερείς χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Η διασφάλιση αυτή των συνθηκών ανταγωνιστικής ισότητας μεταξύ των διεθνών τραπεζών και των διεθνών επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών, εντάσσεται πάλι στα πλαίσια του εποπτικού καθεστώτος (Γκόρτσος, 1997, σελ.52-66).

2.7.1 Το περιεχόμενο του κυρίου στόχου και οι άξονες της διεθνούς συνεργασίας στο πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας

Το περιεχόμενο της συνεργασίας που αναπτύχθηκε στους κόλπους της Επιτροπής της Βασιλείας, από το 1974 μέχρι σήμερα, για την επίτευξη του κυρίου στόχου της κινείται γύρω από τέσσερις άξονες (Γκόρτσος, 2003, σελ.45):

α) Ο πρώτος άξονας αφορά την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των μελών της, προκειμένου να κατανοηθεί το νέο περιβάλλον λειτουργίας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος που δημιουργήθηκε μετά την κατάργηση του διεθνούς νομισματικού

---

⁷ Η μετάδοση προβλημάτων μεταξύ των τραπεζών σε διεθνές επίπεδο είναι λιγότερο «πληροφοριακής φύσεως» και περισσότερο «πραγματικής φύσεως» μέσω της διατραπεζικής αγοράς και των συστημάτων πληρωμών.

συστήματος του Bretton Woods⁸. Ο άξονας αυτός κρίνεται απαραίτητος, επίσης, λόγω της διακύβευσης της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος, που δημιουργείται από την ανάδειξη των διαφόρων χρηματοπιστωτικής φύσεως κινδύνων στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες με τη δραστηριότητά τους. Πράγματι, η Επιτροπή της Βασιλείας ξεκίνησε, όπως έχει ήδη αναφερθεί, ως ένα άτυπο forum για την ανταλλαγή απόψεων ανάμεσα στα μέλη του αναφορικά με την σταθερότητα του διεθνούς τραπεζικού συστήματος, εν όψει των σημαντικών μεταβολών στις συνθήκες λειτουργίας του.

β) *Ο δεύτερος άξονας* αφορά την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των τραπεζικών εποπτικών αρχών και την καθιέρωση κανόνων για την υπαγωγή όλων των διεθνών τραπεζών, οι οποίες λειτουργούν σε περισσότερα από ένα κράτη μέσω των υποκαταστημάτων ή/και θυγατρικών επιχειρήσεων. Παράλληλα, αφορά την δικαιοδοσία των εποπτικών αρχών και την καθιέρωση σταθερών διαύλων επικοινωνίας για την ανταλλαγή των απαραίτητων πληροφοριών μεταξύ των εποπτικών αρχών των κρατών καταγωγής και υποδοχής των διεθνών τραπεζών, ώστε να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εποπτεία των τελευταίων.

γ) *Ο τρίτος άξονας* χαρακτηρίζεται ως ο περισσότερος φιλόδοξος και αφορά την προώθηση ομοιόμορφων εποπτικών κανόνων και προτύπων προκειμένου να υιοθετούνται από τις εθνικές εποπτικές αρχές-μέλη της Επιτροπής. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται ο περιορισμός έκθεσης των τραπεζών σε αφερεγγυότητα και συνεπώς η διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.

δ) Οι εκθέσεις της Επιτροπής της Βασιλείας, στα πρώτα χρόνια λειτουργίας της, αφορούσαν αποκλειστικά και μόνο τις τράπεζες με σημαντική διεθνή δραστηριότητα και καταστατική έδρα στα κράτη που εκπροσωπούνται σ' αυτήν. Με την πάροδο όμως των ετών και ιδιαίτερα μετά τις σοβαρές διεθνείς χρηματοπιστωτικές κρίσεις, στα μέσα της δεκαετίας του 1990, σε διάφορες αναδυόμενες αγορές (Μεξικό, Νοτιοανατολική Ασία και Ρωσία) άρχισε να κρίνεται αναγκαία η αναβάθμιση του κανονιστικού πλαισίου που διέπει την άσκηση της τραπεζικής εποπτείας και στις οικονομικά αναπτυσσόμενες χώρες. Αυτό συνέβη διότι λόγω της παγκοσμιοποίησης της χρηματοπιστωτικής δραστηριότητας, η διασφάλιση της σταθερότητας του

---

⁸ Βλέπε 2.2 Ανάγκη προληπτικής εποπτείας των τραπεζών και λόγοι δημιουργίας της Επιτροπής της Βασιλείας.

διεθνούς τραπεζικού συστήματος δεν μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την κατάλληλη εποπτεία ενός υποσυνόλου του τραπεζών που λειτουργούν στη διεθνή οικονομία (Norton, 2001, σελ.5-45).

Συνεπώς, ο τέταρτος άξονας συνεργασίας που πραγματώνεται στο πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας αφορά την περαιτέρω βελτίωση που περιεχομένου των εποπτικών μέτρων των διεθνών τραπεζών που εδρεύουν στις οικονομικά αναπτυγμένες οικονομίες, καθώς και την καθιέρωση των κατάλληλων τραπεζικών εποπτικών προτύπων που να υιοθετούνται και να τηρούνται σε παγκόσμιο επίπεδο.

2.7.2 Τα μέσα υλοποίησης του κυρίου στόχου

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ο βασικός στόχος της Επιτροπής της Βασιλείας είναι η διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος. Επιδιώκεται μέσω της έκδοσης εκθέσεων στις οποίες περιέχονται κανόνες ήπιου διεθνούς δικαίου⁹. Πιο αναλυτικά, το βασικό πεδίο δραστηριότητας του έργου της Επιτροπής της Βασιλείας, στη προσπάθεια επίτευξης του κυρίου στόχου της, είναι η καθιέρωση κανόνων που αφορούν την προληπτική εποπτεία των διεθνών τραπεζών. Επιτυγχάνεται είτε με την κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ των τραπεζικών εποπτικών αρχών και την καθιέρωση διασυννοριακής συνεργασίας, είτε με το διεθνή συντονισμό του περιεχομένου των μέτρων μέσω των οποίων ασκείται η εποπτεία. Ορισμένες εκθέσεις της Επιτροπής άπτονται, επίσης, των προϋποθέσεων που πρέπει να συντρέχουν ώστε να χορηγείται σε μια διεθνή τράπεζα άδεια λειτουργίας. Αυτό συμβαίνει κυρίως σε περιπτώσεις αλλοδαπών υποκαταστημάτων.

Σε ότι αφορά ειδικά στην επίτευξη του προαναφερθέντα τέταρτου άξονα συνεργασίας που συνίσταται στην καθιέρωση ορθών τραπεζικών εποπτικών προτύπων σε παγκόσμιο επίπεδο, η Επιτροπή προωθεί εκτός από τη διατύπωση κανόνων ήπιου δικαίου, τη δημιουργία ενός άτυπου παγκόσμιου forum¹⁰ για τη συζήτηση ζητημάτων τραπεζικής εποπτείας.

⁹ Βλέπε κεφάλαιο τρίτο: 3.1 Η νομική φύση των κανόνων που περιέχονται στις εκθέσεις της Επιτροπής της Βασιλείας.

¹⁰ Βλέπε κεφάλαιο δεύτερο: 2.4 Η νομική φύση της Επιτροπής της Βασιλείας

2.7.5 Το περιεχόμενο του πρώτου επικουρικού στόχου: η διασφάλιση ανταγωνιστικής ισότητας μεταξύ διεθνών τραπεζών

Στις αρχές της δεκαετίας του 1980 διαπιστώθηκε, στις οικονομικά αναπτυγμένες οικονομίες, πως το περιεχόμενο του καθεστώτος τραπεζικής προληπτικής εποπτείας δεν ήταν κατάλληλο για να καλύψει τις ανάγκες σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος εν όψει των νέων συνθηκών λειτουργίας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος. Παρά το γεγονός αυτό, όμως, κανένα από αυτά τα κράτη δεν ήταν διατεθειμένο να αναλάβει μονομερώς την πρωτοβουλία καθιέρωσης των αναγκαίων μέτρων για την ενίσχυση του κανονιστικού πλαισίου, βάσει του οποίου ασκείτο η προληπτική εποπτεία των τραπεζών στην επικράτειά του, διότι θα έφερνε τις εγχώριες τράπεζες του σε δυσμενή θέση στο διαρκώς εντεινόμενο διεθνή ανταγωνισμό.

Εν όψει αυτής της κατάστασης, στα μέσα της δεκαετίας του 1980, κρίθηκε αναγκαία η προσφυγή στη διεθνή συνεργασία στο πλαίσιο λειτουργίας της Επιτροπής της Βασιλείας, ώστε μέσω του διεθνούς συντονισμού των μέσων άσκησης προληπτικής εποπτείας να διασφαλιστούν και συνθήκες ανταγωνιστικής ισότητας ανάμεσα στις διεθνείς τράπεζες που έχουν την καταστατική τους έδρα στην επικράτεια των κρατών που εκπροσωπούνται στην Επιτροπή της Βασιλείας (Herring και Litan, 1995, σελ.151-152).

2.7.6 Το περιεχόμενο του δευτέρου επικουρικού στόχου: η διασφάλιση ανταγωνιστικής ισότητας μεταξύ διεθνών τραπεζών και διεθνών επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών

Ο δεύτερος επικουρικός στόχος της Επιτροπής της Βασιλείας αφορά τη διαμόρφωση ισοδύναμων καθεστώτων για την προληπτική εποπτεία, αφενός μεν των διεθνών τραπεζών και αφετέρου των διεθνών επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών ως προς την έκθεσή τους σε όμοιους κινδύνους από παρεμφερείς χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες.

2.7.5 Μέσα υλοποίησης των επικουρικών στόχων της Επιτροπής της Βασιλείας

Οι επίτευξη των επικουρικών στόχων της Επιτροπής της Βασιλείας που αναλύθηκαν παραπάνω, πραγματοποιείται, όπως και ο βασικός στόχος, δηλαδή η διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικό συστήματος, μέσω των διατάξεων πολλών από τις εκθέσεις που έχει εκδώσει η Επιτροπή της Βασιλείας σε συνεργασία με τη Διεθνή Οργάνωση Επιτρόπων Κεφαλαιαγοράς (IOSCO). Συνεργασία υπάρχει, όμως, και με την Διεθνή Ένωση Ασφαλιστικών Εποπτικών Αρχών (IAIS) με στόχο την παρακολούθηση του ζητήματος της εποπτείας των χρηματοπιστωτικών ομίλων ετερογενών δραστηριοτήτων (financial conglomerates). Αυτό δικαιολογείται από το γεγονός ότι οι τράπεζες, μετά την κατάργηση σε διεθνή κλίμακα των σχετικών διοικητικών εμποδίων, έχουν πλέον διεισδύσει στις αγορές παροχής επενδυτικών και ασφαλιστικών υπηρεσιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

3.1 Η νομική φύση των κανόνων που περιέχονται στις εκθέσεις της Επιτροπής της Βασιλείας

Όπως έχει ήδη αναφερθεί στο προηγούμενο κεφάλαιο, η Επιτροπή της Βασιλείας δεν είναι εποπτική αρχή, ούτε έχει την εξουσία έκδοσης νομικά δεσμευτικών κανόνων, αναφορικά με την άσκηση της προληπτικής εποπτείας των τραπεζών από τις αρμόδιες εθνικές εποπτικές αρχές που συμμετέχουν στην σύνθεσή της. Η αποστολή της συνίσταται στη διατύπωση και έκδοση προτύπων, κατευθυντήριων αρχών και συστάσεων καλής πρακτικής που απευθύνονται σε τραπεζικές εποπτικές αρχές και όχι απευθείας σε τράπεζες. Οι κανόνες, όμως, που περιέχονται στα πρότυπα, στις κατευθυντήριες αρχές και στις συστάσεις που διατυπώνει και εκδίδει η Επιτροπή δεν έχουν νομικό εξαναγκαστικό χαρακτήρα για τις αρχές που συμμετέχουν στη σύνθεσή της. Συνεπώς στην έκδοση εκθέσεων περιέχονται κανόνες ήπιου διεθνούς δικαίου (Giovanoli, 2000, σελ.3-59) και (Φατούρος – Στεφάνου (επιμέλεια), 1995, σελ. 986-990).

Η Επιτροπή ενεργεί με την πεποίθηση ότι οι συμμετέχουσες νομισματικές και εποπτικές αρχές φροντίζουν για την ενσωμάτωση τους, με κάθε πρόσφορο μέσο, στο εσωτερικό τους δίκαιο. Πιο αναλυτικά, τους κανόνες της Επιτροπής της Βασιλείας εφαρμόζει και η Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία για το σκοπό αυτό εκδίδει τις απαραίτητες οδηγίες παρόμοιου περιεχομένου προς τα κράτη-μέλη της. Οι Οδηγίες ενσωματώνονται στο δίκαιο κάθε χώρας, μέσω των διαδικασιών της εθνικής νομοθεσίας, και έχουν πλέον εφαρμογή σε όλο το χώρο της Ένωσης. Με τον τρόπο αυτό ενθαρρύνει το διεθνή συντονισμό των εποπτικών πρακτικών και των μεθόδων διαχείρισης κινδύνων, καθώς και τη διεθνή σύγκλιση του περιεχομένου των κανόνων μέσω των οποίων ασκείται η προληπτική εποπτεία των τραπεζών από τα μέλη της, χωρίς όμως να έχει την εξουσία να επιβάλλει διεθνή εναρμόνιση.

Παρακάτω, παρουσιάζεται, ενδεικτικά, κάποιος πίνακας αντιστοιχίας ανάμεσα στο Έργο της Επιτροπής της Βασιλείας και τις Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς τον έλεγχο της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών, η οποία αποτελεί και το αντικείμενο της παρούσης μελέτης.

Πίνακας 2. Αντιστοιχία ανάμεσα στο Έργο της Επιτροπής της Βασιλείας και τις Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς τον έλεγχο της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών .

Εποπτικό Μέτρο	Επιτροπή της Βασιλείας	Κοινοτική Νομοθεσία
Κεφαλαιακές απαιτήσεις για κάλυψη πιστωτικού κινδύνου.	Capital Accord (1988)	Οδηγία για συντελεστή φερεγγυότητας (89/647/ΕΟΚ). Οδηγία για ίδια κεφάλαια (89/299/ΕΟΚ).
Υπαγωγή των κεφαλαίων για «γενικούς κινδύνους» στην κατηγορία των βασικών στοιχείων των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων.	Amendment of the capital accord in respect of the inclusion of general provisions / general loan-loss reserves in capital (1991).	Οδηγία 91/633/ΕΟΚ.
Εποπτική αναγνώριση συμφωνιών συμψηφισμού κατά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου.	The treatment of the credit risk associated with certain off-balance-sheet items (1994). The treatment of potential exposure for off-balance-sheet items (1995).	Οδηγία 96/10/ΕΟΚ.
Κεφαλαιακές απαιτήσεις για κάλυψη έναντι κινδύνων αγοράς (τυποποιημένη μέθοδος).	Amendment to the capital accord to incorporate market risks (1996), Part A.	Οδηγία για την κεφαλαιακή επάρκεια (93/6/ΕΟΚ).

Κεφαλαιακές απαιτήσεις για κάλυψη έναντι κινδύνων αγοράς (εποπτική αναγνώριση εσωτερικών συστημάτων διαχείρισης κινδύνων).	Amendment to the capital accord to incorporate market risks (1996), Part B. Modifications to the market risk amendment (1997).	Πρόταση για τροποποίηση της Οδηγίας 93/6/ΕΟΚ για την κεφαλαιακή επάρκεια.
--	--	---

Πηγή : (Γκόρτσος, 1997, σελ.52-66).

Η Επιτροπή υποβάλλει, πάντως, σε περιοδική βάση, τις εκθέσεις της στην «Επιτροπή Διοικητών των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών της Ομάδας των Δέκα» που συναντάται στο πλαίσιο των εργασιών της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών, ζητώντας συχνά την υιοθέτηση των πρωτοβουλιών της και τη δέσμευση των συμμετεχόντων Διοικητών, ότι πρόκειται να υιοθετήσουν τις προτεινόμενες συστάσεις (Γκόρτσος, 2001, σελ.18-31).

3.2 Η τριτενέργεια των κανόνων της Επιτροπής της Βασιλείας

Η επιρροή του έργου της Επιτροπής είναι σημαντική και εκτός του κύκλου των νομισματικών και εποπτικών αρχών που συμμετέχουν στην σύνθεσή της, παρά το γεγονός ότι οι κανόνες που περιέχονται στις εκθέσεις της δεν έχουν νομική δεσμευτικότητα. Η παραπάνω άποψη μπορεί να τεκμηριωθεί ως εξής (Norton, 1995, σελ.132) :

- ◇ Μεγάλο τμήμα του έργου της Επιτροπής της Βασιλείας έχει υιοθετηθεί από τις εποπτικές αρχές πολλών κρατών που δεν συμμετέχουν στη σύνθεσή της.
- ◇ Το έργο της έχει καθοριστική επίδραση στη διαμόρφωση του κανονιστικού πλαισίου που αφορά την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων στην ενιαία τραπεζική αγορά και κυρίως στην κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών και την διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ των εποπτικών αρχών.

3.3 Κατηγοριοποίηση των εκθέσεων της Επιτροπής της Βασιλείας

Όπως έχει γίνει ήδη αντιληπτό από το προηγούμενο κεφάλαιο, το βασικό μέσο για την επίτευξη των τριών στόχων (ο κύριος και δυο επικουρικοί) της Επιτροπής της Βασιλείας είναι η επεξεργασία κανόνων που περιέχονται στις εκθέσεις της. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, η επεξεργασία των θέσεων που αποτυπώνονται στις εκθέσεις της Επιτροπής της Βασιλείας γίνεται από τεχνικές επιτροπές και ομάδες εργασίας, με τη συμμετοχή εκπροσώπων των μελών της, όπως η Capital Group, η Risk Management Group, η Transparency Group, η Electronic Banking Group, η Working Group on cross-border Banking, η Highly leveraged Institutions Working Group, η Models Task Force, η Research Task Force και η Task on Accounting Issues (Γκόρτσος, 2003, σελ.40).

Από την αρχή της λειτουργίας της (1974) μέχρι σήμερα, η Επιτροπή έχει εκδώσει περισσότερα από εκατό συμβουλευτικά κείμενα, τα οποία από συστηματική άποψη μπορούν να ενταχθούν σε οκτώ θεματικές ενότητες¹¹ οι οποίες παρουσιάζονται παρακάτω, με βάση την χρονολογική τους σειρά :

- ♣ Τη διασυννοριακή συνεργασία των τραπεζικών εποπτικών αρχών είτε με άλλες τραπεζικές αρχές, είτε με τις αρχές που εποπτεύουν επιχειρήσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών.
- ♣ Τις μεθόδους προληπτικής εποπτείας των τραπεζών.
- ♣ Την προληπτική εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ομίλων ετερογενών δραστηριοτήτων.
- ♣ Τη διαφάνεια των συναλλαγών και την εταιρική διακυβέρνηση.
- ♣ Τη διαχείριση των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες.
- ♣ Τη λογιστική απεικόνιση των τραπεζικών συναλλαγών.

---

¹¹ Η κατηγοριοποίηση που ακολουθείται στην παρούσα μελέτη είναι παρεμφερής με εκείνη που υιοθετήθηκε στο Compendium of documents produced by the Basel Committee on Banking Supervision (www.bis.org/bccbs/publ), με ορισμένες διαφοροποιήσεις και την προσθήκη ορισμένων επιπλέον κειμένων.

- ♣ Την πρόληψη της χρήσης του τραπεζικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.
- ♣ Την αντιμετώπιση του μηχανογραφικού προβλήματος του έτους 2000.

Επισημαίνεται, πάντως, πως πολλές από τις εκθέσεις της Επιτροπής δεν αφορούν αποκλειστικά και μόνο σε μια θεματική ενότητα, αλλά άπτονται περισσοτέρων, καθώς ο βαθμός συνάφειας μεταξύ των θεματικών ενοτήτων είναι, σε ορισμένες τουλάχιστον περιπτώσεις, ιδιαίτερα υψηλός.

Στην συνέχεια, θα γίνει μια μικρή αναφορά σε όλες τις παραπάνω θεματικές ενότητες, αλλά διεξοδικότερη ανάλυση θα πραγματοποιηθεί για τις μεθόδους προληπτικής εποπτείας των τραπεζών σχετικά με την κεφαλαιακή τους επάρκεια. Ειδικότερα, το Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια (Basel Capital Accord, 1998), η Τροποποίηση του, καθώς και το Νέο Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια (2001) αποτελούν τα κύρια αντικείμενα αυτής της μελέτης και θα εξεταστούν διεξοδικότερα στα επόμενα κεφάλαια.

3.4 Διασυνοριακή συνεργασία των τραπεζικών εποπτικών αρχών είτε με άλλες τραπεζικές αρχές, είτε με τις αρχές που εποπτεύουν επιχειρήσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών

Η αυξανόμενη παρουσία των ξένων τραπεζών, τόσο στις ώριμες όσο και στις αναδυόμενες οικονομίες, έχει ενισχύσει την πολυπλοκότητα του έργου που έχουν οι εποπτικές αρχές, ιδιαίτερα στις αναδυόμενες αγορές. Σε εθνικό επίπεδο, οι αρμοδιότητες της εποπτικής υπηρεσίας είναι ξεκάθαρες. Έχουν τη δύναμη να προσδιορίσουν τους κανόνες, να επιβλέψουν απρόκοπα την τήρησή τους και να επιβάλλουν κυρώσεις. Δεν ισχύει, ωστόσο το ίδιο σε διεθνές επίπεδο (Προβόπουλος – Γκόρτσος (επιμέλεια), 2004, σελ.105). Λόγω της απουσίας ενός διεθνούς νομικού πλαισίου, η επιβολή κυρώσεων είναι δυσχερής. Εξάλλου, ακόμα και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) έχει μόνο συντονιστικό και συμβουλευτικό ρόλο σε θέματα προληπτικής εποπτείας (Ευθυμίουπουλος, 2003, σελ.35-42). Από την άλλη πλευρά, η διεθνής συνεργασία δυσκολεύεται από το γεγονός ότι υπάρχουν τεράστιες διαφορές μεταξύ των εθνικών πλαισίων εποπτείας.

Ήδη από τη δεκαετία του '80 έχουν υιοθετηθεί μια σειρά από κανόνες και πρακτικές για την αποτελεσματική προληπτική εποπτεία των χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων. Το ζήτημα είναι, όμως, πως μπορεί να υπάρξει ικανοποιητική παρακολούθηση των θυγατρικών εταιρειών και υποκαταστημάτων μεγάλων διεθνών τραπεζικών ομίλων προκειμένου να αποφευχθούν οι μεγάλες τραπεζικές κρίσεις. Είναι, επομένως, απαραίτητο οι εποπτικές αρχές να είναι ενήμερες της πραγματικής χρηματοοικονομικής κατάστασής όχι μόνο των τοπικών καταστημάτων και θυγατρικών εταιρειών αλλά και των ιδίων των μητρικών (Κωστόπουλος, 2001, σελ.5-13).

Για την προληπτική άσκηση των αρμοδιοτήτων τους που αφορούν την προληπτική εποπτεία των υποκαταστημάτων κοινοτικών πιστωτικών ιδρυμάτων σε άλλα κράτη-μέλη, οι αρμόδιες αρχές των κρατών-μελών καταγωγής και υποδοχής οφείλουν να συνεργάζονται στενά. Οφείλουν συγκεκριμένα να : «ανακοινώνουν η μια στην άλλη όλες τις πληροφορίες που σχετίζονται με τη διεύθυνση, τη διαχείριση και την ιδιοκτησία των πιστωτικών αυτών ιδρυμάτων που δύναται να διευκολύνουν την εποπτεία τους και την εξέταση των όρων εγκρίσεώς τους, καθώς και όλες τις πληροφορίες που μπορούν να διευκολύνουν τον έλεγχο των ιδρυμάτων, ιδίως όσον αφορά τη ρευστότητα, τη φερεγγυότητα, την εγγύηση των καταθέσεων, τον περιορισμό των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων, τη διοικητική και λογιστική οργάνωση και τους μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου» (Γκόρτσος, 1999, σελ.88-103).

Στην συνέχεια παρουσιάζεται ένας ενδεικτικός πίνακας κατανομής αρμοδιοτήτων, αναφορικά με την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων που είναι εγκατεστημένα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Πίνακας 3. Κατανομή Αρμοδιοτήτων αναφορικά με την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων που είναι εγκατεστημένα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

	Έλεγχος Φερεγγυότητας	Έλεγχος Ρευστότητας
Υποκαταστήματα κοινοτικών πιστωτικών ιδρυμάτων σε άλλα κράτη-μέλη.	Αρμόδιες Αρχές κράτους-μέλους καταγωγής.	Αρμόδιες Αρχές κράτους-μέλους υποδοχής σε συνεργασία με αρμόδιες αρχές κράτους-μέλους καταγωγής.
Υποκαταστήματα μη κοινοτικών πιστωτικών ιδρυμάτων σε κράτη-μέλη.	<ul style="list-style-type: none"> • Εποπτικές Αρχές χώρας καταγωγής (αν αυτές έχουν υιοθετήσει το Κονκορδάτο της Βασιλείας). • Αρμόδιες Αρχές κράτους-μέλους υποδοχής (αν οι αρχές της χώρας καταγωγής δεν έχουν υιοθετήσει το Κονκορδάτο της Βασιλείας). 	Κατά βάση Αρμόδιες Αρχές κράτους-μέλους υποδοχής.
Κοινοτικά Πιστωτικά ιδρύματα που είναι θυγατρικές άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων.	<ul style="list-style-type: none"> • Σε ατομική βάση : αρμόδιες αρχές κράτους-μέλους εγκατάστασης της καταστατικής έδρας της θυγατρικής επιχείρησης (με δυνατότητα εκχώρησης στις αρμόδιες αρχές κράτους-μέλους εγκατάστασης της καταστατικής έδρας της μητρικής επιχείρησης). • Σε ενοποιημένη βάση : αρμόδιες αρχές κράτους-μέλους εγκατάστασης της καταστατικής έδρας της μητρικής επιχείρησης. 	
Κοινοτικά Πιστωτικά ιδρύματα που είναι θυγατρικές κοινοτικών χρηματοδοτικών εταιριών.	<ul style="list-style-type: none"> • Σε ατομική βάση: αρμόδιες αρχές κράτους-μέλους εγκατάστασης της καταστατικής έδρας της θυγατρικής επιχείρησης. • Σε ενοποιημένη βάση: ανάλογα με την περίπτωση (Οδηγία 92/30/ΕΟΚ, άρθρα 4, παρ 2,3 και 4). 	

<p>Κοινοτικά Πιστωτικά ιδρύματα που είναι θυγατρικές μη κοινοτικών πιστωτικών ιδρυμάτων.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Σε ατομική βάση: αρμόδιες αρχές κράτους-μέλους εγκατάστασης της καταστατικής έδρας της θυγατρικής επιχείρησης. <p>Σε ενοποιημένη βάση : αρμόδιες αρχές της χώρας εγκατάστασης της καταστατικής έδρας της μητρικής επιχείρησης (αν οι αρχές που εποπτεύουν τη μητρική επιχείρηση έχουν υιοθετήσει το Κονκορδάτο της Βασιλείας).</p>
--	--

Σχετικές προτάσεις για την διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ των εποπτικών αρχών περιέχονται κυρίως στο Κονκορδάτο της Βασιλείας του 1975 και στις σχετικές αναθεωρήσεις του το 1983, το 1990 το 1992 και το 1996 με την έκδοση αρκετών εκθέσεων. Μερικές συναφείς εκθέσεις με την κατανομή αρμοδιοτήτων και την συνεργασία μεταξύ τραπεζικών εποπτικών αρχών είναι οι εξής : Supplement to the Basel Concordat of May 1983, «Information flows between banking supervisory authorities» , «Minimum standards for the supervision of international banking groups and their cross-border establishments» Ιούλιος 1992 (No.10), «The supervision of cross-border banking» Οκτώβριος 1996 (No.27), «The Implementation of the Basel Concordat: aspects of international collaboration between banking supervisory authorities» (1987), «Essential elements of a statement of cooperation between banking supervisors» Μάιος 2001 (No.83). Τέλος, στο πλαίσιο της συνεργασίας και της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των τραπεζικών εποπτικών αρχών και των αρχών που εποπτεύουν επιχειρήσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών έχει εκδοθεί, σε συνεργασία με την IOSCO, η έκθεση «Exchange of information between banking and securities supervisors», Απρίλιος 1990.

3.5 Μέθοδοι προληπτικής εποπτείας των τραπεζών

Το σημαντικότερο αντικείμενο δραστηριότητας της Επιτροπής της Βασιλείας από το 1987 υπήρξε, και συνεχίζει αναμφίβολα να είναι, ο διεθνής συντονισμός των κανονιστικών ρυθμίσεων που αφορούν σε μια ιδιαίτερα σημαντική πτυχή την προληπτική εποπτεία των τραπεζών, δηλαδή την εποπτεία της κεφαλαιακής τους επάρκειας. Οι μέθοδοι προληπτικής εποπτείας, καθώς και οι εποπτικές διαδικασίες

ανασκόπησης και αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας των Πιστωτικών Ιδρυμάτων θα παρουσιαστούν εκτενέστερα σε ένα από τα παρακάτω κεφάλαια.

3.6 Προληπτική εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ομίλων ετερογενών δραστηριοτήτων

Το ζήτημα της προληπτικής εποπτείας των χρηματοπιστωτικών ομίλων ετερογενών δραστηριοτήτων (financial conglomerates), στη σύνθεση των οποίων μετέχουν τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρίες και επιχειρήσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών, εντάσσεται από το 1995, επίσης, στις προτεραιότητες του έργου της Επιτροπής της Βασιλείας. Σχετική έκθεση που αποτελεί το προϊόν της συνεργασίας της Επιτροπής, σε ένα αρχικό στάδιο, με διάφορες εθνικές εποπτικές αρχές της κεφαλαιαγοράς και του ασφαλιστικού τομέα στο πλαίσιο λειτουργίας του Tripartite Group of Supervisors είναι η εξής : «The supervision of financial conglomerates», Ιούλιος 1995 (No.20). Παράλληλα, στο πλαίσιο λειτουργίας του κοινού forum για τους χρηματοπιστωτικούς ομίλους ετερογενών δραστηριοτήτων (Joint Forum Of Financial Conglomerates) είναι οι εξής εκθέσεις : «Supervision of financial conglomerates» Φεβρουάριος 1999 (No.47), «International group transactions and exposures and risk concentrations principles», Ιούλιος 1999 (No.51), «Intra-group transactions and exposures principles», Δεκέμβριος 1999 (No.62), και «Risk concentrations principles» Δεκέμβριος 1999 (No.63)

3.10 Διαφάνεια των συναλλαγών και εταιρική διακυβέρνηση

Το ζήτημα της ενίσχυσης της πειθαρχίας της αγοράς, ως εναλλακτικού μηχανισμού για τον περιορισμό της έκθεσής των τραπεζών σε κινδύνους, και κατά συνέπεια σε αφερεγγυότητα, έχει απασχολήσει επίσης την Επιτροπή της Βασιλείας. Η ενίσχυση αυτής της πειθαρχίας επιδιώκεται με τη διασφάλιση υψηλού βαθμού διαφάνειας των συναλλαγών που πραγματοποιούν οι τράπεζες και των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται από αυτές. Οι συστάσεις καλής πρακτικής που περιέχονται στις εν λόγω εκθέσεις αφορούν στο περιεχόμενο των στοιχείων που πρέπει να δημοσιοποιούν οι τράπεζες στις ετήσιες ή άλλες εκθέσεις τους αναφορικά με (Γκόρτσος, 2001, σελ.18-31) :

- Τις συναλλαγές τους σε εξω-χρηματιστηριακά παράγωγα και άλλα επενδυτικά μέσα.
- Την έκθεσή τους στον πιστωτικό κίνδυνο.
- Την συνολική τους δραστηριότητα και τους κινδύνους που αναλαμβάνουν.

Για την επίτευξη αυτών των στόχων έχουν εκδοθεί ορισμένες εκθέσεις όπως :

- √ «Recommendations for Public Disclosure of Tradig and Derivatives Activities of Banks and Securities Firms» (No 60), η οποία έχει εκδοθεί σε συνεργασία με την τεχνική επιτροπή της IOSCO, ώστε να επιτευχθεί ο στόχος της διασφάλισης συνθηκών ανταγωνιστικής ισότητας μεταξύ των τραπεζών και επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών.
- √ «Best Practices for Credit Risk Disclosure», Σεπτέμβριος 2000 (No. 74).
- √ «Sound Practices for Loan Accounting and Disclosure», Ιούλιος 1999 (No. 55).
- √ «Enhancing Bank Transparency», Σεπτέμβριος 1998 (No. 41).
- √ «Enhancing corporate governance in banking organizations», Σεπτέμβριος 199 (No. 56), η οποία περιέχει συστάσεις αναφορικά με την υιοθέτηση από τις τράπεζες ορισμένων αρχών που οφείλουν να διέπουν εταιρική διακυβέρνηση.

3.11 Διαχείριση των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες

Μια άλλη θεματική ενότητα που απασχολεί ιδιαίτερα την Επιτροπή της Βασιλείας από τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας της είναι εκείνη που άπτεται του ζητήματος της διαχείρισης των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες στο πλαίσιο της δραστηριότητάς τους. Στην ενότητα αυτή εντάσσεται ένα σύνολο εκθέσεων που περιέχουν συστάσεις και κατευθυντήριες αρχές αναφορικά τόσο με τη μέτρηση και τη διαχείριση κινδύνων από τις ίδιες τις τράπεζες, όσο και με την αξιολόγηση από τις εποπτικές αρχές της επάρκειας των μεθόδων που χρησιμοποιούν οι τράπεζες για τη μέτρηση και τη διαχείριση κινδύνων.

Στην συνέχεια θα παρουσιαστούν οι κίνδυνοι αυτοί καθώς και ορισμένες συναφείς εκθέσεις της Επιτροπής της Βασιλείας, προκειμένου να μπορέσουν να ανατρέξουν οι ενδιαφερόμενοι για περαιτέρω μελέτη. (Γκόρτσος, 2003, σελ.67) :

- *Του πιστωτικού κινδύνου.*
«Principles for the Management of Credit Risk», Σεπτέμβριος 2000 (No. 75)
- *Του κινδύνου χώρας.*
«Management of banks' international lending: country risk analysis and country exposure measurement and control», Μάρτιος 1982 (No. 1)
- *Του κινδύνου από μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα.*
«Measuring and controlling large credit exposures», Ιανουάριος 1991 (No. 8).
- *Του κινδύνου που απορρέει από τις σχέσεις τραπεζών με επιχειρήσεις υψηλού βαθμού μόχλευσης (hedge funds).*
«Banks' Interactions with Highly Leveraged Institutions», Ιανουάριος 1999 (No. 45), «Sound Practices for Banks' Interactions with Highly Leveraged Institutions» Ιανουάριος 1999 (No. 46), «Banks' Interactions with Highly Leveraged Institutions: Implementation of the Basel Committee's Sound Practices Paper», Ιανουάριος 2000 (No. 68), «Review on issues relating to Highly Leveraged Institutions», Μάρτιος 2001 (No. 79).
- *Του κινδύνου εισοδήματος επιτοκίων.*
«Principles for the management of interest rate risk», Σεπτέμβριος 1997 (No. 29).
- *Του κινδύνου διακανονισμού που προκύπτει από συναλλαγές σε συνάλλαγμα.*
«Supervisory Guidance for Managing Settlement Risk in Foreign Exchange Transactions, Revised version», Σεπτέμβριος 2000 (No. 73).
- *Των κινδύνων που απορρέουν από συναλλαγές εκτός ισολογισμού και ειδικότερα από συναλλαγές σε εξω-χρηματιστηριακά παράγωγα μέσα.*
«Risk management guidelines for derivatives», Ιούλιος 1994 (No. 13)
- *Του κινδύνου ρευστότητας.*
«Sound Practices for Managing Liquidity in Banking Organisations», Φεβρουάριος, 2000 (No. 69).

- *Του λειτουργικού κινδύνου εν γένει.*
«Operational Risk Management», Σεπτέμβριος 1998 (No. 42), «Sound Practices for the Management and Supervision of Operational Risk», Ιούλιος 2002 (No. 91).
- *Ειδικότερα του λειτουργικού κινδύνου από συστήματα πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών.*
«Risk in computer and telecommunication systems», Ιούλιος 1989 (No. 6).
- *Των κινδύνων από την ηλεκτρονική τραπεζική και τις συναλλαγές με ηλεκτρονικό χρήμα.*
«Risk Management for Electronic Banking Group Initiatives and White Papers», Οκτώβριος 1998 (No. 35), «Risk Management Principles for Electronic Banking», Μάιος 2001 (No. 82).

3.12 Λογιστική απεικόνιση των τραπεζικών συναλλαγών

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, η Επιτροπή της Βασιλείας έχει αρχίσει να επιλαμβάνεται και θέματα που άπτονται των κανόνων λογιστικής απεικόνιση των τραπεζικών συναλλαγών. Πιο αναλυτικά, έχει εκδώσει τις εξής συναφείς εκθέσεις :

- «Sound Practices for Loan Accounting and Disclosure», Ιούλιος 1999 (No. 5), στην οποία διατυπώνονται συστάσεις προς τις τράπεζες αναφορικά με τη λογιστική απεικόνιση των δανείων που χορηγούν και τις προβλέψεις που πρέπει να πραγματοποιούν για τυχόν επισφάλειες.
- «Basel Committee review of international accounting standards», Απρίλιος 2000 (No. 70), στην οποία διατυπώνονται οι θέσεις των μελών της αναφορικά με το περιεχόμενο ορισμένων από τα διεθνή λογιστικά πρότυπα που έχει υιοθετήσει ή επεξεργάζεται το Συμβούλιο Διεθνών Διακανονισμών Λογιστικών Προτύπων (IASB).

3.10 Πρόληψη της χρήσης του τραπεζικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας

Η Επιτροπή της Βασιλείας έχει κατά καιρούς ασχοληθεί και με το ζήτημα της πρόληψης της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Ειδικότερα, με το συγκεκριμένο αυτό θέμα έχει ασχοληθεί διεξοδικότερα το Financial Action Task Force (FATF) του Ο.Ο.Σ.Α.

Στη θεματική αυτή ενότητα, εμπίπτουν οι ακόλουθες εκθέσεις :

- «Prevention of criminal use of the banking system for the purpose of money-laundering», Δεκέμβριος 1988 (No. 5).
- «Customer due diligence for banks», Οκτώβριος 2001 (No. 85).
- «Sharing of financial records between jurisdictions in connection with the fight against terrorist financing», Απρίλιος 2002 (No. 89)

3.11 Αντιμετώπιση του μηχανογραφικού προβλήματος του έτους 2000

Η προετοιμασία των τραπεζών για την αντιμετώπιση του μηχανογραφικού προβλήματος του έτους 2000 απασχόλησε την Επιτροπή της Βασιλείας την τριετία 1997-1999, κατά τη διάρκεια της οποίας εκδόθηκαν τέσσερις εκθέσεις συναφούς περιεχομένου :

- ÷ «The year 2000 – A Challenge for financial institutions and bank supervisors», Σεπτέμβριος 1997 (No. 31).
- ÷ «Supervisory Cooperation on Year 2000 Cross Border Issues», Ιούνιος 1998 (No. 38).
- ÷ «Gathering Year 2000 Information from Financial Institutions: Recommendations for Supervisors» Σεπτέμβριος 1999 (No. 58).
- ÷ «Year 2000 Cross-Border Communications between Supervisors during the Millennium Period», Σεπτέμβριος 1999 (No. 59).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ

4.1 Η έννοια και η σημασία της επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων

Η έννοια της επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι από τις πλέον σημαντικές για την λειτουργία τους. Με τα ίδια κεφάλαια μπορούν να καλυφθούν ενδεχόμενες ζημιές που πιθανόν να προκύψουν, ιδιαίτερα τα πρώτα χρόνια δραστηριότητας της τράπεζας, αλλά και σε κάθε χρονική περίοδο, λόγω συγκεκριμένων επιλογών και αποφάσεων που αφορούν την πιστωτική και επενδυτική πολιτική του πιστωτικού ιδρύματος.

Παράλληλα, η επάρκεια των κεφαλαίων αποτελεί, τόσο για τις Εποπτικές Αρχές, όσο και την αγορά, έναν δείκτη σταθερότητας που διασφαλίζει την Τράπεζα στα θέματα της ρευστότητας, της φερεγγυότητας και της εμπιστοσύνης του κοινού σ' αυτή.

Για τους λόγους αυτούς, το θέμα της επάρκειας των κεφαλαίων αποτελεί, σε παγκόσμιο επίπεδο, ένα από τα κυριότερα αντικείμενα, αν όχι το κυριότερο, του ελέγχου και της εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων που επιτελείται από τις Κεντρικές Τράπεζες και τις Αρμόδιες Αρχές. Τα τελευταία, μάλιστα, χρόνια η εποπτεία απέκτησε μεγάλη σπουδαιότητα, λόγω της απελευθέρωσης των κεφαλαίων και της διεθνοποίησης των τραπεζικών εργασιών. Το νέο περιβάλλον που ήδη έχει αρχίσει να διαμορφώνεται καθιστά αναγκαίους τους συνεχείς ελέγχους της κεφαλαιακής επάρκειας, γιατί πλέον οι κίνδυνοι (πιστωτικοί, αγοράς, λειτουργικοί κ.τ.λ) στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες είναι πολλοί και πιθανοί.

4.4 Θέματα Διατάξεων του Συμφώνου της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια

Το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας αναφορικά με την διεθνή σύγκλιση του περιεχομένου των κανόνων ουσιαστικού δικαίου, οι οποίοι αφορούν την προληπτική εποπτεία των διεθνών τραπεζών έχει επικεντρωθεί στον έλεγχο της κεφαλαιακής τους επάρκειας. Βάση του κανονιστικού αυτού πλαισίου που έχει διαμορφώσει η Επιτροπή αποτελεί το Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια του 1988 (Basel Capital Accord ή «Σύμφωνο της Βασιλείας» ή «Το Σύμφωνο»). Οι διατάξεις του αφορούν δυο συναφή θέματα:

- ☑ Τη μέθοδο υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων των διεθνών τραπεζών για κάλυψη έναντι της έκθεσης τους στον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο χώρας, τόσο από στοιχεία ενεργητικού, όσο και από στοιχεία εκτός ισολογισμού, περιλαμβανομένων των ανοικτών θέσεων σε εξω- χρηματιστηριακά παράγωγα μέσα (Basel Committee on Banking Supervision (1988), ενότητα II, παρ. 31-43).
- ☑ Τον καθορισμό των στοιχείων των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων με τα οποία οι τράπεζες έχουν δικαίωμα να εκπληρώνουν τις κεφαλαιακές τους απαιτήσεις.

4.5 Συμπλήρωση των διατάξεων του Συμφώνου της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια (1988)

Μέχρι τον Νοέμβριο του 1997, οι διατάξεις του Συμφώνου είχαν τροποποιηθεί και συμπληρωθεί τέσσερις φορές. Συγκεκριμένα (Γκόρτσος, 1997, σελ. 52-66) :

- Οι τρεις πρώτες τροποποιήσεις ήταν τεχνικές και αφορούσαν σε επιμέρους διατάξεις.
- Το περιεχόμενο της τέταρτης τροποποίησης υπήρξε ουσιαστικότερο καθώς οδήγησε στη συμπλήρωση του περιεχομένου της Αρχικής Συμφωνίας (1988). Καθιερώθηκε, επομένως, ένα εναρμονισμένο πλαίσιο κανόνων αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των διεθνών τραπεζών για κάλυψή τους έναντι τόσο του πιστωτικού κινδύνου και του κινδύνου χώρας, όσο και των κινδύνων της αγοράς.

4.4 Τεχνικές Τροποποιήσεις της «Αρχικής Συμφωνίας»

A) Η πρώτη τροποποίηση της Αρχικής Συμφωνίας πραγματοποιήθηκε το 1991. Αφορούσε τον καθορισμό των προϋποθέσεων υπό τις οποίες οι προβλέψεις των τραπεζών για γενικούς (μη συγκεκριμένους ανά πελάτη) κινδύνους, επιτρέπεται να περιλαμβάνονται στα βασικά στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων τους για την εκπλήρωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων.

«Amendment of the Basel Capital Accord in respect of the inclusion of general provisions/general loan – loss reserves in capital», Νοέμβριος 1991 (No. 9)

B) Η δεύτερη τροποποίηση έλαβε χώρα το 1994. Αφορούσε τον καθορισμό των όρων που πρέπει να συντρέχουν, ώστε κατά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου από συναλλαγές σε εξω-χρηματιστηριακά παράγωγα μέσα επί επιτοκίων, χρεωστικών τίτλων και συναλλάγματος, να λαμβάνονται υπόψη οι διμερείς συμφωνίες συμψηφισμού που συνάπτουν με αντισυμβαλλομένους.

Ειδικότερα, καθορίστηκε ότι, αν συντρέχουν ορισμένες νομικές προϋποθέσεις, και οι συμβάσεις συμψηφισμού πληρούν ορισμένα κριτήρια, οι τράπεζες δικαιούνται να υπολογίζουν τις κεφαλαιακές τους απαιτήσεις για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου από συναλλαγές σε παράγωγα μέσα. Οι συναλλαγές αυτές καλύπτονται από τις εν λόγω συμφωνίες επί τη βάση των καθαρών θέσεων που προκύπτουν από το συμψηφισμό απαιτήσεων και υποχρεώσεων. Η εποπτική αναγνώριση των συμφωνιών συμψηφισμού περιορίστηκε, όμως, σε όσες τράπεζες υπολογίζουν τις κατά τον πιστωτικό κίνδυνο σταθμισμένες αξίες, σύμφωνα με την προαναφερθείσα μέθοδο του τρέχοντος ανοίγματος.

«Basel Capital Accord: the treatment of the credit risk associated with certain off-balance-sheet items», Ιούλιος 1994 (No.12a) και «Amendment to the Capital Accord of July 1988», Ιούλιος 1994 (No.12b)

Γ) Τον Απρίλιο του 1995, οι διατάξεις της Αρχικής Συμφωνίας (1988) σχετικά με την εποπτική μεταχείριση των ανοικτών θέσεων σε εξω-χρηματιστηριακά παράγωγα μέσα τροποποιήθηκαν εκ νέου. Στην τροποποίηση αυτή,

προβλέφθηκε ότι κατά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και οι ανοικτές θέσεις σε παράγωγα μέσα επί μετοχών, πολυτίμων μετάλλων και άλλων βασικών εμπορευμάτων (commodities). Επιπλέον, η δυνατότητα εποπτικής αναγνώρισης των συμφωνιών συμψηφισμού επεκτάθηκε και σε όσες τράπεζες υπολογίζουν τις κατά τον πιστωτικό κίνδυνο σταθμισμένες αξίες από ανοικτές θέσεις σε εξώ-χρηματιστηριακά παράγωγα μέσα σύμφωνα με τη μέθοδο του αρχικού ανοίγματος.

«Basel Capital Accord: treatment of potential exposure for off-balance-sheet items», Απρίλιος 1995 (No.18)

- Γ) Τέλος, τον Απρίλιο του 1998 το Σύμφωνο τροποποιήθηκε, ώστε να μειωθούν οι συντελεστές στάθμισης πιστωτικού κινδύνου. Οι συντελεστές αυτοί επιβάλλονται σε στοιχεία που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις έναντι επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών που υπόκεινται σε κρατική εποπτεία, εφόσον πληρούνται και ορισμένες επιπλέον προϋποθέσεις.

«Amendment to the Capital Accord of July 1988», Απρίλιος 1998 (No. 36)

Η Επιτροπή της Βασιλείας έχει εκδώσει, επίσης, ένα ερμηνευτικό κείμενο αναφορικά με τις διατάξεις του Συμφώνου που αναφέρονται στον πολυμερή συμψηφισμό απαιτήσεων και υποχρεώσεων από προθεσμιακές πράξεις επί συναλλάγματος.

«Interpretation of the Capital Accord for the multilateral netting of forward value foreign exchange transactions», Απρίλιος 1996 (No. 25)

4.7 Η Τροποποίηση του Συμφώνου της Βασιλείας (Amendment to the Basel Capital Accord, 1996)

Τον Ιανουάριο του 1996, η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε, μετά από επεξεργασία πολλών ετών, έκθεση με τίτλο : «Amendment to the Capital Accord to incorporate market risks» (No. 24), δηλαδή η Τροποποίηση του Συμφώνου για την Κεφαλαιακή Επάρκεια, με στόχο την ενσωμάτωση των κινδύνων αγοράς ή η «Τροποποίηση του Συμφώνου».

Με την εν λόγω έκθεση :

- Συμπληρώθηκε το κανονιστικό πλαίσιο που διέπει την τραπεζική κεφαλαιακή επάρκεια, με την επιβολή στις διεθνείς τράπεζες κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη τους και έναντι των κινδύνων αγοράς στους οποίους εκτίθενται.
- Καθιερώθηκε ένας εναλλακτικός ορισμός των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων, τον οποίο οι τράπεζες δικαιούνται να χρησιμοποιήσουν, με τη σύμφωνη γνώμη των εποπτικών αρχών, για την εκπλήρωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων που αφορούν την κάλυψη έναντι της έκθεσης τους στους κινδύνους αγοράς.

Στην συνέχεια, παρατίθενται αναλυτικά οι κίνδυνοι οι οποίοι εντάσσονται στην έννοια των κινδύνων αγοράς (Γκόρτσος, 1997, σελ. 52-66).

i) Ο πρώτος κίνδυνος είναι ο κίνδυνος θέσης από ανοικτές θέσεις σε χρεωστικούς τίτλους και παράγωγα μέσα επί επιτοκίων και χρεωστικών τίτλων, εφόσον τα χρηματοπιστωτικά αυτά μέσα περιλαμβάνονται στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών. Ο κίνδυνος θέσης είναι σύνθετος και αναλύεται σύμφωνα με την "προσέγγιση των συστατικών στοιχείων." (building-block approach) σε δυο σκέλη:

- Το γενικό κίνδυνο θέσης ή κίνδυνο επένδυσης επιτοκίου.
- Τον ειδικό κίνδυνο θέσης.

Οι ανοικτές θέσεις σε χρεωστικούς τίτλους (και συναφή παράγωγα μέσα) του χαρτοφυλακίου συναλλαγών, οι οποίες πρέπει να αποτιμώνται καθημερινά (σε τρέχουσες τιμές της αγοράς) είναι οι ακόλουθες :

- Οι κατά κυριότητα κατεχόμενες θέσεις σε χρηματοπιστωτικά μέσα οι οποίες έχουν ληφθεί, είτε με σκοπό την επαναπώληση, είτε προκειμένου η τράπεζα να επωφεληθεί βραχυπρόθεσμα από υπάρχουσες ή και αναμενόμενες διαφορές μεταξύ των τιμών αγοράς και πώλησής του, ή από άλλες διακυμάνσεις τιμών η επιτοκίων.
- Θέσεις σε χρηματοπιστωτικά μέσα τα οποία χρησιμοποιούνται για την κάλυψη άλλων στοιχείων του χαρτοφυλακίου συναλλαγών.

- ii) Ο δεύτερος κίνδυνος αγοράς είναι ο κίνδυνος θέσης από ανοικτές θέσεις σε μετοχές και παράγωγα μέσα επί μετοχών (ή δείκτη μετοχών), τα οποία περιλαμβάνονται στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών. Ο εν λόγω κίνδυνος θέσης αναλύεται επίσης σε δύο συνιστώσες, τον ειδικό και το γενικό.
- iii) Ο τρίτος κίνδυνος αγοράς είναι ο συναλλαγματικός κίνδυνος, ο οποίος αποτελεί προϊόν της μεταβλητότητας της συναλλαγματικής ισοτιμίας του νομίσματος υποβολής στοιχείων, σε σχέση με τα αλλοδαπά νομίσματα στα οποία είναι εκφρασμένα στοιχεία (υποχρεώσεις και απαιτήσεις) εντός και εκτός ισολογισμού (Γκόρτσος, 1996, σελ.81-80).
- iv) Τέλος, στην έννοια των κινδύνων της αγοράς εμπίπτει και ο κίνδυνος από τη μεταβολή των αγοραίων τιμών σε πολύτιμα μέταλλα (πλην χρυσού) και άλλα βασικά εμπορεύματα (commodities) στα οποία οι τράπεζες έχουν ανοικτές θέσεις.

4.8 Η Επάρκεια των Κεφαλαίων των Πιστωτικών Ιδρυμάτων

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το θέμα της επάρκειας των κεφαλαίων των τραπεζών βρίσκεται εδώ και αρκετά χρόνια στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των εποπτικών αρχών.

Η έννοια της Επάρκειας των Κεφαλαίων, όπως έχει διαμορφωθεί από τους, μέχρι σήμερα, υφιστάμενους κανόνες, μπορεί να αναλυθεί σε τρεις βασικές συνιστώσες :

- ⊕ Στον προσδιορισμό των Ιδίων Κεφαλαίων, δηλαδή των στοιχείων εκείνων που συνθέτουν τα τραπεζικά κεφάλαια.
- ⊕ Στον προσδιορισμό και την μέτρηση των κινδύνων που αντιμετωπίζει κάθε πιστωτικό ίδρυμα κατά την άσκηση της δραστηριότητάς του. Χαρακτηριστικά μπορεί να αναφερθεί ο πιστωτικός κίνδυνος και ο κίνδυνος αγοράς, με τους εξειδικευμένους κινδύνους (επιτοκίων, τιμών, συναλλάγματος κ.τ.λ).
- ⊕ Στον ορισμό δεικτών που καθορίζουν τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι των ανωτέρω κινδύνων. Ο

πιο αντιπροσωπευτικός δείκτης της Κεφαλαιακής Επάρκειας έχει καθιερωθεί ο Συντελεστής Φερεγγυότητας ο οποίος παρουσιάζεται αναλυτικά παρακάτω.

4.7 Μέτρηση της Κεφαλαιακής Επάρκειας – Συντελεστής Φερεγγυότητας

Αντικείμενο της Συμφωνίας της Βασιλείας αποτελούν η καθιέρωση ενός ενιαίου συστήματος μετρήσεως της κεφαλαιακής επάρκειας των διεθνών εμπορικών τραπεζών και η επιβολή ελαχίστων ορίων επάρκειας ιδίων κεφαλαίων. Ουσιαστική, συνεπώς, επιδίωξη υπήρξε ο περιορισμός της εκθέσεως των διεθνών πιστωτικών ιδρυμάτων σε αφερεγγυότητα μέσω της ενισχύσεως της ικανότητας τους να απορροφούν απροσδόκητες ζημιές (Herring, 1990, σελ. 1-25).

Ο δείκτης ο οποίος έχει καθιερωθεί, πλέον, από τις περισσότερες εποπτικές αρχές για τη μέτρηση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζικών επιχειρήσεων καλείται **συντελεστής φερεγγυότητας** και ορίζεται σαν ο λόγος των Ιδίων Κεφαλαίων της τράπεζας προς τα στοιχεία του ενεργητικού της.

$$\text{Συντελεστής Φερεγγυότητας} = \frac{\text{Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Ενεργητικό Τράπεζας}}$$

Ο συντελεστής αυτός οφείλει να σχεδιάζεται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε ο μεν αριθμητής να αποτελεί μέτρο της ικανότητας του πιστωτικού ιδρύματος να απορροφά απροσδόκητες ζημιές, ο δε παρονομαστής, μέτρο της πιθανότητας να υποστεί η τράπεζα απροσδόκητες ζημιές, εξ' αιτίας της επελεύσεως ενός ή περισσοτέρων κινδύνων.

4.7.1 Ορισμός των Ιδίων Κεφαλαίων

Δυο ζητήματα απασχόλησαν την Επιτροπή κατά την επεξεργασία του περιεχομένου του αριθμητή του συντελεστή φερεγγυότητας :

- Ο ακριβής προσδιορισμός της έννοιας των ιδίων κεφαλαίων, ώστε να περιλαμβάνονται εκείνα μόνο τα στοιχεία τα οποία πληρούν πράγματι τις ιδιότητες ενός κατάλληλου αριθμητή στο συντελεστή φερεγγυότητας.
- Ο σχεδιασμός ενός διεθνώς αποδεκτού ορισμού των ιδίων κεφαλαίων, δεδομένου των σημαντικών αποκλίσεων στην προσέγγιση του θέματος από τις εποπτικές αρχές των κρατών – μελών (Bardos, 1988, σελ.14-25).

Οι οικονομικές λειτουργίες των Ιδίων Κεφαλαίων μιας τραπεζικής επιχείρησης συνίστανται :

- ▶ Στην κάλυψη των ιδρυτικών δαπανών.
- ▶ Στην επί διαρκούς βάσεως χρηματοδότηση τμήματος των επενδύσεων της.
- ▶ Στην ικανότητά απορροφήσεως όσων ζημιών ενδέχεται να επιφέρει η επέλευση τραπεζικών κινδύνων.
- ▶ Στη συμβολή τους στη διατήρηση της εμπιστοσύνης των τραπεζικών δανειστών ως προς τη φερεγγυότητά της.

Κατά την επεξεργασία του κειμένου της Συμφωνίας, η Επιτροπή επέλεξε μια κλιμακωτή μέθοδο υπολογισμού των Ιδίων Κεφαλαίων, κατατάσσοντας όλα τα κατάλληλα πιστωτικά μέσα σε δυο κατηγορίες. Στην πρώτη κατηγορία κρίθηκε ότι πρέπει να υπάγονται μόνον τα καλούμενα βασικά στοιχεία, τα οποία οι εποπτικές αρχές αποδέχονται ότι επιτελούν το σύνολο των ανωτέρων λειτουργιών και είναι κυρίως το καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο (κοινές μετοχές) και τα εμφανή αποθεματικά. Το σύνολο των Ιδίων Κεφαλαίων, δηλαδή ο αριθμητής του συντελεστή φερεγγυότητας, οφείλει να αποτελείται σε ποσοστό τουλάχιστον 50% από τα προαναφερθέντα βασικά στοιχεία.

Εκτός, όμως, από τα ποιοτικώς «ανωτέρα» βασικά στοιχεία, κρίθηκε ότι και ορισμένα άλλα πιστωτικά μέσα χρηματοδοτήσεως των εμπορικών τραπεζών, είναι δυνατόν, υπό ορισμένους βέβαια ποσοτικούς περιορισμούς, να συνυπολογίζονται από τις αρχές κατά τη μέτρηση της κεφαλαιακής επάρκειας. Η δικαιολογητική βάση του επιτρεπτού του συνυπολογισμού αυτών των στοιχείων, έγκειται στο γεγονός ότι μολονότι δεν συγκεντρώνουν όλες, πάντως πληρούν τη βασική ιδιότητα των Ιδίων Κεφαλαίων για τις ανάγκες της προληπτικής εποπτείας. Με άλλα λόγια, είναι

διαμορφωμένα κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορούν να απορροφούν ζημιές σε περίπτωση που η τράπεζα χάσει την πρόσβαση της σε άλλες πηγές δανεισμού ή εκτεθεί σε αφερεγγυότητα. Τα συμπληρωματικά αυτά στοιχεία είναι τα ακόλουθα (Γκόρτσος, 1991, σελ. 19-36):

♣ *Αφανή Αποθεματικά.*

Μολονότι δεν δημοσιεύονται στον ισολογισμό, καταχωρούνται στο λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσεως και γίνονται δεκτά από την εποπτεύουσα αρχή.

♣ *Αποθεματικά από αναπροσαρμογή στοιχείων του ενεργητικού.*

Πρόκειται για αποθεματικά τα οποία σχηματίζονται μέσω αναπροσαρμογής της αξίας ορισμένων απαιτήσεων ή παγίων, ώστε να αναπροσαρμόζεται η τρέχουσα, αγοραία και όχι η ιστορική τιμή τους.

♣ *Γενικές προβλέψεις, γενικά αποθεματικά έναντι ζημιών από χορηγήσεις.*

Πρόκειται για ποσά τα οποία είναι ελευθέρως διαθέσιμα για την αντιμετώπιση ζημιών, οι οποίες ενδέχεται να προκύψουν από την αδυναμία παροχής ενός τραπεζικού συναλλάγματος. Οι προβλέψεις αυτές επιτρέπεται να συνυπολογίζονται μόνον εφ'όσον δεν αφορούν εξατομικευμένες απαιτήσεις και δεν αποτελούν κρατήσεις για κάλυψη εξακριβωμένων ζημιών.

♣ *Υβριδικά μέσα κεφαλαίου.*

Πρόκειται για άγνωστα στην ελληνική τραπεζική πρακτική πιστωτικά μέσα, τα οποία συγκεντρώνουν χαρακτηριστικά τόσο των Ιδίων Κεφαλαίων όσο και χρέους και μέσω των οποίων οι τράπεζες συνηθίζουν σε ορισμένα κράτη να εξασφαλίζουν τμήμα της χρηματοδότησής τους.

♣ *Δάνεια μειωμένης εξασφάλισης.*

Βάσει των όρων της συναπτόμενης ενοχικής συμβάσεως, τα κεφάλαια τίθενται στη διάθεση του πιστωτικού ιδρύματος για ορισμένο χρονικό διάστημα και συμβάλλουν στην κάλυψη ζημιών, μόνον εάν η τράπεζα περιέλθει σε κατάσταση πτωχεύσεως ή τεθεί υπό εκκαθάρισης.

4.7.2 Ο παρονομαστής του συντελεστή φερεγγυότητας (τα στοιχεία του ενεργητικού της τράπεζας)

Κοινό στοιχείο του περιεχομένου του παρονομαστή του συντελεστή φερεγγυότητας υπήρξε η διάρθρωσή του κατά τρόπο, που να επιχειρείται η αξιολόγησή αποκλειστικά και μόνον του πιστωτικού και όχι άλλων κινδύνων εμπορικής τραπεζικής. Ο πιστωτικός κίνδυνος αφορά την πιθανότητα να καταστεί ένας τραπεζικός οφειλέτης αφερέγγυος ή να μειωθεί απότομα η πιστοληπτική του ικανότητα, με αποτέλεσμα να αδυνατεί να εκπληρώσει τις ληξιπρόθεσμες συμβατικές του υποχρεώσεις.

Οι βαθμοί του πιστωτικού κινδύνου αποδίδονται ανάλογα σε κάθε στοιχείο του ενεργητικού και πολλαπλασιάζονται με αυτό το στοιχείο, ούτως ώστε να προκύψει η σταθμισμένη αξία του. Το άθροισμα των στοιχείων αποτελεί και τον παρονομαστή του κλάσματος. Οι συντελεστές στάθμισης κινδύνου είναι τεσσάρων βαθμών : 0%, 20%, 50%, 100%.

Στον *πρώτο βαθμό (0%)* ανήκουν το Ταμείο και τα ισοδύναμα στοιχεία. Επίσης, ανήκουν τα στοιχεία του ενεργητικού που είναι πλήρως εξασφαλισμένα, όπως απαιτήσεις έναντι των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, απαιτήσεις έναντι των Κεντρικών Τραπεζών και Κυβερνήσεων των χωρών της Ζώνης Α, στοιχεία του ενεργητικού που αντιπροσωπεύουν έναντι Κεντρικών Τραπεζών και Κυβερνήσεων των χωρών της Ζώνης Β (χώρες μη μέλη του ΟΟΣΑ), που είναι αποτιμημένα στο εθνικό νόμισμα του οφειλέτη ή στο κοινό εθνικό νόμισμα εγγυητή οφειλέτη και τέλος στοιχεία ενεργητικού εξασφαλισμένα με τίτλους Κυβερνήσεων ή Κεντρικών Τραπεζών της Ζώνης Β.

Στον *δεύτερο βαθμό (20%)* ανήκουν στοιχεία του ενεργητικού που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις :

- ο Έναντι της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και πολυμερών τραπεζών ανάπτυξης που καλύπτονται από ρητή εγγύηση της Τράπεζας Επενδύσεων, καθώς και των πολυμερών τραπεζών ανάπτυξης.
- ο Έναντι περιφερειακών Κυβερνήσεων ή τοπικών Αρχών της Ζώνης Α.
- ο Έναντι Πιστωτικών Ιδρυμάτων της Ζώνης Α.

- ο Έναντι Πιστωτικών Ιδρυμάτων της Ζώνης Β και έναντι ρητών εγγυήσεων των ιδρυμάτων αυτών.

Τέλος, ανήκουν στοιχεία Ταμείου που βρίσκονται στην διαδικασία είσπραξης και στοιχεία ενεργητικού εξασφαλισμένα κατά την κρίση των αρμόδιων αρχών με τίτλους.

Στον *τρίτο βαθμό (50%)* ανήκουν τα ενυπόθηκα δάνεια με υποθήκες σε κατοικίες και οι λογαριασμοί τάξεως.

Στον *τέταρτο βαθμό (100%)* τα στοιχεία ενεργητικού που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις :

- ♣ Έναντι των Κεντρικών Τραπεζών και Κυβερνήσεων των χωρών της Ζώνης Β, εκτός εκείνων που είναι αποτιμημένα και έχουν χρηματοδοτηθεί στο όνομα του οφειλέτη.
- ♣ Έναντι περιφερειακών κυβερνήσεων ή τοπικών αρχών της Ζώνης Β.
- ♣ Έναντι μη τραπεζικών φορέων της Ζώνης Α και Β.
- ♣ Έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων της Ζώνης Β για ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις χρονικού διαστήματος μεγαλύτερου του έτους. Ακόμη, με τον ίδιο συντελεστή σταθμίζονται πάγια στοιχεία, χαρτοφυλάκια μετοχών, συμμετοχές και άλλα συστατικά στοιχεία των Ιδίων Κεφαλαίων άλλων Πιστωτικών Ιδρυμάτων, που δεν αφαιρούνται από τα ίδια κεφάλαια του δανειοδοτικού ιδρύματος και όλα τα υπόλοιπα στοιχεία ενεργητικού, εκτός από εκείνα που έχουν αφαιρεθεί από τα ίδια κεφάλαια.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να διευκρινιστεί πως στην Ζώνη Α ανήκουν : η Αυστραλία, η Αυστρία, το Βέλγιο, ο Καναδάς, η Τσεχία, η Δανία, η Φιλανδία, η Γερμανία, η Γαλλία, η Ελλάδα, η Ουγγαρία, η Ισλανδία, η Ιταλία, η Ιαπωνία, η Κορέα, το Λουξεμβούργο, το Μεξικό, η Ολλανδία, η Νέα Ζηλανδία, η Νορβηγία, η Πολωνία, η Σλοβακία, η Ισπανία, η Σουηδία, η Ελβετία, η Τουρκία, το Ηνωμένο Βασίλειο, οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Στην Ζώνη Β ανήκουν οι λοιπές ώρες.

Από τα παραπάνω προκύπτει το συμπέρασμα πως με το νέο πλαίσιο κανόνων, το οποίο εισάγει η Συμφωνία της Βασιλείας, υιοθετείται η διαδικασία σταθμίσεως

της επικινδυνότητας των τραπεζικών απαιτήσεων και μάλιστα, των στοιχείων τόσο εντός, όσο και εκτός ισολογισμού. Η χρησιμότητα των εξω-ισολογιστικών υπηρεσιών για τις εμπορικές τράπεζες έγκειται (Γκόρτσος, 1991, σελ. 19-36) :

- Στη δυνατότητα μετακλήσεως των κινδύνων στους πελάτες – αντισυμβαλλόμενους.
- Στη χρησιμοποίηση των προθεσμιακών συμβολαίων προς αντιστάθμιση των κινδύνων της αγοράς.
- Στη δυνατότητα μείωσης του καθαρού βάρους εποπτείας στα πλαίσια των παραδοσιακών συντελεστών με παράκαμψη των κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας.

Βασικό συμπέρασμα υπήρξε, δηλαδή, η διαπίστωση πως δεν υπάρχει διαφορά ανάμεσα στους κινδύνους των τραπεζικών εργασιών εντός και εκτός ισολογισμού. Στα εξω-λογιστικά στοιχεία εμφανίζονται οι ίδιοι κίνδυνοι εμπορικής τραπεζικής, δηλαδή, ο πιστωτικός και ο κίνδυνος χώρας, οι κίνδυνοι αγοράς και οι κίνδυνοι ρευστότητας.

Ταυτόχρονα, η Επιτροπή έκρινε σκόπιμο να συμπεριλάβει στο πλαίσιο διατάξεις οι οποίες αφορούν στον έμμεσο κίνδυνο χώρας ή κίνδυνο μεταφοράς (Transfer Risk). Συγκεκριμένα, ο έμμεσος κίνδυνος συνίσταται στην πιθανότητα να μειωθεί απροσδόκητα η ικανότητα ή η επιθυμία ενός αλλοδαπού τραπεζικού οφειλέτη, να μετατρέψει το εγχώριο νόμισμα σε εκείνο στο οποίο έχει συμφωνηθεί η εξόφληση του χρέους του, ώστε να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του:

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί πως η μέθοδος την οποία ακολουθεί το κείμενο της Συμφωνίας για τον υπολογισμό του συντελεστή φερεγγυότητας διαφέρει ανάλογα αν πρόκειται για :

- ✚ Στοιχεία του ενεργητικού του τραπεζικού ισολογισμού.
- ✚ Στοιχεία εκτός ισολογισμού.
- ✚ Προθεσμιακές συμβάσεις, που αφορούν επιτόκια και τιμές συναλλάγματος.

4.7.3 Το ύψος του Συντελεστή Φερεγγυότητας

Οι υψηλοί συντελεστές φερεγγυότητας έχουν τρεις ιδιότητες :

- Προσφέρουν προστασία στους δανειστές έναντι του ενδεχόμενου επελεύσεως ζημιών.
- Παράγουν αυξημένα κίνητρα στους μετόχους και τους δανειστές μειωμένης εξασφάλισης, να ελέγχουν την επικινδυνότητα των τοποθετήσεων στις οποίες προβαίνει η διοίκηση.
- Παρέχουν στις εποπτεύουσες αρχές μεγαλύτερο χρονικό περιθώριο για τον εντοπισμό ενδεχόμενης επιδεινώσεως της καθαρής θέσεως της τραπεζικής επιχειρήσεως και τη λήψη των κατάλληλων μέτρων.

Με την επιφύλαξη όμως, των ρυθμίσεων της μεταβατικής περιόδου, ο συντελεστής φερεγγυότητας των διεθνών εμπορικών τραπεζών οφείλει να διατηρείται σε ύψος τουλάχιστον 8%. Με άλλα λόγια, η χορήγηση ύψους 100 δραχμών επιβάλλει ύπαρξη ιδίων κεφαλαίων ύψους 8 δραχμών. Κρίθηκε, επίσης, πως τα βασικά στοιχεία του κεφαλαίου πρέπει να βρίσκονται σε επίπεδο τουλάχιστον 4%, των στοιχείων του ενεργητικού, σταθμισμένων κατά τον κίνδυνο και συνεπώς τα συμπληρωματικά στοιχεία κατ'άνωτερο όριο επίσης σε ύψος 4%. Όλα αυτά, δημιούργησαν στις τράπεζες την ανάγκη τόσο για αποτελεσματική διαχείριση των διαθέσιμων κεφαλαίων, όσο και στην αναζήτηση πηγών αντλήσεως ιδίων κεφαλαίων με χαμηλότερο κόστος. (Κούρτη, 2001, , σελ. 53-57).

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, η καθιέρωση ενός υποχρεωτικού ελαχίστου συντελεστή φερεγγυότητας περιορίζει αισθητά τα περιθώρια της αυτονομίας των εθνικών αρχών σχετικά με το ύψος του βάρους εποπτείας που μπορούν να επιβάλουν. Εκτιμάται, επομένως, ότι είναι δυνατή μια σταδιακή χαλάρωση του περιεχομένου των κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας σε όσα κράτη-μέλη η τραπεζική νομοθεσία επιβάλλει επαχθέστερο του διεθνούς μέσου όρου επίπεδο προληπτικής εποπτείας. Μολονότι, λοιπόν, η Συμφωνία προβλέπει ότι «το συμφωνηθέν πλαίσιο» σχεδιάστηκε για να καθιερωθούν ελάχιστα επίπεδα κεφαλαιακής επάρκειας και ότι οι «εθνικές αρχές είναι ελεύθερες να υιοθετήσουν κανόνες, οι οποίοι επιβάλλουν υψηλότερα επίπεδα», (Committee, 1988, αριθμός 7) εν τούτοις αναμένεται ότι, για

λόγους οι οποίοι αφορούν τη διατήρηση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της αγοράς τους, οι αρχές θα προσαρμόσουν το περιεχόμενο των σχετικών κανόνων προς το επίπεδο του ελαχίστου, διεθνώς αποδεκτού κοινού παρονομαστή, ο οποίος, μάλιστα, εκλαμβάνεται από τη αγορά σαν επίπεδο ασφαλείας.

Γενικά, θα μπορούσε να αναφερθεί, πάντως, πως όταν ο Συντελεστής Φερεγγυότητας για κάλυψη από τον πιστωτικό κίνδυνο ή πιο συγκεκριμένα, ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας ενός πιστωτικού ιδρύματος είναι μεγαλύτερος του 11%, τότε το πιστωτικό ίδρυμα έχει καλή κεφαλαιοποίηση. Αν ο δείκτης είναι μεταξύ 8% και 11%, τότε η κεφαλαιοποίηση είναι επαρκής, ενώ αν είναι μικρότερος του 8% τότε η κεφαλαιοποίηση είναι ανεπαρκής και οι ίδιες οι Αρχές οφείλουν να λαμβάνουν μέτρα για την συμμόρφωση του Πιστωτικού Ιδρύματος.

4.8 Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας Ελληνικών Τραπεζών

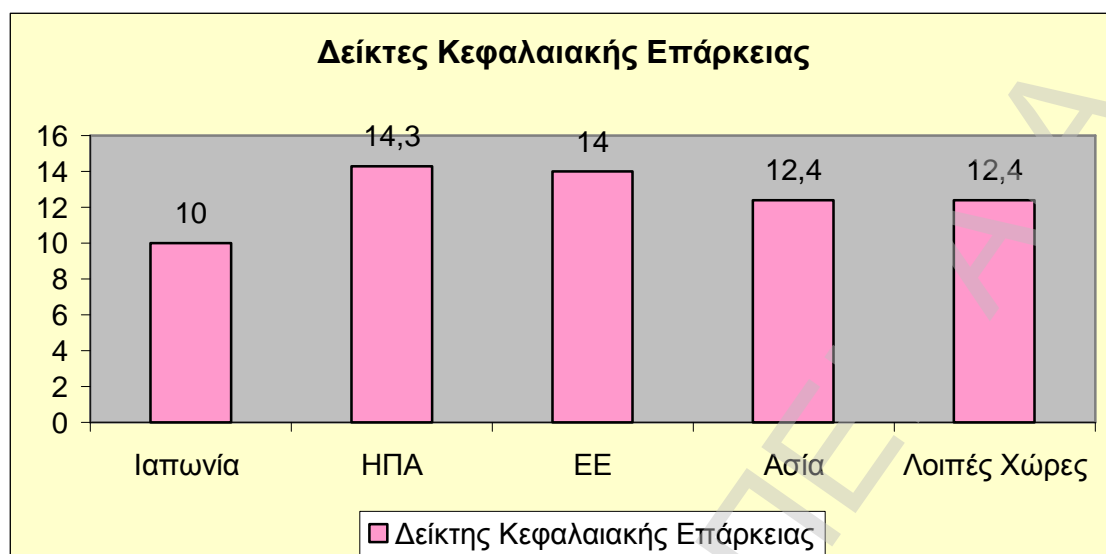
Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας ελληνικών τραπεζών, κεντρικό σημείο της εποπτείας των τραπεζών, παραμένει, όπως τα στοιχεία που παρατίθενται στον πίνακα 4, σε υψηλά επίπεδα και πάντως είναι αρκετά πάνω του ελαχίστου 8% που απαιτεί το νομοθετικό πλαίσιο της χώρας (ΠΔΤΕ 2054/92 κλπ)

Πίνακας 4. Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας Ελληνικών Τραπεζών

1996	1997	1998	1999	2000	2001
9,7	10,3	11,2	14,7	16,00	11,9

Επίσης, σύμφωνα με τα στοιχεία του Banker 2000 είναι στα ίδια επίπεδα ή υψηλότερος σε σχέση με τους δείκτες άλλων χωρών, όπως προκύπτει από το παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 1. Δείκτες Κεφαλαιακής Επάρκειας

4.9 Εποπτικό και Οικονομικό Κεφάλαιο – Συντελεστές Στάθμισης

Η μεταβλητότητα των πάσης φύσεως αξιών που λαμβάνονται έναντι των χρηματοδοτήσεων (όπως τα ακίνητα, οι μετοχές, τα εμπορεύματα κ.τ.λ), εντείνουν περισσότερο την ανάγκη για την εκτίμηση της εκτάσεως του ενδεχόμενου της μη αποπληρωμής των χρηματοδοτήσεων και κατ'επέκταση, στον ακριβότερο υπολογισμό των κεφαλαίων που ευρίσκονται εκτεθειμένα σε πιστωτικό κίνδυνο. Δημιουργείται, δηλαδή, η ανάγκη για τη γνώση του πραγματικού ύψους του κεφαλαίου που ενδέχεται να απολεσθεί, γνωστό ως **οικονομικό κεφάλαιο**. Πρόκειται δηλαδή για κεφάλαια που είναι αναγκαία για να καλύψουν μη αναμενόμενες αρνητικές μεταβολές (ζημιές) για τις τράπεζες, λόγω του περιβάλλοντος στο οποίο δραστηριοποιούνται. Τα κεφάλαια αυτά πρέπει να σημειωθεί πως είναι ανεξάρτητα από τις προβλέψεις που είναι υποχρεωμένες να υπολογίζουν οι τράπεζες για τυχόν ζημιές που μπορεί να αντιμετωπίσουν. Αντίθετα, το **εποπτικό κεφάλαιο** είναι το ελάχιστο απαιτούμενο ύψος ιδίων κεφαλαίων που επιβάλλουν οι εποπτικές αρχές, με σκοπό τη διατήρηση ενός σταθερού και ασφαλούς χρηματοπιστωτικού συστήματος (Ορατής, 2001, σελ.32-36).

Όλα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, ώθησαν τις τράπεζες στη συστηματική ανάπτυξη εσωτερικών διαδικασιών και μεθοδολογιών για την εκτίμηση του ύψους

των ενδεχομένων απωλειών, από τη μη συνεπή αποπληρωμή των απαιτήσεων που προκύπτουν από τις χρηματοδοτήσεις. Στη συνέχεια δίνεται, με ένα απλό συμβολικό τρόπο, μια συγκεκριμένη κλίμακα που έχει υιοθετηθεί η τράπεζα, όπου σε κάθε βαθμίδα της κλίμακας αντιστοιχεί ένα συγκεκριμένο ποσοστό αστοχίας. Παράδειγμα, σε μια κλίμακα 10 βαθμίδων το 1 αντιστοιχεί στο χαμηλότερο ποσοστό αστοχίας και το 10 στο υψηλότερο.

Η Επιτροπή της Βασιλείας προτείνει ο Συντελεστής Φερεγγυότητας 8% να διαφοροποιείται σε συνάρτηση με το ποσοστό αστοχίας που αντιστοιχεί σε κάθε βαθμίδα του εσωτερικού συστήματος διαβαθμίσεως.

Ειδικά για τις χορηγήσεις προς επιχειρήσεις μπορούμε να δούμε, στον παρακάτω πίνακα 5, τους επιμέρους συντελεστές σταθμίσεως με βάση το ποσοστό αστοχίας της κάθε βαθμίδας του εσωτερικού συστήματος διαβαθμίσεως, καθώς και την τελική διαφοροποίηση του 8% σε κάθε βαθμίδα.

Ο πίνακας δείχνει την προσπάθεια της Επιτροπής της Βασιλείας να συσχετισθούν ευθέως τα απαιτούμενα εποπτικά κεφάλαια με τον πιστωτικό κίνδυνο όπως τον εκτιμά η ίδια η τράπεζα.

Πίνακας 5. Επιμέρους συντελεστές σταθμίσεως με βάση το ποσοστό αστοχίας του εσωτερικού συστήματος διαβαθμίσεως

(1) Ποσοστό αστοχίας με βάση το εσωτερικό σύστημα διαβαθμίσεως	(2) Συντελεστής Σταθμίσεως	(3) = (2) x 8% Κεφαλαιακή Επάρκεια
0,03	14	1,12
0,05	19	1,52
0,1	29	2,32
0,2	45	3,60
0,4	70	5,60
0,5	81	6,48
0,7	100	8,00
1	125	10,00
2	192	15,36
3	246	19,68
5	331	26,48
10	482	38,56
15	588	47,04
20	625	50,00

Είναι φανερό ότι ανάλογα με την κατανομή των χορηγήσεων στις διάφορες βαθμίδες του εσωτερικού συστήματος διαβαθμίσεως προκύπτει και ανάλογη κεφαλαιακή απαίτηση. Για παράδειγμα, αν η κατανομή των χορηγήσεων επικεντρώνεται στις κατηγορίες χαμηλού κινδύνου προκύπτουν αισθητά πολύ χαμηλότερα εποπτικά κεφάλαια από το 8%. Αντίθετα, η συγκέντρωση μεγαλύτερου ποσοστού χορηγήσεων στις βαθμίδες υψηλότερου κινδύνου δημιουργεί σαφώς πολύ μεγαλύτερες απαιτήσεις σε κεφάλαια από το 8%. Με τον απλό αυτό μηχανισμό επιτυγχάνονται τα εξής (Κούρτη, 2001, σελ. 53-57) :

- Σύγκλιση Εποπτικού και Οικονομικού Κεφαλαίου.
- Δημιουργία κινήτρου για διαφοροποίηση της κατανομής των χορηγήσεων στις βαθμίδες του εσωτερικού συστήματος διαβαθμίσεως των επιμέρους

τμημάτων του συνολικού χαρτοφυλακίου (π.χ ανά κατάσταση ή κλάδο οικονομικής δραστηριότητας), ώστε η τράπεζα να επιτυγχάνει το επιθυμητό συνολικό ποσοστό αστοχίας.

Θα μπορούσε να ειπωθεί, δηλαδή, ότι οι τράπεζες οδηγούνται σε μια μορφή «αυτοεποπτείας» ως προς την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων τους.

4.10 Εναλλακτική Μέθοδος υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη έναντι των κινδύνων αγοράς – Μεθοδολογία Μέγιστης Δυνητικής Ζημιάς

Η διαβάθμιση του πιστωτικού κινδύνου επηρεάζεται έντονα και από τις γενικότερες οικονομικές εξελίξεις. Σε περίπτωση, λοιπόν, δυσχερών συγκυριών ενδέχεται να αυξηθεί το ποσοστό των χορηγήσεων στις βαθμίδες υψηλού κινδύνου και, κατά συνέπεια, να αυξηθεί η απαίτηση σε ίδια κεφάλαια, και να υπάρξει αύξηση της ζήτησως για χορηγήσεις, με αποτέλεσμα την περαιτέρω εξάντληση των περιθωρίων σε ίδια κεφάλαια.

Παράλληλα, η εποπτεία του Κινδύνου Αγοράς, που αναφέρθηκε παραπάνω, είναι πιο περίπλοκη από αυτή του Πιστωτικού Κινδύνου, και αυτό γιατί ενέχει συχνά το λάθος της «διπλής μέτρησης του κινδύνου», δηλαδή δεν είναι αθροιστική. Πιο αναλυτικά, ο βασικός τρόπος αντιμετώπισης κινδύνου σε ένα εμπορικό χαρτοφυλάκιο, λόγω χάρη από πτώση τιμών των μετοχών που το απαρτίζουν, είναι η διαφοροποίησή του. Ο Κίνδυνος Αγοράς, όμως, ενός χαρτοφυλακίου που αποτελείται από δυο μετοχές δεν ισούται με το αλγεβρικό άθροισμα των Κινδύνων Αγοράς δυο χαρτοφυλακίων που το καθένα αποτελείται από μια από τις δυο μετοχές.

Οι εποπτικές αρχές πρέπει, επομένως, να επιτρέπουν το συμψηφισμό θέσεων σε αξιόγραφα με υψηλή αρνητική συσχέτιση, ώστε να αναγνωρίζουν τη βασική αυτή τεχνική αντιστάθμισης κινδύνου. Σε αυτή την κατεύθυνση κινήθηκε η Επιτροπή της Βασιλείας με τη Νέα της Συνθήκη το 1996 (New Basel Accord), επιτρέποντας στα Πιστωτικά Ιδρύματα να χρησιμοποιούν εσωτερικά μοντέλα βασισμένα στην μεθοδολογία της Μέγιστης Δυνητικής Ζημιάς (Value at Risk, VAR), για τον υπολογισμό του κινδύνου Αγοράς του εμπορικού τους χαρτοφυλακίου και των συνεπαγόμενων Κεφαλαιακών Απαιτήσεων. Η συνθήκη αυτή έγινε νόμος στις

περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες τον Ιούνιο του 1998, ενώ στην Ελλάδα ψηφίστηκε πρόσφατα, με το Ν2937/26.07.01 (Ορατής, 2001, σελ.32-36).

Τα προγράμματα Value at Risk, έχουν σαν αντικειμενικό σκοπό τον υπολογισμό, σε τακτική βάση, της πιθανής ζημιάς που μπορεί να αντιμετωπίσει μια τράπεζα στο σύνολό του χαρτοφυλακίου συναλλαγών της, αφού ληφθούν υπόψη οι καλύψεις (hedges) που υπάρχουν μεταξύ της ίδιας ή διαφορετικών αγορών.

Η μέτρηση του εύρους των πιθανών ζημιών που μπορεί να προκύψουν για ένα χαρτοφυλάκιο, γίνεται χρησιμοποιώντας εκτιμώμενες διακυμάνσεις (που ορίζουν ουσιαστικά μια δυσμενή μεταβολή τιμών ή επιτοκίων) και συσχετίσεις (που δείχνουν πως μεταβάλλονται τα επιτόκια σε σχέση με το σύνολο και μεταξύ τους). Για τη στατιστική εκτίμηση των διακυμάνσεων και των συσχετίσεων διαφόρων τοποθετήσεων, τα προγράμματα VAR χρησιμοποιούν ιστορικές τιμές των 12 προηγούμενων μηνών συνήθως, προκειμένου να καθοριστεί η αναμενόμενη διακύμανση ενός χαρτοφυλακίου στο βραχυχρόνιο ορίζοντα (Jokivuolle, 2003, σελ.14).

Κατόπιν, η αναμενόμενη αξία του χαρτοφυλακίου προσεγγίζεται από ένα διάστημα εμπιστοσύνης 95% ή 99%. Αυτό σημαίνει ότι μια τράπεζα μπορεί να καλύψει ζημιές από τα κεφάλαιά της για όλα τα ενδεχόμενα, εκτός από αυτά που έχουν πιθανότητα να εμφανιστούν 5% ή 1% αντίστοιχα. Αντίστοιχα μοντέλα έχουν, επίσης, δημιουργηθεί για τη μέτρηση πιστωτικών κινδύνων και την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των δανειζομένων. Η σύγχρονη πρακτική μπορεί να συνοψιστεί σε δυο κατηγορίες πρότυπων υποδειγμάτων (Παντελιάς, 1996, σελ.107-109) :

- ◆ Ανάλυση Διακύμανσης / Συνδιακύμανσης (Variance / Covariance analysis)
- ◆ Μέθοδος Ιστορικής Προσομοίωσης (Historical Simulation)

Με άλλα λόγια, η μέθοδος VAR βασίζεται στα αποτελέσματα τα οποία παράγουν τα συστήματα, τα οποία αναπτύσσουν και χρησιμοποιούν οι ίδιες οι τράπεζες για τη μέτρηση και διαχείριση των κινδύνων της αγοράς στους οποίους εκτίθενται. Συγκεκριμένα, το ύψος της κεφαλαιακής απαίτησης καθορίζεται σε συνάρτηση με την αξία, η οποία είναι εκτεθειμένη στον κίνδυνο (VAR), την οποία οι

τράπεζες υπολογίζουν σε καθημερινή βάση στο πλαίσιο της διαδικασίας διαχείρισης κινδύνων την οποία ακολουθούν.

Η εν λόγω μέθοδος υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών είναι ακριβέστερη σε ότι αφορά τον προσδιορισμό της έκτασης ως προς την οποία αυτές είναι εκτεθειμένες στους κινδύνους της αγοράς και, επομένως, χρησιμότερη τόσο για τις τράπεζες όσο και για τις εποπτικές αρχές τους. Καθώς το ποσό των ιδίων κεφαλαίων, τα οποία απαιτούνται για κάλυψη έναντι της επέλευσης κινδύνων της αγοράς, είναι ευθεία συνάρτηση του VAR, η κεφαλαιακή απαίτηση μειώνεται όσο ακριβέστερη είναι η μέθοδος υπολογισμού αυτής της αξίας. Αυτό, βέβαια, επιτείνει την προσφυγή των τραπεζών στη χρήση εσωτερικών μεθόδων διαχείρισης κινδύνων, γεγονός το οποίο με την σειρά του συμβάλλει στην περαιτέρω αναβάθμιση της ποιότητας των μεθόδων διαχείρισης κινδύνων (risk management) (Γκόρτσος, 1997, σελ. 52-66).

4.11 Το Σύμφωνο της Βασιλείας και η ανάγκη αναθεώρησής του

Η εισαγωγή της Βασιλείας I επηρέασε, άμεσα, τη συμπεριφορά των Πιστωτικών Ιδρυμάτων (ΠΙ). Συγκεκριμένα, η εφαρμογή συντελεστών στάθμισης κινδύνου σε διαφορετικές κατηγορίες στοιχείων του ενεργητικού, οδήγησε τα Πιστωτικά Ιδρύματα να αναζητούν, αφενός περιουσιακά στοιχεία υψηλότερου ή χαμηλότερου κινδύνου και αφετέρου, μεθόδους αποφυγής κεφαλαιακών απαιτήσεων (regulatory capital arbitrage). Ως παραδείγματα αυτής της συμπεριφοράς μπορούν να αναφερθούν (Προβόπουλος – Γκόρτσος (επιμέλεια), 2004, σελ.152) :

- Η ενίσχυση του ενδιαφέροντος των Πιστωτικών Ιδρυμάτων για την αγορά στεγαστικών δανείων (η μοναδική κατηγορία εμπορικών δανείων με συντελεστή στάθμισης πιστωτικού κινδύνου χαμηλότερο του 100%).
- Η αναζήτηση εταιρικού χρέους χαμηλής πιστωτικής ποιότητας (όπου η απόδοση είναι υψηλότερη αλλά η κεφαλαιακή απαίτηση είναι ίδια με αυτή του χρέους υψηλής πιστωτικής ποιότητας).
- Η παροχή δανείων προς χαμηλής πιστωτικής ποιότητας Πιστωτικών Ιδρυμάτων και κράτη του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανασυγκρότησης (ΟΟΣΑ) (π.χ Τουρκία), όπου η απόδοση είναι υψηλότερη, αλλά η κεφαλαιακή

απαίτηση είναι ίδια με αυτή του χρέους των υψηλής πιστωτικής ποιότητας κρατών μελών του ΟΟΣΑ.

- Η ραγδαία ανάπτυξη της αγοράς των πιστωτικών παραγώγων (credit derivatives), τα οποία αποτέλεσαν το βασικό μοχλό αποφυγής κεφαλαιακών απαιτήσεων.

Παρά τη μεγάλη του, όμως, επιτυχία δεν άργησε να καταστεί προφανής η ανάγκη αναθεώρησης του Συμφώνου της Βασιλείας του 1988. Η αναθεώρηση αυτή κρίνεται όχι μόνο απαραίτητη, αλλά και αναγκαία, αφού η τραπεζική εργασία, οι λειτουργίες των αγορών, η επιχειρηματική πρακτική και η εποπτική πρακτική, έχουν υποστεί σημαντικές μεταβολές στα χρόνια που πέρασαν. Συνεπώς, σημαντικές χρηματοοικονομικές εξελίξεις υπέσκαψαν την αποτελεσματικότητα του εποπτικού αυτού προτύπου, το οποίο βασίζεται σε μια απλή αλλά αρκετά άκαμπτη κανονιστική μεθοδολογία σταθμίσεων του πιστωτικού κινδύνου.

Πιο αναλυτικά, οι κύριοι λόγοι που οδήγησαν στην δημιουργία του Νέου Συμφώνου της Βασιλείας το 2001 είναι οι ακόλουθοι :

- Η απόκλιση μεταξύ των εποπτικών κεφαλαίων για την απορρόφηση των κινδύνων και των οικονομικών κεφαλαίων σε κίνδυνο, τα οποία επενδύουν οι μέτοχοι σε μια τράπεζα προς αποκόμιση αποδόσεων, επιβαρύνει αναλόγως την τιμολόγηση τραπεζικών προϊόντων και ωθεί τις τράπεζες στην ανάληψη αυξημένων κινδύνων. Παράγοντες, όπως, ο οξυνόμενος ανταγωνισμός από άλλους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς, άσκησαν και αυτοί πιέσεις στην κερδοφορία των τραπεζών και τις παρακίνησαν στην ανάληψη πρόσθετων κινδύνων (Κωστόπουλος, 2001, σελ. 5-13).

- Ο αριθμητής του Συντελεστή Φερεγγυότητας υπολογίζεται βάσει της ιστορικής αξίας των ιδίων κεφαλαίων. Δεδομένου, όμως, ότι η ικανότητα απορροφήσεως ζημιών εξαρτάται από το ύψος της τρέχουσας αξίας των πιστωτικών μέσων τα οποία οι εποπτικές αρχές αποδέχονται σαν ίδια κεφάλαια, ο συντελεστής ενδέχεται να υπερεκτιμά την πραγματική άμυνα της επιχειρήσεως, έναντι της επελεύσεως ζημιών, εάν η τρέχουσα αγοραία αξία τους υπολείπεται της ιστορικής (Γκόρτσος, 1990, σελ.19-36).

- Η απουσία σημαντικών διαφοροποιήσεων των κεφαλαιακών απαιτήσεων, ανάλογα με το ύψος του κινδύνου, οδήγησε πολλές τράπεζες στη χρήση του

λεγόμενου "εποπτικού Arbitrage" συντελώντας στην αύξηση των περιθωρίων κέρδους των επιχειρηματικών δανείων χαμηλής διαβαθμίσεως, χωρίς την ταυτόχρονη αύξηση των απαιτούμενων κεφαλαίων. Ένα δάνειο π.χ. προς έναν επιχειρηματικό κολοσσό σταθμίζεται με τον ίδιο τρόπο, όπως ένα δάνειο προς μία μικρομεσαία επιχείρηση. Με αυτόν τον τρόπο, η ποιότητα του χαρτοφυλακίου δανείων μιας τραπεζής υποβαθμίζεται, χωρίς την παράλληλη αύξηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων και των προβλέψεων (Κωστόπουλος, 2001, σελ. 5-13).

- Επίσης, η περιορισμένη χρήση εξασφαλίσεων και εγγυήσεων περιόρισε τη δυνατότητα μείωσης και μεταβιβάσεως του κινδύνου. Συνήθεις εξασφαλίσεις στο Σύμφωνο του 1988 ήταν τα κρατικά ομόλογα κρατών της Ζώνης Α' (χώρες μέλη του ΟΟΣΑ), τα μετρητά, οι εγγυήσεις τραπεζών της Ζώνης Α' και οι αστικές υποθήκες (Κωστόπουλος, 2001, σελ. 5-13).

Όλοι οι παραπάνω λόγοι, συνεπώς, έκαναν την Επιτροπή της Βασιλείας να καταβάλλει διαρκώς προσπάθειες για τη βελτίωση του παρόντος πλαισίου, αλλά και τον εμπλουτισμό του με τις κατάλληλες διατάξεις, σχετικά με όλα τα θέματα τα οποία το αρχικό κείμενο έθιξε μεν, αλλά έκρινε σκόπιμο να ρυθμίσει σε μεταγενέστερο χρονικό διάστημα. Από το 1999, λοιπόν, και μετά άρχισαν να δημοσιεύονται οι νέες προτάσεις της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια με συνέπεια το 2001 να έχουμε τη δημιουργία του Νέου Πλαισίου, το οποίο παρουσιάζεται αναλυτικά στα επόμενα κεφάλαια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΤΟ ΝΕΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ

5.3 Η δημιουργία του Νέου Συμφώνου

Η Επιτροπή της Βασιλείας αναγνωρίζοντας ότι η «Βασιλεία Ι» έχει πλέον καταστεί παρωχημένη και ανεπαρκής στην αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων στο χρηματοπιστωτικό χώρο διεθνώς, ξεκίνησε τη διαδικασία διαβούλευσης για την αναθεώρησή της. Πιο αναλυτικά, τον Ιούνιο του 1999, η Επιτροπή έδωσε στη δημοσιότητα έγγραφο προς σχολιασμό με τίτλο «A New Capital Adequacy Framework» (ένα νέο πλαίσιο για την κεφαλαιακή επάρκεια), το οποίο εγκαινίασε την πρώτη μεγάλη αναθεώρηση του Συμφώνου του 1988 επί θεμάτων πιστωτικού κινδύνου. Με έμφαση στο εννοιολογικό περιεχόμενο της αναθεωρήσεως και αρκετές ασάφειες επί συγκεκριμένων θεμάτων, το κείμενο οδήγησε σε συνεχείς διαβουλεύσεις μεταξύ κεντρικών τραπεζών και ενδιαφερομένων τραπεζικών φορέων.

Τον Ιανουάριο του 2001, η Επιτροπή εξέδωσε και δεύτερο Συμβουλευτικό Κείμενο με τίτλο «The New Basel Capital Accord» (το νέο Σύμφωνο της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια), στο οποίο παρουσιάζονται με λεπτομερέστερο τρόπο οι αναθεωρημένες προτάσεις. Η εξέλιξη αυτή δεν άφησε αδιάφορη την Ευρωπαϊκή Ένωση που, επίσης εξέδωσε τον Ιούλιο του 2003 το τρίτο Συμβουλευτικό Κείμενο εργασίας, σχετικά με την αναθεώρηση του πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας των Πιστωτικών Ιδρυμάτων και των ΕΠΕΥ. Το κείμενο αυτό τροποποιεί τις μεθοδολογίες υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων, διευκρινίζει σειρά θεμάτων που εκκρεμούσαν, αφήνοντας την αίσθηση ότι οι ελάχιστες προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για την υιοθέτηση των μεθόδων υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων αυξήθηκαν. Παράλληλα, εναρμονίζεται σε σημαντικό βαθμό με το νέο πλαίσιο προτάσεων της Επιτροπής της Βασιλείας καθώς, βασικά, στηρίζει τις προτάσεις της βασιλείας, αλλά εστιάζεται, και σε ειδικότερα θέματα που αφορούν αποκλειστικά τη Ζώνη του Ευρώ και αποτελεί το πρώτο βήμα για τη νομοθετική

εναρμόνιση της βασιλείας στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Κωστόπουλος, 2001, σελ. 5-13).

Συνεπώς, τα τρία Συμβουλευτικά Κείμενα που παρουσιάστηκαν παραπάνω, μαζί με τέσσερις Ποσοτικές Μελέτες Επίπτωσης (Quantitative Impact Studies), καθώς και δημοσιευμένες μελέτες των συναφών εξειδικευμένων ομάδων εργασίας, αποτελούν το πολύπλοκο και εκτενέστατο πλέγμα των νέων προτάσεων αναθεώρησης του εποπτικού πλαισίου της κεφαλαιακής επάρκειας, ευρύτερα γνωστού ως «Βασιλεία II».

5.4 Οι νέες προτάσεις της Βασιλείας

Το κύριο χαρακτηριστικό του προτεινόμενου νέου πλαισίου αφορά ορισμένες αλλαγές σε δυο θέματα. Το πρώτο αφορά τη μέθοδο υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τις διεθνείς τράπεζες προκειμένου να καλύπτουν την έκθεση τους σε πιστωτικούς κινδύνους και στον κίνδυνο χώρας. Στις νέες προτάσεις γίνεται, πλέον, αποδεκτό το γεγονός πως στο σημερινό σύνθετο και έντονα μεταβαλλόμενο χρηματοπιστωτικό περιβάλλον δεν υπάρχει ένα μοναδικό και «ιδανικό» σύστημα μέτρησης, διαχείρισης και άμβλυνσης των κινδύνων που να ικανοποιεί όλες τις τράπεζες. Για το λόγο αυτό, παρέχεται σ' αυτές η δυνατότητα ευελιξίας και επιλογής από τις μεθόδους που προτείνονται για την μέτρηση του πιστωτικού και του λειτουργικού κινδύνου, εκείνης που καλύτερα προσαρμόζεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Ταυτόχρονα, δίδονται κίνητρα στα πιστωτικά ιδρύματα για να βελτιώσουν τα συστήματα που χρησιμοποιούν και να ευαισθητοποιηθούν περισσότερο για την αντιμετώπιση των κινδύνων που αναλαμβάνουν (Πάσχας, 2001, σελ.61-66).

Ο δεύτερος τομέας προτάσεων αφορά τον καθορισμό των στοιχείων των Ιδίων Κεφαλαίων που μπορούν να χρησιμοποιούν οι τράπεζες, προκειμένου να καλύπτουν τις απαιτήσεις έναντι των κινδύνων.

Ταυτόχρονα, το νέο πλαίσιο, επειδή ακριβώς καταργεί την ομοιομορφία απαιτήσεων, οδηγεί τα τραπεζικά ιδρύματα στην ενίσχυση των εσωτερικών συστημάτων ελέγχου. Με τον τρόπο αυτό, κινητοποιεί την κατεύθυνση μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας και τελικώς, μεγαλύτερης ανταγωνιστικότητας. Οι τράπεζες

οφείλουν, με τους νέους κανόνες, να ισορροπούν και τις τοποθετήσεις που πραγματοποιούν, επομένως και τον ανάλογο κίνδυνο, με τις αποδόσεις που απαιτεί η αγορά από την τράπεζα (Συζήτηση Στρογγυλής Τραπέζης, Παπαδημητρίου (συντονιστής), 2001, σελ.83-98).

5.3 Οι στόχοι του νέου εποπτικού πλαισίου

Βασικοί στόχοι του νέου εποπτικού πλαισίου παραμένουν η προώθηση της ασφάλειας και σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος και η ενίσχυση των συνθηκών ίσου ανταγωνισμού. Επιπλέον, όμως, επιδιωκόμενοι στόχοι αποτελούν :

- ✘ Η περιεκτικότερη προσέγγιση αντιμετώπισης των αναλαμβανόμενων κινδύνων.
- ✘ Η καλύτερη εναρμόνιση των κεφαλαιακών απαιτήσεων με τους τραπεζικούς κινδύνους, αποφεύγοντας, ταυτόχρονα, την υπερβολική πολυπλοκότητα.
- ✘ Η εξάλειψη των κινήτρων αποφυγής κεφαλαιακών απαιτήσεων από τα Πιστωτικά Ιδρύματα.

Η επίτευξη των στόχων αυτών αναμένεται να υλοποιηθεί με τη μεγαλύτερη διαφοροποίηση των συντελεστών στάθμισης και την αναγνώριση ευρύτερου φάσματος τεχνικών μείωσης πιστωτικού κινδύνου. Θα πρέπει να σημειωθεί, πάντως, πως οι τεχνικές μείωσης του πιστωτικού κινδύνου μέσω της λήψης εξασφαλίσεων και εγγυήσεων, της χρήσης πιστωτικών παραγώγων και του συμψηφισμού των εντός ισολογισμού απαιτήσεων και υποχρεώσεων, θα πρέπει να πληρούν τα ελάχιστα επιχειρησιακά κριτήρια που θέτει η Επιτροπή της Βασιλείας (Χαραλαμπίδης, 2001, σελ.37-52).

Παράλληλα, ένας από τους βασικότερους στόχους της «Βασιλείας I» ήταν η δημιουργία συνθηκών ίσου ανταγωνισμού μεταξύ των Πιστωτικών Ιδρυμάτων, λόγω των διαφορετικών εποπτικών καθεστώτων που ίσχυαν διεθνώς. Για το λόγο αυτό επέβαλε, σε μεγάλο βαθμό, ομοιόμορφους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας για όλα τα Πιστωτικά Ιδρύματα. Η προτεινόμενη «Βασιλεία II», όμως, απομακρύνεται από την ιδέα ότι οι εποπτικοί κανόνες πρέπει να είναι ίδιοι για όλους («one size fits all»)

και αναγνωρίζει ότι όσο πιο εξελιγμένο και αποτελεσματικό είναι ένα Πιστωτικό Ίδρυμα στην εκτίμηση και διαχείριση των αναλαμβανόμενων κινδύνων, τόσο λιγότερο κεφάλαιο θα πρέπει να διακρατά για μια συγκεκριμένη δραστηριότητα.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί πως οι κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας επηρεάζουν άμεσα τη διαδικασία λήψης αποφάσεων καθορίζοντας το ελάχιστο ύψος του απασχολούμενου κεφαλαίου και συνεπώς, την αποδοτικότητά του. Επομένως, μεταβάλλοντας τους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας μεταβάλλεται, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, η επιχειρηματική συμπεριφορά του Πιστωτικού Ιδρύματος. Είναι φανερό, δηλαδή, πως οι εποπτικά καθοριζόμενες κεφαλαιακές απαιτήσεις συμβάλλουν στη διαμόρφωση του επιχειρηματικού «μίγματος» του Πιστωτικού Ιδρύματος, καθιστώντας κάποιες επιχειρηματικές δραστηριότητες ελκυστικότερες από κάποιες άλλες. Οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας αναμένεται να ωθήσουν τα Πιστωτικά Ιδρύματα σε ενεργότερη και αποτελεσματικότερη διαχείριση της κεφαλαιακής τους βάσης, στην υλοποίηση προγραμμάτων μακροπρόθεσμου σχεδιασμού των κεφαλαιακών αναγκών τους και στη χρήση της σταθμισμένης, ανάλογα με τον κίνδυνο, απόδοσης του εποπτικού / οικονομικού κεφαλαίου, ως βασικού εργαλείου λήψης επενδυτικών αποφάσεων (Προβόπουλος – Γκόρτσος (επιμέλεια), 2004, σελ.152-154).

5.4 Δομή του Νέου Κανονιστικού Πλαισίου (Basel II)

Οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας βασίζονται σε τρεις αλληλένδετους πυλώνες, οι οποίοι θα παρουσιαστούν εκτενέστερα στα επόμενα κεφάλαια (Πάσχας, 2001, σελ.61-66) :

Πολύνο I : Minimum Capital Requirements

Καθορίζονται οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη των αντιλαμβανόμενων κινδύνων, καθώς και οι κανόνες που πρέπει να ακολουθούνται και οι μεθοδολογίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον προσδιορισμό της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Πυλώνα II : *Supervisory Review Process*

Καταγράφονται οι διαδικασίες που πρέπει να εφαρμόσουν οι Εποπτικές Αρχές για να εξετάζουν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των μεθόδων που ακολουθούν οι τράπεζες για την αξιολόγηση της κεφαλαιακής τους επάρκειας και κατά πόσον αυτές συνάδουν με την φιλοσοφία του πρώτου πυλώνα.

Πυλώνα III : *Market Discipline*

Προσδιορίζονται τα στοιχεία που πρέπει να δημοσιοποιούν τα πιστωτικά ιδρύματα, ώστε να ενισχυθεί η πειθαρχία μέσω της αγοράς.

5.5 Εφαρμογή του Νέου Κανονιστικού Πλαισίου (Basel II)

Ο προβλεπόμενος χρόνος εφαρμογής των ρυθμίσεων του νέου κανονιστικού πλαισίου ήταν το 2004, όμως, λόγω των έντονων δυσκολιών και προβλημάτων που υπάρχουν έχει προγραμματιστεί για το 2007. Δεν είναι τυχαίο ότι θα έχει προηγηθεί η εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων για τις επιχειρήσεις που είναι εισηγμένες στα ευρωπαϊκά χρηματιστήρια. Και τα δυο αυτά νέα συστήματα κανόνων και λειτουργιών αναμένεται να προκαλέσουν μια σειρά αλλαγών στον τραπεζικό χώρο. Η κυριότερη αναμένεται να είναι οι συγχωνεύσεις μεταξύ των τραπεζών, προκειμένου να μπορέσουν ν'αντιμετωπίσουν – μεταξύ άλλων – τις αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις που τους επιβάλλει η Βασιλεία II, αλλά και η επιθυμία τους για αύξηση εργασιών και κερδοφορίας (Fisher, 2003, σελ.12).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΠΥΛΩΝΑΣ Ι : ΕΛΑΧΙΣΤΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

6.1 Εισαγωγή

Η πρώτη θεματική ενότητα του Νέου Συμφώνου της Επιτροπής της Βασιλείας αφορά τη μερική τροποποίηση και τη μερική ενδυνάμωση των κανόνων που σχετίζονται με τον τρόπο υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων (Minimum Capital Requirements) που επιβάλλονται στις τράπεζες για κάλυψή τους έναντι του πιστωτικού κινδύνου, καθώς και με την επιβολή κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη των τραπεζών έναντι της έκθεσής τους στο λειτουργικό κίνδυνο. Επομένως, χαρακτηριστικό των νέων προτάσεων για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων είναι η υιοθέτηση πολλαπλών προσεγγίσεων, οι οποίες παρουσιάζουν αυξανόμενο βαθμό πολυπλοκότητας και ευαισθησίας στον αντιλαμβανόμενο κίνδυνο.

Πιο αναλυτικά, όσον αφορά τον **πιστωτικό κίνδυνο**, το Νέο Σύμφωνο της Βασιλείας προτείνει δυο τρόπους υπολογισμού των εν λόγω κεφαλαιακών απαιτήσεων (Γκόρτσος, 2001, σελ.18-31) :

- ☑ *Την Τυποποιημένη Μέθοδο (Standardised Approach)*, η οποία υπήρχε και στο Σύμφωνο του 1988, αλλά συμπληρώνεται και γίνεται περιεκτικότερη στο Νέο Σύμφωνο.
- ☑ *Την μέθοδο υπολογισμού βάσει των Εσωτερικών Συστημάτων Διαβάθμισης του κινδύνου (Internal Ratings – Based Approach)*, σύμφωνα με δυο εναλλακτικές μεθόδους υπολογισμού :

÷ *Τη Θεμελιώδη Μέθοδο (Foundation Approach)*

÷ *Την Προηγμένη Μέθοδο (Advanced Approach)*

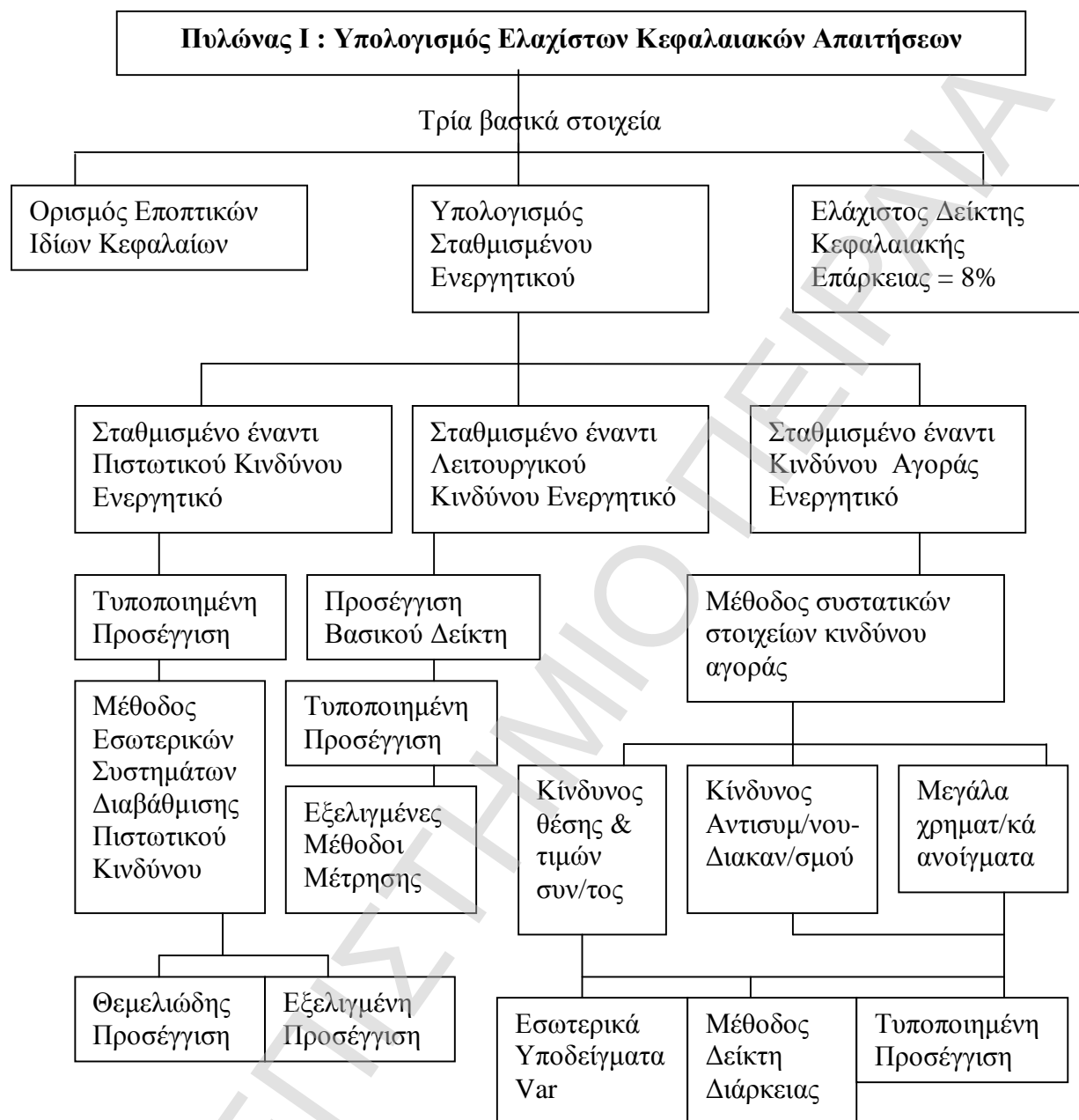
Η προτεινόμενη Τυποποιημένη Προσέγγιση είναι η απλούστερη από τις τρεις προσεγγίσεις για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου.

Αναφορικά με το **λειτουργικό κίνδυνο**, η Επιτροπή της Βασιλείας προτείνει την καθιέρωση τριών εναλλακτικών μεθόδων υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων :

- *Του Βασικού Δείκτη (Basic Indicator Approach)*
- *Την Τυποποιημένη Μέθοδο (Standardised Approach)*
- *Την Μέθοδο Εσωτερικής Μέτρησης – Εξελιγμένης / Προηγμένης Μεθόδων Μέτρησης (Advanced Measurement Approach)*

Διεξοδικότερη ανάλυση των παραπάνω μεθόδων θα γίνει αμέσως μετά, αφού προηγηθεί, όμως, μια συνοπτική παρουσίαση των θεμάτων που αφορά ο συγκεκριμένος πυλώνας στο παρακάτω διάγραμμα 2.

Διάγραμμα 2. Υπολογισμός Ελαχίστων Κεφαλαιακών Απαιτήσεων

6.2 Ορισμός και Φύση του Πιστωτικού Κινδύνου

Ο Πιστωτικός Κίνδυνος είναι άμεσα συνδεδεμένος με τη φύση των δραστηριοτήτων μιας τράπεζας και ορίζεται ως ο κίνδυνος αθέτησης των υποχρεώσεων των πιστούχων της. Αυτό μπορεί να δημιουργήσει σημαντικές ζημιές και επιδείνωση των οικονομικών της μεγεθών και, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, να διακυβευτεί η ίδια η ύπαρξη της. Το παράδοξο, όμως, είναι ότι ο

πιο θεμελιώδης κίνδυνος της τραπεζικής λειτουργίας είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθεί επαρκώς.

Ο πιστωτικός κίνδυνος μπορεί να θεωρηθεί ως η συνισταμένη τεσσάρων επιμέρους κινδύνων (Καλφάογλος, 1999, σελ.82-94) :

► *Του κινδύνου πτώχευσης (default risk)*

Αναφέρεται στην πιθανότητα πτώχευσης των πιστούχων ενός πιστωτικού ιδρύματος.

► *Του κινδύνου ανοίγματος (exposure risk)*

Αναφέρεται στο συνολικό ποσό που αυτό είναι εκτεθειμένο σε πιστωτικό κίνδυνο. Στην περίπτωση του χαρτοφυλακίου πιστοδοτήσεων το συνολικό ποσό ταυτίζεται με την ονομαστική αξία των πιστοδοτήσεων.

► *Του κινδύνου ανάκτησης σε περίπτωση πτώχευσης (recovery risk)*

Αναφέρεται στο ποσοστό ικανοποίησης της τράπεζας από το συνολικό ποσό που είναι εκτεθειμένο σε κίνδυνο σε περίπτωση πτώχευσης του πιστούχου. Το ποσοστό αυτό είναι συνάρτηση της αξίας των εξασφαλίσεων της τράπεζας καθώς και της σειράς ικανοποίησης της.

► *Του κινδύνου περιθωρίων (credit spread risk)*

Αναφέρεται στην πιθανότητα μείωσης της αξίας μιας πιστοδότησης ως αποτέλεσμα της αύξησης των πιστωτικών περιθωρίων και της τιμολόγησης της σε τιμές αγοράς.

Ο πιστωτικός κίνδυνος είναι ο σημαντικότερος κίνδυνος που αντιμετωπίζει μία τράπεζα και η ανάπτυξη επαρκών υποδειγμάτων μέτρησης καθίσταται αναγκαία προϋπόθεση για την αποτελεσματική διαχείριση του. Τη βασική παραδοχή για την εξειδίκευση του υποδείγματος αποτελεί ο τρόπος ορισμού του πιστωτικού γεγονότος που επιφέρει ζημία στην τράπεζα. Η παρούσα επισκόπηση εστιάζεται στα υποδείγματα όπου το πιστωτικό γεγονός ορίζεται ως η πτώχευση του πιστούχου. Παρακάτω παρουσιάζονται οι εναλλακτικοί τρόποι μέτρησης της κεφαλαιακής επάρκειας, έναντι του πιστωτικού κινδύνου, καθώς και υποδείγματα μέτρησης πιστωτικού κινδύνου.

6.3 Πιστωτικός Κίνδυνος – Τυποποιημένη Προσέγγιση

Η Τυποποιημένη προσέγγιση, η οποία είναι η απλούστερη από τις μεθοδολογίες υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων, αποτελεί ουσιαστικά βελτίωση της ισχύουσας, αντανακλώντας με μεγαλύτερη ακρίβεια τις μεταβολές του πιστωτικού κινδύνου. Συγκεκριμένα, είναι περιεκτικότερη, ακριβέστερη και πιο ευαίσθητη στις μεταβολές του πιστωτικού κινδύνου, παρέχοντας ταυτόχρονα στα πιστωτικά ιδρύματα μεγαλύτερο φάσμα τεχνικών άμβλυνσης.

Σε γενικές γραμμές, η νέα βασική μεθοδολογία προβλέπει τα ακόλουθα (Κωστόπουλος, 2001, σελ. 5-13) :

- Ο ορισμός των εποπτικών Ιδίων Κεφαλαίων δεν αλλάζει στην παρούσα φάση.
- Οι σταθμίσεις πιστωτικού κινδύνου συνεχίζουν να ορίζονται ανά κατηγορία οφειλέτου : Κεντρικές Κυβερνήσεις / Κεντρικές Τράπεζες, Πιστωτικά Ιδρύματα και Επιχειρήσεις.
- Οι σταθμίσεις πιστωτικού κινδύνου για έκθεση έναντι κεντρικών κυβερνήσεων και κεντρικών τραπεζών θα βασίζονται στις διαβαθμίσεις εξωτερικών εταιρειών πιστοληπτικής αξιολογήσεως όπως S & P, Moodys, Fitch-IBCA (ένα παράδειγμα θα δοθεί παρακάτω), αντί του παλαιού διαχωρισμού σε κράτη Ζώνη Α (κράτη μέλη του ΟΟΣΑ) και κράτη Ζώνη Β (λοιπά κράτη).
- Οι διαβαθμίσεις των εξωτερικών εταιρειών πιστοληπτικής διαβαθμίσεως θα μπορούν, επίσης, να εφαρμοστούν κατ'άναλογο τρόπο και στη στάθμιση του πιστωτικού κινδύνου επί τραπεζών και επιχειρήσεων.
- Εισάγονται καινούργιοι κανόνες για την κάλυψη των σταθμίσεων επί των τιτλοποιήσεων στοιχείων ενεργητικού.
- Ορισμένα είδη βραχυπρόθεσμων ενδεχόμενων υποχρεώσεων (contingent liabilities), για πρώτη φορά, θα υπόκεινται σε κεφαλαιακή απαίτηση.
- Ο ορισμός των βραχυπρόθεσμων διατραπεζικών τοποθετήσεων (αρχική διάρκεια) μειώνεται από 12 μήνες σε 3.

Συγκεκριμένα, σε αντίθεση με το ισχύον καθεστώς, όπου το βασικό κριτήριο καθορισμού των συντελεστών στάθμισης πιστωτικού κινδύνου είναι η διάκριση μεταξύ χωρών μελών και μη του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανασυγκρότησης (ΟΟΣΑ), στο προτεινόμενο πλαίσιο οι εν λόγω συντελεστές προσδιορίζονται με τη χρήση των εκτιμήσεων της πιστοληπτικής ικανότητας των αντισυμβαλλομένων από εξωτερικούς οίκους αξιολόγησης, όπως θα φανεί στη συνέχεια. Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι συντελεστές στάθμισης πιστωτικού κινδύνου επηρεάζουν άμεσα το κόστος χρηματοδότησης και συνεπακόλουθα την προσφορά και τιμολόγηση των τραπεζικών προϊόντων, καθώς τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να διακρατούν κεφάλαια, τα οποία ενέχουν κόστος, κατ'αναλογία του Σταθμισμένου έναντι του κινδύνου Ενεργητικού τους. Τα Πιστωτικά Ιδρύματα μέσω της χρήσης ευρύτερου, συγκριτικά με το ισχύον καθεστώς, φάσματος τεχνικών μείωσης κινδύνου είναι σε θέση να περιορίζουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις τους έναντι του πιστωτικού κινδύνου (Χαραλαμπίδης, 2001, σελ.37-52).

Στον Πίνακα 6 παρουσιάζονται συνοπτικά οι βασικές προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας για τον καθορισμό των σταθμίσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου με βάση τις αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας των εξωτερικών οίκων αξιολόγησης. Ενδεικτικά, παρατίθενται οι αξιολογήσεις της εταιρείας Standard & Poor's.

Πίνακας 6. Συνοπτική Περιγραφή Συντελεστών Στάθμισης Πιστωτικού Κινδύνου

	Ισχύον Καθεστώς	Προτεινόμενο Πλαίσιο						
		Αξιολόγηση Πιστοληπτικής Ικανότητας ¹	AAA έως AA-	A+ έως A-	BBB+ έως BBB-	BB+ έως B-	Κάτω από B-	Μη αξιολογη μένες
Κράτη & Κεντρικές Τράπεζες	Μέλη ΟΟΣΑ:0% Μη Μέλη ΟΟΣΑ:100%		0%	20%	50%	100%	150%	100%
ΠΙ & Χρηματι- στηριακές Εταιρείες	ΠΙ κρατών μελών ΟΟΣΑ:20%	Επιλογή 1*	20%	50%	100%	100%	150%	100%
	ΠΙ κρατών μη μελών ΟΟΣΑ:100%	Επιλογή 2**						
	Πολυμερείς Τράπεζες Ανάπτυξης:20%	A)	20%	50%	50%	100%	150%	50%
	Ληξιπρόθεσμες εντός έτους απαιτήσεις:20%	B)	20%	20%	20%	50%	150%	20%
Εταιρείες	100%		20%	50%	100%	100% - 150%~	150%	100%
Προϊόντα Τιτλοποίη σης	0%, 20%, 100% ανάλογα με τον εκδότη / εγγυητή		20%	50%	100%	150%#	#	#

¹ Ενδεικτική χρήση κλίμακας αξιολόγησης του οίκου Standard & Poor's.

* Σταθμίσεις κινδύνου βασιζόμενες στις εξωτερικές αξιολογήσεις των χωρών προέλευσης των πιστωτικών ιδρυμάτων.

**A) Σταθμίσεις κινδύνου βασιζόμενες στις ατομικές εξωτερικές αξιολογήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων (ΠΙ).

**B) Σταθμίσεις κινδύνου βραχυχρόνιων απαιτήσεων (αρχικής διάρκειας ≤ 3 μηνών) βασιζόμενες στις ατομικές εξωτερικές αξιολογήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων (Π).

** Οι Πολυμερείς Τράπεζες Ανάπτυξης ακολουθούν την Επιλογή 2 και σταθμίζονται με 0% εφόσον έχουν μακροχρόνια αξιολόγηση AAA και οι μέτοχοί τους είναι αξιολογημένοι τουλάχιστον AA.

~ Απαιτήσεις έναντι εταιρειών οι οποίες είναι αξιολογημένες χαμηλότερα από BB-θα σταθμίζονται με συντελεστή κινδύνου 150%.

Προϊόντα Τιτλοποίησης μη αξιολογημένα ή αξιολογημένα με B+ ή χαμηλότερα αφαιρούνται από τα εποπτικά Ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Τα κυριότερα σημεία της Τυποποιημένης προσέγγισης συνοψίζονται ως εξής :

- Η Επιτροπή της Βασιλείας δίνει τη δυνατότητα στις εθνικές εποπτικές αρχές να αποφασίσουν για την αντιμετώπιση μιας σειράς θεμάτων. Οι εθνικές εποπτικές αρχές μπορούν, για παράδειγμα, να αποφασίσουν την ευνοϊκότερη, κατά μια βαθμίδα, μεταχείριση για τις απαιτήσεις του ΠΙ έναντι της χώρας όπου εδρεύει και οι οποίες είναι εκφρασμένες και έχουν χρηματοδοτηθεί στο νόμισμα της χώρας αυτής. Ωστόσο, στο θέμα αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει όχι μόνο την ευνοϊκότερη μεταχείριση, αλλά τη διατήρηση του ισχύοντος καθεστώτος στάθμισης με συντελεστή 0%. Για παράδειγμα, παρόλο που οι απαιτήσεις έναντι του Ελληνικού Δημοσίου, με βάση την προτεινόμενη από την Επιτροπή της Βασιλείας αξιολόγηση, θα πρέπει να σταθμίζονται με συντελεστή 20%, η Τράπεζα της Ελλάδος θα έχει την ευχέρεια να καθορίζει ότι το χρέος του Ελληνικού Δημοσίου σε ευρώ σταθμίζεται με 0%. Αντίθετα, το χρέος του Ελληνικού Δημοσίου σε ξένο νόμισμα θα έχει το συντελεστή στάθμισης που αντιστοιχεί στην αξιολόγηση πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας, δηλαδή 20% κατά την τρέχουσα περίοδο. Επιπρόσθετα, δίνεται η ευχέρεια στις εθνικές εποπτικές αρχές να εφαρμόσουν μία από τις δύο προτεινόμενες επιλογές υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι ΠΙ και ΕΠΕΥ, η εφαρμογή της οποίας θα είναι υποχρεωτική για όλα τα ΠΙ της επικράτειας τους. Η πρώτη επιλογή συνδέει την αξιολόγηση του ΠΙ με αυτήν της χώρας στην οποία εδρεύει, ενώ η δεύτερη βασίζεται στην ατομική αξιολόγηση του από εξωτερικούς οίκους.

- Πιο αναλυτικά, όσον αφορά τις απαιτήσεις έναντι τραπεζών και χρηματοπιστωτικών εταιρειών, προτείνονται δύο επιλογές υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων, όπως φαίνεται και στον παραπάνω πίνακα. Πρόκειται γι'αυτήν του ισχύοντος καθεστώτος και αυτήν του προτεινόμενου πλαισίου. Οι εθνικές εποπτικές αρχές θα αποφασίσουν για την εφαρμογή μόνο μιας μεθόδου για όλα τα πιστωτικά ιδρύματα της επικράτειας τους. Η πρώτη επιλογή συνδέει την αξιολόγηση του πιστωτικού ιδρύματος με αυτήν της χώρας στην οποία εδρεύει, ενώ η δεύτερη βασίζεται στην ατομική αξιολόγηση του από εξωτερικούς οίκους αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας. Ειδικότερα, σύμφωνα με την πρώτη επιλογή η στάθμιση κινδύνου του ΠΙ θα είναι κατά μια κατηγορία δυσμενέστερη από αυτή της χώρας προέλευσης, έχοντας ως ανώτατο όριο το 100%. Αντίθετα, η δεύτερη επιλογή παρέχει ευνοϊκότερη, κατά μία βαθμίδα, μεταχείριση των απαιτήσεων έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων με αρχική λήξη μικρότερη ή ίση των τριών μηνών, έχοντας ως κατώτατο όριο το 20%.
- Η στάθμιση των απαιτήσεων ενός ΠΙ εξαρτάται από τη φύση του αντισυμβαλλόμενου / εκδότη (π.χ. κράτος, ΠΙ, εταιρεία), το είδος της απαίτησης (π.χ. στεγαστικό, καταναλωτικό δάνειο, ομόλογο) και την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του οφειλέτη / εκδότη από εξωτερικούς οίκους αξιολόγησης. Οι εξωτερικές αξιολογήσεις θα πρέπει να πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια και θα υπόκεινται στον έλεγχο των εθνικών εποπτικών αρχών. Εναλλακτικά, προτείνεται η χρήση δημοσιευμένων στοιχείων από οίκους αξιολόγησης εξαγωγικού εμπορίου, οι οποίοι θα πρέπει να έχουν υιοθετήσει τη μεθοδολογία του ΟΟΣΑ για τη στάθμιση πιστοληπτικής ικανότητας των κρατών (Basel Committee on Banking Supervision : The New Basel Capital Accord, Απρίλιος 2003, παρ.29).
- Το όριο του συντελεστή στάθμισης πιστωτικού κινδύνου της χώρας προέλευσης παύει να ισχύει για τις απαιτήσεις έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων. Συνεπώς, οι υψηλής πιστοληπτικής ικανότητας επιχειρήσεις και πιστωτικά ιδρύματα θα μπορούν να λαμβάνουν χαμηλότερο συντελεστή στάθμισης (με κατώτατο όριο το 20%) από αυτόν της χώρας προέλευσης (Basel Committee on Banking Supervision : The Standardised Approach to Credit Risk, 2003, παρ.16-17).

- Προτείνεται στάθμιση με συντελεστή 150% του ανασφάλιστου τμήματος των ληξιπρόθεσμων άνω των 90 ημερών απαιτήσεων, μετά την αφαίρεση των ειδικών προβλέψεων από αυτό. Αξίζει να σημειωθεί ότι η διάταξη αυτή ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στην κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών τραπεζών. Επίσης, δίνεται η διακριτική ευχέρεια στις εθνικές εποπτικές αρχές να εφαρμόζουν την ίδια στάθμιση (150%) στις εταιρείες επιχειρηματικών συμμετοχών (venture capital) και στις ιδιωτικές μετοχικές τοποθετήσεις (private equity investments) στο επενδυτικό χαρτοφυλάκιο.
- Όσον αφορά στα εκτός ισολογισμού στοιχεία, η κυριότερη αλλαγή αναφέρεται στο συντελεστή μετατροπής (credit conversion factor) των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων (αρχική προθεσμία λήξης μέχρι ένα έτος), ο οποίος προτείνεται να διαμορφωθεί στο 20% (από 0%). Εξαιρούνται οι υποχρεώσεις οι οποίες καθίστανται ανεπιφύλακτα ακυρώσιμες ή ακυρώνονται αυτόματα χωρίς προειδοποίηση από το πιστωτικό ίδρυμα, λόγω επιδείνωσης της πιστοληπτικής ικανότητας του δανειζομένου.
- Τα δάνεια, που είναι πλήρως εξασφαλισμένα με υποθήκες αστικών ακινήτων, σταθμίζονται με συντελεστή 35%, ενώ εκείνα που είναι εξασφαλισμένα με υποθήκες εμπορικών ακινήτων θα σταθμίζονται με 100%. Ωστόσο, κάτω από ιδιαίτερα αυστηρές προϋποθέσεις, παρέχεται η δυνατότητα στάθμισης με συντελεστή 50% σε τμήματα δανείων, τα οποία είναι εξασφαλισμένα με υποθήκες εμπορικών ακινήτων (Basel Committee on Banking Supervision : The Standardised Approach to Credit Risk, 2003, σελ.9, υποσημ. 8)

6.4 Πιστωτικός Κίνδυνος – Μέθοδος Εσωτερικών Αξιολογήσεων ή Εσωτερικών Συστημάτων Διαβάθμισης (ΕΣΔ)

Η μεγάλη καινοτομία του νέου Συμφώνου είναι η δυνατότητα χρήσης εσωτερικών υποδειγμάτων υπολογισμού του πιστωτικού κινδύνου. Εν αντιθέσει με την αδρή και συχνά αυθαίρετη κατάτμηση των συντελεστών στάθμισης κινδύνου της τυποποιημένης προσέγγισης, η προσέγγιση των εσωτερικών συστημάτων παρέχει τη δυνατότητα πλήρους εξατομίκευσης του πιστωτικού κινδύνου ανά αντισυμβαλλόμενο.

Πρόκειται για μια μεθοδολογία εξελικτική και κλιμακούμενη η οποία αποτελείται από δυο επιμέρους προσεγγίσεις :

- Τη Θεμελιώδη (Foundation Approach)
- Την Εξελιγμένη (Advanced Approach)

Η προσέγγιση των Εσωτερικών Συστημάτων Διαβάθμισης (ΕΣΔ) θεμελιώνεται στις εσωτερικές πρακτικές αντιμετώπισης του πιστωτικού κινδύνου που χρησιμοποιούνται από ορισμένα ΠΙ, κατά την εκτίμηση του ύψους του απαιτούμενου οικονομικού κεφαλαίου για την κάλυψη έναντι των κινδύνων που αναλαμβάνουν κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων τους. Σε αντίθεση με τη διακριτή συνάρτηση των αξιολογήσεων πιστοληπτικής ικανότητας (Τυποποιημένη προσέγγιση) με τους πέντε συντελεστές στάθμισης (0%, 20%, 50%, 100%, 150%), η προσέγγιση των ΕΣΔ χρησιμοποιεί μια συνεχή συνάρτηση συντελεστών στάθμισης, αντανακλώντας, έτσι, όλο το φάσμα της πιστοληπτικής ικανότητας των αντισυμβαλλόμενων και της πιθανότητας αθέτησης υποχρέωσης τους, παρέχοντας συνεπώς ακριβέστερη διαφοροποίηση του πιστωτικού κινδύνου.

Η δομή και συνεπακόλουθα η λειτουργία της προσέγγισης των ΕΣΔ βασίζεται σε τέσσερα βασικά στάδια:

1. Ταξινόμηση των στοιχείων ενεργητικού που συνθέτουν το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο των ΠΙ σε πέντε βασικές κατηγορίες (Basel Committee on Banking Supervision : The New Basel Capital Accord, Απρίλιος 2003, παρ.183-212) :

(α) Απαιτήσεις έναντι επιχειρήσεων οι οποίες συμπεριλαμβάνουν:

- Χρηματοδοτήσεις μεγάλων έργων (Project Finance)
- Χρηματοδοτήσεις εμπορευμάτων (Commodities Finance)
- Χρηματοδοτήσεις φυσικών περιουσιακών στοιχείων (Object Finance)
- Χρηματοδοτήσεις εμπορικών ακινήτων (Income producing real estate)
- Χρηματοδοτήσεις εμπορικών ακινήτων υψηλού κινδύνου (High volatility commercial real estate)
- Χρηματοδοτήσεις με εκχώρηση επιχειρηματικών απαιτήσεων (purchased corporate receivables)

(β) Απαιτήσεις έναντι κρατών

(γ) Απαιτήσεις έναντι ΠΙ και ΕΠΕΥ

(δ) Λιανική τραπεζική

- Στεγαστικά δάνεια
- Αποδεκτά ανανεώσιμα πιστωτικά ανοίγματα (Qualifying revolving exposures)
- Λοιπά δάνεια λιανικής τραπεζικής
- Αγορά εκχωρουμένων απαιτήσεων λιανεμπορίου (purchased retail receivables)

(ε) Συμμετοχές και μετοχές

2. Για τις ανωτέρω απαιτήσεις τα ΠΙ θα πρέπει να παράγουν συγκεκριμένες παραμέτρους πιστωτικού κινδύνου χρησιμοποιώντας, είτε τυποποιημένους συντελεστές, οι οποίοι καθορίζονται από τις εποπτικές αρχές (Θεμελιώδης προσέγγιση), ή δικές τους εκτιμήσεις (Εξελιγμένη προσέγγιση). Οι παράμετροι πιστωτικού κινδύνου είναι οι ακόλουθες (Τασάκος, 2004, σελ.47-52) :

☀ **Η πιθανότητα αθέτησης υποχρέωσης αντισυμβαλλομένου (Probability of Default – PD)**

Ορίζεται ως η μεγαλύτερη τιμή μεταξύ της πιθανότητας αθέτησης υποχρέωσης του αντισυμβαλλομένου με χρονικό ορίζοντα ενός έτους και ενός ελαχίστου ορίου 0,03%. Ωστόσο, το όριο του 0,03% δεν ισχύει για τις απαιτήσεις έναντι κρατών. Όλα τα ΠΙ, ανεξάρτητα της προσέγγισης των ΕΣΔ που ακολουθούν, θα πρέπει να παρέχουν στις εποπτικές αρχές τις εκτιμήσεις τους για την πιθανότητα αθέτησης υποχρέωσης του αντισυμβαλλομένου για κάθε βαθμίδα αξιολόγησης δανειζομένου (Borrower grade) του Εσωτερικού Συστήματος Διαβάθμισης πιστωτικού κινδύνου.

☀ **«Αναμενόμενη» ζημιά σε περίπτωση αθέτησης της υποχρέωσης του αντισυμβαλλομένου (Loss Given Default – LGD)**

Η εν λόγω παράμετρος κινδύνου αντιπροσωπεύει μια εκτίμηση της μέσης αναμενόμενης ζημιάς ανά απαίτηση που θα υποστεί το ΠΙ, στην περίπτωση που ο αντισυμβαλλόμενος δεν είναι σε θέση να εκπληρώσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις. Για παράδειγμα, τιμή της LGD για μια απαίτηση ίση με 45% σημαίνει ότι το ΠΙ εκτιμά ότι θα υποστεί ζημιά ίση με το 45% της αξίας της απαίτησης (ενώ θα

ανακτήσει το υπόλοιπο 55%), στην περίπτωση που ο εν λόγω αντισυμβαλλόμενος δεν είναι σε θέση να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του. Η LGD εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά της συναλλαγής, καθώς επίσης και από τις τεχνικές μείωσης κινδύνου που έχουν χρησιμοποιηθεί. Σύμφωνα με τη Θεμελιώδη προσέγγιση, η LGD καθορίζεται από τις εποπτικές αρχές και διαφοροποιείται ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της συναλλαγής και τον τύπο της εξασφάλισης. Ως αφετηρία, η Επιτροπή της Βασιλείας προτείνει την υιοθέτηση τιμής 45% και 75% για την LGD των ακάλυπτων απαιτήσεων πλήρους και μειωμένης εξασφάλισης αντίστοιχα. Αντίθετα, συμφωνά με την Εξελιγμένη προσέγγιση, τα ΠΙ έχουν την ευχέρεια να χρησιμοποιήσουν τις δικές τους εκτιμήσεις για το ύψος της LGD που αναλογεί σε κάθε απαίτηση.

✿ Έκθεση έναντι του αντισυμβαλλομένου σε περίπτωση αθέτησης της υποχρέωσης του (Exposure At Default – EAD)

Αυτή η παράμετρος κινδύνου, όπως και η προηγούμενη, προσδιορίζεται από το είδος της απαίτησης και στις περισσότερες περιπτώσεις ισούται με το ονομαστικό ποσό αυτής. Ωστόσο, για συγκεκριμένες μορφές εκτός ισολογισμού (δυνητικών) απαιτήσεων (π.χ. αχρησιμοποίητα πιστωτικά όρια) η έκθεση έναντι του αντισυμβαλλόμενου συμπεριλαμβάνει και μία εκτίμηση του μελλοντικού, δυνητικού δανεισμού πριν την αθέτηση της υποχρέωσης του. Για παράδειγμα, στη Θεμελιώδη προσέγγιση ΕΣΔ για συγκεκριμένα, εκτός ισολογισμού, στοιχεία (π.χ. αχρησιμοποίητες πιστωτικές ευχέρειες) θα εφαρμόζεται πιστωτικός συντελεστής μετατροπής 75% (δηλαδή θα σταθμίζεται έναντι του πιστωτικού κινδύνου το 75% της αξίας τους) ανεξαρτήτως της διάρκειας τους, εφόσον αυτά δεν καθίστανται άνευ όρων ακυρώσιμα και είναι δεσμευτικά. Σημειώνεται ότι στην εξελιγμένη προσέγγιση ΕΣΔ η EAD θα προσδιορίζεται με βάση τις εσωτερικές εκτιμήσεις των ΠΙ.

✿ Εναπομένουσα διάρκεια μέχρι τη λήξη των απαιτήσεων (Maturity – M)

Όσο μικρότερη / μεγαλύτερη είναι η εναπομένουσα διάρκεια μέχρι τη λήξη της απαίτησης, τόσο μικρότερος / μεγαλύτερος είναι ο υποκείμενος πιστωτικός της κίνδυνος. Σύμφωνα με τη Θεμελιώδη προσέγγιση, όλες οι απαιτήσεις θα αντιμετωπίζονται σαν να έχουν την ίδια μέση εναπομένουσα διάρκεια μέχρι τη λήξη, ίση με 2,5 έτη. Εξαιρούνται οι συναλλαγές συμφωνιών επαναγοράς – repo style

transactions - για τις οποίες η εναπομένουσα διάρκεια μέχρι τη λήξη θα είναι 6 μήνες. Ωστόσο, τα ΠΙ που θα εφαρμόσουν την Εξελιγμένη προσέγγιση θα υποχρεωθούν να ενσωματώσουν τις επιδράσεις της «πραγματικής» εναπομένουσας διάρκειας μέχρι τη λήξη των απαιτήσεων στους συντελεστές στάθμισης πιστωτικού κινδύνου. Επομένως, ο συντελεστής στάθμισης θα εξαρτάται από την PD, LGD και την «πραγματική» εναπομένουσα διάρκεια της απαίτησης η οποία δεν θα μπορεί να είναι μικρότερη του ενός έτους, ενώ θα περιορίζεται συμβατικά στα 5 έτη (Basel Committee on Banking Supervision : The New Basel Capital Accord, Απρίλιος 2003, παρ.288-294).

Στην περίπτωση της θεμελιώδους προσέγγισης οι τράπεζες προσδιορίζουν μόνο την παράμετρο της αδυναμίας εκπλήρωσης υποχρεώσεων (PD), ενώ στην εξελιγμένη προσέγγιση το σύνολο των παραμέτρων. Επισημαίνεται, πάντως, ότι οι μέθοδοι εσωτερικών διαβαθμίσεων δεν αποτελούν πλήρη εσωτερικά υποδείγματα υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων για ένα λόγο: ο συντελεστής συσχέτισης παρέχεται εκ των προτέρων από την ίδια την εποπτική αρχή.

3. Στη συνέχεια, οι προαναφερθείσες παράμετροι πιστωτικού κινδύνου, εκτιμώνται ξεχωριστά και ακολούθως εισάγονται ως μεταβλητές στις αντίστοιχες συναρτήσεις για τον υπολογισμό των συντελεστών στάθμισης πιστωτικού κινδύνου και, συνεπώς, των συναφών κεφαλαιακών απαιτήσεων. Για τον υπολογισμό του σταθμισμένου έναντι του πιστωτικού κινδύνου ενεργητικού, η κεφαλαιακή απαίτηση κάθε στοιχείου ενεργητικού ή κατηγορίας στοιχείων ενεργητικού, θα πολλαπλασιάζεται διαδοχικά επί την έκθεση, σε περίπτωση αθέτησης υποχρέωσης αντισυμβαλλόμενου (EAD) και επί 12,5 (το αντίστροφο του ελάχιστου δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας 8%).
4. Τα ΠΙ για να χρησιμοποιήσουν την προσέγγιση των ΕΣΔ για σκοπούς κεφαλαιακής επάρκειας θα πρέπει κατ' ελάχιστον να πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Οι εθνικές εποπτικές αρχές θα είναι επιφορτισμένες με τον έλεγχο της συμμόρφωσης των ΠΙ προς τις εν λόγω προϋποθέσεις (Basel Committee on Banking Supervision : The New Basel Capital Accord, Απρίλιος 2003, παρ.345-500).

6.5 Επιλογή μεθόδου υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων Πιστωτικού Κινδύνου

Μολονότι η ορθότητα της επιλογής της μιας ή της άλλης μεθόδου έχει συχνά αποτελέσει αντικείμενο μεγάλης ανάλυσης και κριτικής είναι, ίσως, χρήσιμη η άμεση σύγκριση των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών, ανάλογα με τη μέθοδο που προτίθενται να χρησιμοποιήσουν για την αξιολόγηση των πιστωτικών τους κινδύνων. Τα στοιχεία που παρατίθενται στον Πίνακα 7 υπολογίστηκαν με βάση τα σημερινά αποτελέσματα των διαβουλεύσεων.

Το εμφανές συμπέρασμα από τη σύγκριση των στοιχείων του παρακάτω Πίνακα, είναι ότι δανειολήπτες με εξωτερικό Rating AAA-BB+ ή εσωτερικό Rating 1 έως και 4 θα μπορούν να επιτυγχάνουν ευνοϊκότερους όρους χρηματοδότησης λόγω της – *ceteris paribus* - χαμηλότερης "δέσμευσης" ιδίων κεφαλαίων της χρηματοδοτούσας τράπεζας. Το λιγότερο εμφανές, αλλά ιδιαίτερα σημαντικό, αποτέλεσμα είναι ότι οι οφειλέτες χαμηλού κινδύνου, άρα υψηλού Rating, θα ωφεληθούν διπλά γιατί το κόστος άντλησης αυτών των ιδίων κεφαλαίων από τις χρηματοδοτούσες τράπεζες θα μειωθεί, λόγω της υψηλής ποιότητας του χαρτοφυλακίου τους. Άμεσα, λοιπόν, απορρέει η διαπίστωση ότι οφειλέτες με υψηλή πιστοληπτική ικανότητα, άρα χαμηλότερου κινδύνου για τις τράπεζες, μπορούν οι ίδιοι να μειώσουν σημαντικά το κόστος των κεφαλαίων που χρησιμοποιούν που προέρχεται, κατά ένα μεγάλο ποσοστό, από το τραπεζικό σύστημα και να βελτιώσουν έτσι την ανταγωνιστικότητά τους. Με άλλα λόγια, μία από τις θεμελιώδεις αλλαγές που προκύπτουν για τις τράπεζες και τις επιχειρήσεις από την εφαρμογή του νέου κανονιστικού πλαισίου "Βασιλεία II" είναι η ανάγκη ενεργητικής διαχείρισης των τραπεζών και των πελατών της ποιότητας του πιστωτικού κινδύνου, προκειμένου να επιτευχθεί το άριστο κόστος χρήματος και για τα δύο μέρη (Πούσκουρη, 2003, σελ.5-9)

Η διαδικασία αυτή θα προσδώσει στη σχέση ΤΡΑΠΕΖΑ / ΠΕΛΑΤΗΣ ένα εντελώς καινούριο περιεχόμενο και μπορεί να οδηγήσει, αν εφαρμοσθεί σωστά, σε μία σημαντική βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων-πελατών και των τραπεζών.

Πίνακας 7. Σύγκριση Κεφαλαιακών Απαιτήσεων ανάλογα με τη μέθοδο αξιολόγησης Πιστωτικού Κινδύνου.

Αξιολόγηση Πιστοληπτικής Ικανότητας					
Εξωτερικό Rating	Εσωτερικό Rating	Πιθανότητα Πτώχευσης	Μέθοδος Τυποποιημένης Προσέγγισης	Μέθοδος Εσωτερικών Αξιολογήσεων (IRBA)	Σύγκριση Τυποποιημένης & IRBA
			(α)	(β)	(γ) = (β) / (α)
AAA	1+	0,00%	20%	14,1%	0,71
AA+	1+	0,00%	20%	14,1%	0,71
AA	1	0,00%	20%	14,1%	0,71
AA-	1-	0,03%	20%	14,1%	0,71
A+	2+	0,02%	50%	14,1%	0,28
A	2	0,05%	50%	19,1%	0,38
A-	2-	0,05%	50%	19,1%	0,38
BBB+	3+	0,12%	100%	32,8%	0,33
BBB	3	0,22%	100%	47,9%	0,48
BBB-	4+	0,35%	100%	64,3%	0,64
BB+	4	0,44%	100%	74,3%	0,74
BB	5+	0,94%	100%	120,2%	1,20
BB-	5-	1,33%	100%	149,5%	1,50
B+	6	2,91%	150%	241,5%	1,61
B	7	8,38%	150%	440,1%	2,93
B-	8	10,32%	150%	490,2%	3,27
CCC	8	21,94%	150%	625,0%	4,17

6.6 Τεχνικές μείωσης Πιστωτικού Κινδύνου

Συγκριτικά με το ισχύον καθεστώς, οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας αναγνωρίζουν ένα ευρύτερο φάσμα τεχνικών μείωσης του πιστωτικού κινδύνου, εφόσον πληρούνται συγκεκριμένες γενικές προϋποθέσεις. Με τη χρήση των τεχνικών αυτών το ΠΙ μπορεί να μειώσει τις κεφαλαιακές του απαιτήσεις έναντι του πιστωτικού κινδύνου, λαμβάνοντας εξασφαλίσεις ή εγγυήσεις, συνάπτοντας συμφωνίες συμψηφισμού μεταξύ εντός ισολογισμού απαιτήσεων και υποχρεώσεων και συναλλάσσοντας πιστωτικά παράγωγα (Basel Committee on Banking Supervision : The New Basel Capital Accord, Απρίλιος 2003, παρ.81-89).

Οι εξασφαλίσεις αποτελούν τη σημαντικότερη τεχνική μείωσης πιστωτικού κινδύνου και για αυτό το λόγο καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος των προτάσεων συγκριτικά με τις υπόλοιπες τεχνικές. Οι ελάχιστες προϋποθέσεις για την εποπτική αναγνώριση των εξασφαλίσεων, ως στοιχείων μείωσης του πιστωτικού κινδύνου, συμπεριλαμβάνουν τη νομική κατοχύρωση της εξασφάλισης, τη χαμηλή συσχέτιση της αξίας της με την απαίτηση την οποία καλύπτει και την ύπαρξη αποτελεσματικών διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων (Basel Committee on Banking Supervision : The New Basel Capital Accord, Απρίλιος 2003, παρ.92-99).

Δύο προσεγγίσεις προτείνονται για την εποπτική μεταχείριση των χρηματοοικονομικών εξασφαλίσεων.

● *Απλή προσέγγιση (Simple Approach)*

Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, το τμήμα των απαιτήσεων το οποίο καλύπτεται από την τρέχουσα αξία των εξασφαλίσεων θα λαμβάνει το συντελεστή στάθμισης κινδύνου των εκδοτών των χρηματοοικονομικών εξασφαλίσεων (με ελάχιστο όριο 20%). Επιπρόσθετα, η εξασφάλιση θα πρέπει να έχει εναπομένουσα διάρκεια ως τη λήξη, τουλάχιστον ίση με την αντίστοιχη της απαίτησης, και να αποτιμάται τουλάχιστον εξαμηνιαίως (Basel Committee on Banking Supervision : The New Basel Capital Accord, Απρίλιος 2003, παρ.153-156).

● *Αναλυτική προσέγγιση (Comprehensive Approach)*

Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, η τρέχουσα αξία της εξασφάλισης θα «μειώνεται» για να προστατευτεί το ΠΙ από τις ενδεχόμενες διακυμάνσεις της αξίας της

απαίτησης ή της δοθείσης εξασφάλισης ή της συναλλαγματικής ισοτιμίας των δύο, εφόσον αυτές είναι αποτιμημένες σε διαφορετικά νομίσματα (Basel Committee on Banking Supervision : The New Basel Capital Accord, Απρίλιος 2003, παρ.101-109).

Οι συντελεστές «προσαρμογής» (haircuts) υπολογίζονται με δύο τρόπους: α) την τυποποιημένη εποπτική μέθοδο ή β) την εσωτερική μέθοδο εκτίμησης (με τη χρήση υποδειγμάτων VAR) από τα ΠΙ. Το ύψος του συντελεστή «προσαρμογής» (haircut) εξαρτάται από τη μορφή της χρηματοοικονομικής εξασφάλισης (π.χ. ομόλογο, μετοχή, μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων κ.λπ.), τον τύπο της συναλλαγής (π.χ. δάνειο), τη συχνότητα της αποτίμησης σε τρέχουσες τιμές και της κατάθεσης περιθωρίου ασφαλείας (remargining), καθώς και το χρονικό ορίζοντα εντός του οποίου η αξία της εξασφάλισης μπορεί να μεταβληθεί (Basel Committee on Banking Supervision : The New Basel Capital Accord, Απρίλιος 2003, παρ.122-148).

Η Επιτροπή της Βασιλείας αναγνωρίζει ως αποδεκτές εξασφαλίσεις κυρίως τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία καθορίζοντας ταυτόχρονα τον τρόπο υπολογισμού της αξίας ρευστοποίησης τους. Τα ΠΙ που θα υιοθετήσουν την Τυποποιημένη προσέγγιση θα μπορούν να χρησιμοποιήσουν είτε την Απλή, είτε την Αναλυτική προσέγγιση για την εποπτική μεταχείριση των εξασφαλίσεων. Αντίθετα, τα ΠΙ που θα υιοθετήσουν τη Θεμελιώδη προσέγγιση των ΕΣΔ θα πρέπει να εφαρμόσουν υποχρεωτικά την Αναλυτική προσέγγιση.

Η υιοθέτηση της Θεμελιώδους προσέγγισης παρέχει στα ΠΙ το πλεονέκτημα χρησιμοποίησης ευρύτερου φάσματος χρηματοοικονομικών εξασφαλίσεων σε σχέση με την Τυποποιημένη προσέγγιση, καθώς επίσης και συγκεκριμένων μορφών εμπράγματων εξασφαλίσεων υπό αυστηρές προϋποθέσεις (Basel Committee on Banking Supervision : The New Basel Capital Accord, Απρίλιος 2003, παρ.468-487).

Για τις εγγυήσεις και τα πιστωτικά παράγωγα προτείνεται η μέθοδος της αντικατάστασης (για το ασφαλισμένο τμήμα του ανοίγματος το πιστωτικό ίδρυμα μπορεί να αντικαθιστά το συντελεστή στάθμισης του υπόχρεου με αυτόν του εγγυητή). Η μέθοδος αυτή περιλαμβάνει ως αποδεκτούς εγγυητές / παροχείς ασφαλείας, κράτη (συμπεριλαμβανόμενων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης), οργανισμούς δημοσίου τομέα και ΠΙ (συμπεριλαμβανόμενων των πολυμερών τραπεζών ανάπτυξης), με χαμηλότερο συντελεστή στάθμισης πιστωτικού κινδύνου από τον

υπόχρεο, καθώς επίσης και εταιρείες (συμπεριλαμβανομένων μητρικών, θυγατρικών και συνδεδεμένων επιχειρήσεων), οι οποίες είναι αξιολογημένες τουλάχιστον με Α- στην ενδεικτική κλίμακα της S & P.

Επισημαίνεται ότι, για την αναγνώριση των εγγυήσεων και των πιστωτικών παραγών ως αποδεκτών τεχνικών μείωσης κινδύνου, θα πρέπει να πληρούνται ελάχιστοι όροι και επιχειρησιακές προϋποθέσεις.

Όσον αφορά στις συμφωνίες συμψηφισμού των εντός ισολογισμού στοιχείων, αυτές περιορίζονται στον συμψηφισμό δανείων και καταθέσεων με τον αντισυμβαλλόμενο, αποκλεισμένου του συμψηφισμού υποχρεώσεων και απαιτήσεων μεταξύ διαφορετικών προϊόντων. Οι συμφωνίες αυτές για να αναγνωριστούν ως αποδεκτές τεχνικές μείωσης κινδύνου θα πρέπει να πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Τέλος, για όλες τις τεχνικές μείωσης πιστωτικού κινδύνου θα πρέπει να πληρούνται ελάχιστες προϋποθέσεις δημοσιοποίησης στοιχείων.

6.7 Ορισμός Λειτουργικού Κινδύνου

Αναφορικά με το πλαίσιο του 1988, η Επιτροπή της Βασιλείας ισχυρίζεται ότι τα ποσοστά στάθμισης κεφαλαιακών απαιτήσεων που είχε καθορίσει και που σχετίζοντας περισσότερο με τον πιστωτικό κίνδυνο, ήταν σκόπιμα υψηλότερα για να καλύπτουν και «άλλης μορφής κινδύνους» εκτός από τους πιστωτικούς. Καθώς λοιπόν στο νέο εποπτικό πλαίσιο προτείνονται συγκεκριμένες μεθοδολογίες αποκλειστικά για τον πιστωτικό κίνδυνο, μένουν ακάλυπτοι αυτοί οι «άλλης μορφής κίνδυνοι».

Συνεπώς, στο νέο πλαίσιο υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων που προτείνεται από την Επιτροπή Βασιλείας, γίνεται για πρώτη φορά αναφορά στο λειτουργικό κίνδυνο και προβλέπονται ξεχωριστές κεφαλαιακές απαιτήσεις βάσει αντίστοιχων μεθοδολογιών μέτρησης. Η Επιτροπή επικαλείται ως πρόσθετους λόγους ιδιαίτερης αναφοράς στο λειτουργικό κίνδυνο, την αύξηση της συνθετότητας και του εύρους των τραπεζικών εργασιών και την ολοένα και μεγαλύτερη χρήση της υπολογιστικής τεχνολογίας.

Γενικά, οι ορισμοί που αφορούν λειτουργικό κίνδυνο χαρακτηρίζονται από ασάφεια. Μέχρι πρόσφατα, υπήρχε η θεώρηση, ότι ο λειτουργικός κίνδυνος αφορά εκείνα τα είδη των κινδύνων που δε μπορούν να χαρακτηρισθούν είτε ως κίνδυνοι αγοράς, είτε ως πιστωτικοί κίνδυνοι. Με το νέο εποπτικό πλαίσιο γίνεται ένα σημαντικό βήμα στην απόδοση ενός ορισμού για το λειτουργικό κίνδυνο. Κρίνεται σκόπιμο, ο ορισμός αυτός να δοθεί στην αγγλική, επειδή ακόμα και μια μικρή διαφοροποίηση στην απόδοση των εννοιών μπορεί να οδηγήσει σε απόκλιση συμπερασμάτων: «*Operation risk is the risk of direct or indirect loss resulting from inadequate or failed internal process, people and systems or from external events*». Συνεπώς, ο λειτουργικός κίνδυνος αφορά άμεσες ή έμμεσες απώλειες ως αποτέλεσμα προβληματικών εσωτερικών διαδικασιών και συστημάτων, ανθρώπινης συμπεριφοράς, ή εξαιτίας άλλων εξωτερικών παραγόντων και δεν περιλαμβάνει κινδύνους στρατηγικής (strategic) και φήμης (reputation).

Δεδομένου ότι κι αυτός ο ορισμός περιέχει αρκετά γενικές περιγραφές, γι' αυτό θα ήταν ίσως σκόπιμο να δοθούν συγκεκριμένα παραδείγματα περιπτώσεων απωλειών που θα εντάσσονταν, σύμφωνα με την Επιτροπή Βασιλείας, στην ενότητα του λειτουργικού κινδύνου (Δραγγιώτη, 2001, σελ.58-60) :

- ▶ Απώλειες λόγω διαχειριστικών σφαλμάτων όπως π.χ. η διαβίβαση εντολής πληρωμής σε λανθασμένο αποδέκτη.
- ▶ Ποινές λόγω μη συμμόρφωσης με ισχύοντα εποπτικά και νομοθετικά πλαίσια.
- ▶ Φυσικές καταστροφές, σεισμοί, πυρκαγιές κ.λπ.
- ▶ Απώλειες ή ποινές από καταδικαστικές αποφάσεις δικαστικών αρχών, μετά από προσφυγή πελατών.
- ▶ Προβληματική λειτουργία υπολογιστικών συστημάτων.
- ▶ Περιπτώσεις εξαπάτησης είτε από το προσωπικό της Τράπεζας είτε από το εξωτερικό περιβάλλον.

6.8 Σύστημα Διαχείρισης Λειτουργικού Κινδύνου

Η Επιτροπή έχει κάνει πλέον πιο συγκεκριμένες προτάσεις σύμφωνα με τις οποίες η τράπεζα πρέπει να έχει ένα σύστημα διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου με σαφείς αρμοδιότητες ανατεθειμένες σε τμήμα διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου. Το τμήμα διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου θα πρέπει:

- ✦ Να αναπτύσσει στρατηγικές για την αναγνώριση, αποτίμηση, παρακολούθηση και έλεγχο-περιορισμό του λειτουργικού κινδύνου.
- ✦ Να σχεδιάζει και να εκτελεί τη μεθοδολογία αποτίμησης λειτουργικού κινδύνου του ιδρύματος.
- ✦ Να σχεδιάζει και να εκτελεί ένα σύστημα αναφοράς λειτουργικών κινδύνων.

Επίσης, γίνεται πιο συγκεκριμένη αναφορά στη συλλογή δεδομένων και απωλειών που είναι σχετικά με λειτουργικό κίνδυνο. Πιο αναλυτικά, πρέπει να γίνεται συστηματική συλλογή δεδομένων ανά κατηγορία - δραστηριότητα. Το σύστημα αποτίμησης του λειτουργικού κινδύνου θα πρέπει να είναι ενσωματωμένο στη διαδικασία διαχείρισης κινδύνων της τράπεζας και το σύνολο των παραγόμενων πληροφοριών που παρέχει, θα πρέπει να παίζει εξέχοντα ρόλο στην αναφορά και ανάλυση κινδύνων (Χατζηκωνσταντίνου, 2003, σελ.61-65).

Επιπρόσθετα, οι νέοι κανόνες που υπάρχουν στο 3ο Συμβουλευτικό Κείμενο, αναφέρουν πως θα πρέπει να υπάρχει συχνή ενημέρωση των ανώτατων διευθυντικών στελεχών και του διοικητικού συμβουλίου για την έκθεση της τράπεζας σε λειτουργικό κίνδυνο.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η Επιτροπή της Βασιλείας για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου προτείνει την καθιέρωση τριών εναλλακτικών μεθόδων, οι οποίες θα παρουσιαστούν αναλυτικά παρακάτω :

- Του Βασικού Δείκτη (Basic Indicator Approach)
- Την Τυποποιημένη Μέθοδο (Standardised Approach)

■ Την Μέθοδο Εσωτερικής Μέτρησης – Εξελιγμένης / Προηγμένης Μεθόδων Μέτρησης (Advanced Measurement Approach)

Τέλος, είναι καλό να τονισθεί ότι η αναφορά της Επιτροπής σε θέματα λειτουργικού κινδύνου δεν περιορίζεται μόνο στην ποσοτική τους διάσταση (υπολογισμός δηλαδή των αντίστοιχων κεφαλαιακών απαιτήσεων), αλλά και σε ποιοτικά κριτήρια που γίνονται τόσο περισσότερο αυστηρά όσο η τράπεζα εφαρμόζει περισσότερο εξελιγμένη μέθοδο υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων για το λειτουργικό κίνδυνο.

Έτσι, για την εφαρμογή της μεθόδου του Βασικού Δείκτη, δεν υπάρχει καμία απαίτηση σε ποιοτικά κριτήρια. Για την εφαρμογή της Τυποποιημένης μεθόδου, θα πρέπει η τράπεζα να έχει προχωρήσει σε ανάπτυξη διαδικασιών διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου με την ανάπτυξη συστημάτων καταγραφής και ανάλυσης σχετικών δεδομένων (loss events), να υπάρχει τεκμηρίωση της κατηγοριοποίησης των διαφόρων δραστηριοτήτων και να υπάρχουν επαρκείς μηχανισμοί εσωτερικού ελέγχου.

Για τη μέθοδο Εσωτερικής Μέτρησης τα κριτήρια γίνονται ιδιαίτερα αυστηρά και η τράπεζα θα πρέπει να έχει πλήρως ενσωματώσει διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων στις καθημερινές της δραστηριότητες. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να υπάρχουν επαρκείς διαδικασίες, μεθοδολογίες και συστήματα για την αξιόπιστη μέτρηση των παραμέτρων υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων για το λειτουργικό κίνδυνο και να γίνεται συστηματική δημοσιοποίηση των εσωτερικών διαδικασιών διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στον Πυλώνα III του νέου εποπτικού πλαισίου.

6.9 Λειτουργικός Κίνδυνος - Μέθοδος Βασικού Δείκτη

Η Επιτροπή προτείνει την μέθοδο αυτή μόνο για τις τράπεζες με μικρό εύρος δραστηριοτήτων και περιορισμένη τοπική παρουσία. Συγκεκριμένα, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις, με βάση την μέθοδο του Βασικού Δείκτη, υπολογίζονται από τον πολλαπλασιασμό ενός οικονομικού δείκτη, αντιπροσωπευτικού της δραστηριότητας του τραπεζικού συστήματος π.χ gross income και συνεπώς και της αντίστοιχης έκθεσης στο λειτουργικό κίνδυνο, επί έναν σταθερό συντελεστή α . Έτσι, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις υπολογίζονται από μια σχέση της μορφής :

$$\text{Κεφαλαιακές Απαιτήσεις} = \alpha * \text{“Gross Income”}$$

Όπου :

Gross Income (GI) = Ο μέσος όρος του ακαθάριστου εισοδήματος της τράπεζας, τα τελευταία τρία χρόνια.

Το ύψος του σταθερού συντελεστή α οριστικοποιήθηκε σε 15%. Συνεπώς, ο τύπος υπολογισμού του απαιτούμενου κεφαλαίου για κάλυψη λειτουργικών κινδύνων γίνεται :

$$\text{Κεφαλαιακές Απαιτήσεις} = 15\% * \text{“Gross Income”}$$

Επισημαίνεται, ότι οι τράπεζες οι οποίες θα χρησιμοποιήσουν αυτή τη μέθοδο ενθαρρύνονται να συμμορφωθούν με τις οδηγίες της Επιτροπής σύμφωνα με το κείμενο «Αρχές Βέλτιστης Πρακτικής για τη Διαχείριση και την Εποπτεία του Λειτουργικού Κινδύνου» (Basel Committee, 2003, «Sound Practices for the management and supervision of Operational Risk, Φεβρουάριος).

6.10 Λειτουργικός Κίνδυνος - Τυποποιημένη Μέθοδο

Στην τυποποιημένη μέθοδο, προτείνεται εξειδίκευση των συντελεστών κατά τραπεζική δραστηριότητα και χρήση διαφορετικών οικονομικών δεικτών κατά περίπτωση. Ο παρακάτω πίνακας δείχνει τους αντίστοιχους οικονομικούς δείκτες κατά διαχειριστική μονάδα και είδος δραστηριότητας.

Πίνακας 8. Οικονομικοί δείκτες κατά διαχειριστική μονάδα και είδος δραστηριότητας.

Business Unit	Business Lines	Συντελεστής Βήτα	Indicator
Investment Banking	Corporate Finance	$\beta_1 = 18\%$	Gross Income
	Trading and Sales	$\beta_2 = 18\%$	Gross Income
Banking	Retail Banking	$\beta_3 = 12\%$	Annual Av. Assets
	Commercial Banking	$\beta_4 = 15\%$	Annual Av. Assets
	Payment and Settlement	$\beta_5 = 18\%$	Annual Av. Throughput
Others	Agency Services	$\beta_6 = 15\%$	
	Asset Management	$\beta_7 = 12\%$	Total Funds Under Management
	Retail Brokerage	$\beta_8 = 12\%$	Gross Income

Συνεπώς, για κάθε είδος δραστηριότητας προτείνεται ειδικός συντελεστής β που, πολλαπλασιαζόμενος με τον αντίστοιχο οικονομικό δείκτη, θα δίνει τις κεφαλαιακές απαιτήσεις της συγκεκριμένης δραστηριότητας. Έτσι, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για το Retail Brokerage που θα υπολογίζονται με αυτή τη μέθοδο θα δίνονται από τον τύπο :

$$\text{Κεφαλαιακές Απαιτήσεις Retail Brokerage} = \beta_{\text{Retail Brokerage}} * \text{Gross Income Retail Brokerage}$$

Το σύνολο των κεφαλαιακών απαιτήσεων θα προκύπτει από το άθροισμα των επιμέρους κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάθε δραστηριότητα.

Κάποια άλλη νέα, εναλλακτική τυποποιημένη μέθοδος που εισήχθη σχετικά πρόσφατα είναι η Alternative Standardized Approach, (ASA). Σύμφωνα με αυτή τη μέθοδο, οι τράπεζες θα μπορούν να υπολογίζουν το απαιτούμενο κεφάλαιο με την ίδια μεθοδολογία, όπως και στην τυποποιημένη μέθοδο για τις έξι κατηγορίες – δραστηριότητες, εκτός των Retail και Commercial Banking. Η κεφαλαιακή

απαίτηση για αυτές τις δυο κατηγορίες - δραστηριότητες θα υπολογίζεται ως εξής : Ο μέσος όρος των τριών τελευταίων ετών του συνόλου των απαιτήσεων της τράπεζας (Loans and Advances), πολλαπλασιαζόμενος με ένα συντελεστή 0,035, θα αντικαθιστά το ακαθάριστο εισόδημα των συγκεκριμένων κατηγοριών-δραστηριοτήτων ως το δείκτη έκθεσης. Οι συντελεστές β παραμένουν αμετάβλητοι για την κάθε κατηγορία-δραστηριότητα (Χατζηκωνσταντίνου, 2003, σελ.61-65).

Συνεπώς, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για τις συγκεκριμένες κατηγορίες-δραστηριότητες είναι :

$$\text{Κεφαλαιακές Απαιτήσεις Retail Banking} = 0,035 * \text{LA}_{\text{Retail Banking}} * \beta_{\text{Retail Brokerage}}$$

Όπου :

$\text{LA}_{\text{Retail Banking}}$ (Loans and Advances) = Ο μέσος όρος των συνολικών απαιτήσεων στο Retail Banking, τα τελευταία τρία χρόνια.

$$\beta_{\text{Retail Brokerage}} = 12\%$$

$$\text{Κεφαλαιακές Απαιτήσεις Commercial Banking} = 0,035 * \text{LA}_{\text{Commercial Banking}} * \beta_{\text{Commercial Banking}}$$

Όπου :

$\text{LA}_{\text{Commercial Banking}}$ (Loans and Advances) = Ο μέσος όρος των συνολικών απαιτήσεων στο Commercial Banking, τα τελευταία τρία χρόνια.

$$\beta_{\text{Retail Brokerage}} = 15\%$$

Οι τράπεζες θα μπορούν να ενοποιήσουν, αν επιθυμούν, αυτές τις δυο κατηγορίες (Retail και Commercial Banking), αλλά θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν το μεγαλύτερο συντελεστή β από αυτές τις δύο κατηγορίες-δραστηριότητες, δηλαδή $\beta = 15\%$.

Ανάλογα, αν δεν μπορούν να διαχωρίσουν τις δραστηριότητες τους στις υπόλοιπες 6 κατηγορίες, θα μπορούν να τις ενοποιήσουν χρησιμοποιώντας, όμως, συντελεστή $\beta = 18\%$.

Συμπερασματικά, θα μπορούσε να αναφερθεί πως η Επιτροπή έθεσε τον πήχη ψηλότερα, σε ό,τι αφορά την τυποποιημένη μέθοδο και οι απαιτήσεις πλησίασαν αυτές της προηγμένης / εξελιγμένης μεθόδου μέτρησης, η ανάλυση της οποίας ακολουθεί αμέσως μετά.

6.11 Λειτουργικός Κίνδυνος - Μέθοδος Εσωτερικής Μέτρησης / Εξελιγμένων Μεθόδων Μέτρησης

Στη μέθοδο της Εσωτερικής Μέτρησης, η τράπεζα στηριζόμενη στον τρόπο κατανομής των τραπεζικών δραστηριοτήτων σύμφωνα με την προηγούμενη μέθοδο, υπολογίζει από ιστορικά δεδομένα και για συγκεκριμένες περιπτώσεις απωλειών (loss events) τις παρακάτω παραμέτρους (Δραγγιώτη, 2001, σελ.58-60) :

- Πιθανότητα να συμβούν ανάλογες περιπτώσεις στο επόμενο διάστημα έτους (probability of event).
- Μέση απώλεια ανά περίπτωση (loss given event).

Αν, για παράδειγμα, στη διάρκεια ενός έτους, μία στις χίλιες πληρωμές μιας διαχειριστικής μονάδας κατευθύνεται σε λάθος παραλήπτη και κατά μέσο όρο η τράπεζα έχει απώλειες δέκα χιλιάδων ευρώ από κάθε τέτοια λανθασμένη πληρωμή, τότε οι κεφαλαιακές απαιτήσεις θα είναι ανάλογες του γινομένου του αριθμού των συγκεκριμένων συναλλαγών σε ένα έτος, επί την πιθανότητα να συμβεί το γεγονός (0,1%), επί τη μέση απώλεια ανά περίπτωση (10,000 ευρώ).

Οι Εξελιγμένες Μέθοδοι Μέτρησης περιλαμβάνουν μια σειρά μεθοδολογιών που ταξινομούνται ως εξής :

- Εσωτερικές Μέθοδοι Μέτρησης (Internal measurement approaches)

Τα ΠΙ υπολογίζουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις βασισμένα στην εκτίμηση των αναμενόμενων λειτουργικών ζημιών, υποθέτοντας ότι η σχέση μεταξύ αναμενόμενων και μη αναμενόμενων ζημιών είναι σταθερή. Διαδικαστικά, καθορίζονται εποπτικά οι συνδυασμοί τομέα δραστηριότητας και είδους ζημιογόνου γεγονότος και για κάθε συνδυασμό προσδιορίζεται η έκθεση σε κίνδυνο, εκτιμώντας τη συχνότητα έλευσης και τη σοβαρότητα επίπτωσης των

ζημιογόνων γεγονότων με βάση ιστορικά δεδομένα. Η κεφαλαιακή απαίτηση για κάθε συνδυασμό τομέα - δραστηριότητας και είδους ζημιογόνου γεγονότος συνίσταται από την αναμενόμενη ζημιά, προσαρμοσμένη με έναν εποπτικά καθορισμένο συντελεστή γ . Το άθροισμα των επιμέρους κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάθε συνδυασμό αποτελεί τη συνολική κεφαλαιακή απαίτηση του ΠΙ έναντι λειτουργικού κινδύνου.

● Μέθοδοι Κατανομής Ζημιών (Loss distribution approaches)

Οι μέθοδοι αυτές διαφέρουν από τις προαναφερθείσες στο ότι στοχεύουν στην απευθείας εκτίμηση των μη αναμενόμενων ζημιών και όχι μέσω μιας υπόθεσης για τη σχέση τους με τις αναμενόμενες. Για τον υπολογισμό της συνολικής κεφαλαιακής απαίτησης, για κάθε συνδυασμό τομέα δραστηριότητας και είδους ζημιογόνου γεγονότος, εκτιμάται η σχετική στατιστική κατανομή των λειτουργικών ζημιών για ένα σταθερό χρονικό ορίζοντα, ενώ η συνολική κεφαλαιακή απαίτηση προτείνεται να αποτελεί το άθροισμα των επιμέρους «Μέγιστων Δυνητικών Ζημιών» (VAR.) έναντι του λειτουργικού κινδύνου, με την υπόθεση ότι οι ζημιές του κάθε συνδυασμού συσχετίζονται πλήρως μεταξύ τους.

● Μέθοδοι Καρτών Επιδόσεων (Scorecards)

Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, αρχικά προσδιορίζεται η κεφαλαιακή απαίτηση έναντι λειτουργικού κινδύνου σε συνολικό επίπεδο και κατανέμεται στους διάφορους τομείς δραστηριότητας. Η συνολική, όσο και οι επιμέρους κεφαλαιακές απαιτήσεις μεταβάλλονται διαχρονικά ανάλογα με τις επιδόσεις που εμφανίζει ο κάθε τομέας και το ΠΙ. Ο προσδιορισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων στηρίζεται στις μεταβολές του περιβάλλοντος κινδύνου ή των ελέγχων του κάθε τομέα δραστηριότητας. Για το σκοπό αυτό, ο σχεδιασμός των καρτών επιδόσεων αντανακλά τις μεταβολές κατάλληλα επιλεγμένων δεικτών κινδύνου για κάθε τομέα δραστηριότητας και όχι απευθείας εκτιμήσεις του κινδύνου. Οι εν λόγω μεθοδολογίες διαφέρουν από τις προηγούμενες, καθώς βασίζονται περισσότερο σε ποιοτικά χαρακτηριστικά παρά σε στατιστικές μετρήσεις που προκύπτουν από ιστορικά δεδομένα.

6.12 Επιλογή μεθόδου υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων Λειτουργικού Κινδύνου

Σύμφωνα με τους κανόνες του 3ου συμβουλευτικού εγγράφου πρέπει να είναι μερική η χρήση των τριών μεθόδων. Θα επιτρέπεται, πλέον, σε μία τράπεζα να χρησιμοποιεί συνδυασμό των μεθόδων ως εξής: Για κάποιες από τις κατηγορίες - δραστηριότητες που θα επιλέξει θα επιτρέπεται η χρησιμοποίηση των μεθόδων BIA(Basic Indicator Approach) ή STA (Standardised Approach), ενώ για κάποιες άλλες η χρησιμοποίηση της μεθόδου AMA (Advanced Measurement Approach). Φυσικά σε κάθε κατηγορία η τράπεζα θα πρέπει να πληροί τα ελάχιστα κριτήρια της μεθόδου που θα έχει επιλέξει (Χατζηκωνσταντίνου, 2003, σελ.61-65).

Προσοχή χρειάζεται στο γεγονός ότι μια τράπεζα που θα έχει πάρει έγκριση για υιοθέτηση κάποιας μεθόδου, δεν θα μπορεί να μεταβεί σε μια πιο απλή μέθοδο, χωρίς τη σύμφωνη γνώμη των εποπτικών αρχών. Αυτό γίνεται για να αποφευχθεί το κεφαλαιακό arbitrage.

6.13 Συμπεράσματα

Οι προτεινόμενες προσεγγίσεις του Πυλώνα I, για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου, συγκριτικά με την ισχύουσα, είναι περιεκτικότερες, ακριβέστερες και πιο ευαίσθητες στις μεταβολές του κινδύνου, παρέχοντας ταυτόχρονα αφενός, μεγαλύτερο φάσμα τεχνικών άμβλυνσης πιστωτικού κινδύνου και αφετέρου, ακριβέστερη αποτύπωση της αξίας αυτών. Ωστόσο, το παραπάνω συμπέρασμα δεν μπορεί να υποστηριχθεί στον ίδιο βαθμό για τις αντίστοιχες μεθοδολογίες, με εξαίρεση τις Εξελιγμένες Μεθόδους Μέτρησης, υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου, καθώς η χρήση του μεγέθους των μικτών εσόδων ενός ΠΙ δεν επαρκεί για την αξιολόγηση του κινδύνου των λειτουργιών του. Η έκταση, η πολυπλοκότητα και η λεπτομερειακή διάρθρωση των νέων προτάσεων κυρίως του Πυλώνα I, ενδέχεται αφενός, να αυξήσουν σημαντικά το κόστος υλοποίησης τους και αφετέρου, να οδηγήσουν σε καταστρατήγηση των βασικών στόχων του νέου πλαισίου (π.χ. αποφυγή κεφαλαιακών απαιτήσεων, συνθήκες άνισου ανταγωνισμού).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΠΥΛΩΝΑΣ ΙΙ : ΕΠΟΠΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

7.1 Εισαγωγή

Ο δεύτερος Πυλώνας αφορά τη διαδικασία ελέγχου από τις Εποπτικές Αρχές των μηχανισμών (Supervisory Review Process) που εφαρμόζουν τα πιστωτικά ιδρύματα για τη μέτρηση, διαχείριση και άμβλυνση των κινδύνων που αναλαμβάνουν, καθώς και τα βασικά κριτήρια και τις Αρχές που διέπουν το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου που έχουν υιοθετήσει. Έχει σαν βασικό αντικείμενο, ουσιαστικά, την ανάπτυξη μιας συνεπούς διαδικασίας εποπτικής αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας των Πιστωτικών Ιδρυμάτων διεθνώς.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί πως η εποπτική διαδικασία αξιολόγησης έχει δυο βασικούς στόχους (Προβόπουλος – Γκόρτσος (επιμέλεια), 2004, σελ.173) :

- ✦ Πρώτον, να διασφαλίσει την κεφαλαιακή επάρκεια των Πιστωτικών Ιδρυμάτων (ΠΙ).
- ✦ Δεύτερον, να τους παρέχει κίνητρα για τη βελτίωση της ποιότητας διαχείρισης κινδύνων, καθώς το κεφάλαιο, σε καμία περίπτωση, δεν πρέπει και δεν μπορεί να θεωρηθεί ως υποκατάστατο της συνεπούς και σωστής διαχείρισης κινδύνων.

Μια συνοπτική παρουσίαση των θεμάτων που αφορά ο συγκεκριμένος πυλώνας ακολουθεί στο παρακάτω διάγραμμα 3.

Διάγραμμα 3. Εποπτικές διαδικασίες εξέτασης κεφαλαιακής επάρκειας

7.2 Λόγοι επιβολής άσκησης Προληπτικής Εποπτείας

Η κύρια δικαιολογητική βάση της επιβολής κανόνων προληπτικού ελέγχου στα πιστωτικά ιδρύματα, σε απελευθερωμένες αγορές, εντοπίζεται στην πιθανότητα η πτώχευση ενός και μόνον να προκαλέσει αλυσιδωτές αντιδράσεις συμπαρασύροντας και άλλα, ενδεχομένως φερέγγυα, πιστωτικά ιδρύματα.

Η σημαντική αυτή ιδιαιτερότητα της τραπεζικής αγοράς οφείλεται στη διαρθρωτική ευαισθησία των τραπεζών, στον κίνδυνο ρευστότητας και στην ελλιπή πληροφόρηση των τραπεζικών πιστωτών, συμπεριλαμβανομένων φυσικά και των καταθετών, σχετικά με την τρέχουσα αξία των τραπεζικών επενδύσεων.

Κάθε αρνητική είδηση που αφορά την οικονομική κατάσταση μιας τράπεζας είναι, συνεπώς, ικανή να προκαλέσει τη μαζική ανάληψη καταθέσεων, όχι μόνον από την τράπεζα που εκτιμάται ότι αντιμετωπίζει προβλήματα, αλλά ακόμα και από το σύνολο του τραπεζικού συστήματος (Γκόρτσος, 1990, σελ. 35). Κάτω από αυτές τις προϋποθέσεις, ακόμα και οι πλέον φερέγγυες τράπεζες αδυνατούν να ανταποκριθούν για μεγάλο διάστημα στην εκτεταμένη ζήτηση μετατροπής των καταθέσεων σε ρευστό χρήμα, χωρίς να υποστούν σοβαρές ζημιές από την εσπευσμένη ρευστοποίηση περιουσιακών στοιχείων τους, σε ασύμφορα χαμηλές τιμές, και να οδηγηθούν σε πτώχευση.

Η πρόληψη, λοιπόν, της επέλευσης αλυσιδωτών αντιδράσεων στην τραπεζική αγορά, λόγω των ενδεχομένων επιπτώσεων τους στην εύρυθμη λειτουργία του συστήματος πληρωμών, στη συνολική ζήτηση της οικονομίας και στη δυνατότητα περαιτέρω χρηματοδότησης των παραγωγικών επενδύσεων, απαιτεί την ύπαρξη ενός κρατικού «προστατευτικού δίχτυου» (safety net) για τη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος (Guttentag και Herring, 1987, σελ. 150-186). Το προστατευτικό αυτό δίχτυ περιλαμβάνει, επίσης, μέτρα τα οποία αποσκοπούν στη βελτίωση του πληροφοριακού δυναμικού των τραπεζικών δανειστών (εξάλειψη της πληροφοριακής ασυμμετρίας) και στην προστασία των καταθετών.

Εν όψει αυτών των προτεραιοτήτων η Επιτροπή των Ε.Κ. επεξεργάστηκε ένα σύνολο Οδηγιών. Οι Οδηγίες αυτές απευθύνονται κατά βάση μεν στα πιστωτικά ιδρύματα αλλά, εν μέρει, και στα χρηματοδοτικά ιδρύματα και καθορίζουν το ελάχιστο περιεχόμενο των κανόνων εποπτείας, που οφείλουν να περιλάβουν τα κράτη-μέλη στην τραπεζική τους νομοθεσία. Ο ελάχιστος εναρμονισμός ορισμένων βασικών κανόνων λειτουργίας και εποπτείας των τραπεζικών ιδρυμάτων αποτελεί, λοιπόν, συστατικό στοιχείο του κοινοτικού τραπεζικού θεσμικού πλαισίου.

Το περιεχόμενο των κανόνων προληπτικού ελέγχου κατατάσσεται από συστηματική άποψη σε δυο ενότητες, ανάλογα με τον αντικειμενικό στόχο των μέτρων τα οποία υιοθετούνται (Γκόρτσος, 1991, σελ. 31-40) :

- ✘ Μέτρα μικρο-προληπτικού ελέγχου (microprudential supervision) τα οποία αποσκοπούν στην προστασία καταθετών – καταναλωτών.

- ✘ Μέτρα μακρο-προληπτικού ελέγχου (Macroprudential supervision) μέσω των οποίων επιδιώκεται η διόρθωση των διαρθρωτικών αδυναμιών της τραπεζικής αγοράς. Συγκεκριμένα, επιδιώκεται η διόρθωση της πληροφοριακής ασυμμετρίας ανάμεσα στον καταθέτη και την τράπεζα και η πρόληψη της εξέλιξης πανικού και γενικευμένης τραπεζικής κρίσης.

Πιο αναλυτικά, το «προστατευτικό δίκτυο» (safety net) για τη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 9. Το Προστατευτικό Δίκτυο

Κατηγορίες Ελέγχου	Στόχος Πολιτικής	Μέτρο Ελέγχου
Μικροπροληπτικός Έλεγχος	Προστασία Καταθετών	<ul style="list-style-type: none"> • Ασφάλιση κατά θέσεων • Διαφάνεια στους όρους των συναλλαγών.
Μακροπροληπτικός Έλεγχος	<p>Διόρθωση αδυναμιών της Τραπεζικής αγοράς.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διόρθωση της ασύμμετρης κατανομής της πληροφόρησης μεταξύ τραπεζών και καταθετών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωστοποίηση πληροφοριών στο επενδυτικό κοινό.
	<ul style="list-style-type: none"> • Πρόληψη της εξέλιξης Τραπεζικών Κρίσεων : <ul style="list-style-type: none"> α) Εξασφάλιση της συνετής και χρηστής διοίκησης . β) Πρόληψη της έκθεσης σε αφερεγγυότητα : <ul style="list-style-type: none"> ι) περιορισμός της έκθεσης σε κινδύνους. ιι) αύξηση της ικανότητας απορρόφησης ζημιών. γ) Πρόληψη της πτώχευσης τραπεζών. δ) Αδρανοποίηση του κινήτρου για μαζική ανάληψη καταθέσεων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας • Άμεσοι προληπτικοί έλεγχοι • Κανόνες διαφοροποίησης χαρτοφυλακίου • Κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας • Μέτρα εξυγίανσης και εκκαθάριση • Ασφάλιση καταθέσεων

7.3 Βασικές αρχές για την άσκηση προληπτικής εποπτείας

Οι αρχές που περιέχονται στην έκθεση της Επιτροπής του 1996 με τίτλο «Core Principles for Effective Banking Supervision» (No. 30), δηλαδή βασικές αρχές για αποτελεσματική τραπεζική εποπτεία, δεν απευθύνονται στις εποπτικές αρχές που συμμετέχουν στη σύνθεσή της, αλλά στις τραπεζικές εποπτικές αρχές τρίτων κρατών. Στην έκθεση αυτή, η οποία αποτελεί το προϊόν συνεργασίας της Επιτροπής με τραπεζικές εποπτικές αρχές που δεν συμμετέχουν στη σύνθεσή της, παρατίθεται ένας κατάλογος εικοσιπέντε (25) βασικών αρχών, οι οποίες πρέπει να διέπουν το καθεστώς εποπτείας των τραπεζών, ώστε αυτή να ασκείται αποτελεσματικά.

Στην πλειοψηφία τους, οι αρχές αυτές προέρχονται από συστάσεις και κατευθυντήριες αρχές που περιέχονται σε άλλες εκθέσεις της Επιτροπής και αφορούν τις ακόλουθες επτά θεματικές ενότητες (Γκόρτσος, 2003, σελ.64-65) :

- Τις μακροοικονομικές και θεσμικές προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν, ώστε να είναι εφικτή η άσκηση αποτελεσματικής τραπεζικής εποπτείας από τις αρχές.
- Τους όρους για τη χορήγηση από τις εποπτικές αρχές σε μια τράπεζα άδειας λειτουργίας, καθώς και για την έγκριση μεταβολών στο ιδιοκτησιακό της καθεστώς.
- Το κανονιστικό πλαίσιο βάσει του οποίου πρέπει να ασκείται από τις αρχές η τραπεζική εποπτεία.
- Τις μεθόδους που πρέπει να χρησιμοποιούν οι εποπτικές αρχές, σε συνεργασία με εσωτερικούς και εξωτερικούς ελεγκτές, για τον έλεγχο των τραπεζών που εποπτεύουν.
- Το φάσμα των πληροφοριών που πρέπει να υποβάλλουν οι τράπεζες στις εποπτικές αρχές και να δημοσιοποιούν προς το επενδυτικό κοινό.
- Τις εξουσίες που πρέπει να έχουν οι εποπτικές αρχές, ώστε να είναι σε θέση να ασκούν αποτελεσματικά τις αρμοδιότητές τους.
- Τη διασυννοριακή συνεργασία των εποπτικών αρχών αναφορικά με την εποπτεία διεθνών τραπεζών.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί πως για την ορθή ενσωμάτωση και εφαρμογή των εν λόγω αρχών από τα οικονομικά αναπτυσσόμενα κράτη, η Επιτροπή της Βασιλείας έχει προβεί στη σύσταση δυο ομάδων εργασίας, της Liaison Group και της Consultation Group, με τη συμμετοχή εκπροσώπων από πολλές εποπτικές αρχές ανά την υφήλιο.

7.4 Τέσσερις Βασικές Αρχές

Το πλαίσιο των εποπτικών διαδικασιών ανασκόπησης και αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας των Πιστωτικών Ιδρυμάτων, σύμφωνα με τον Πυλώνα II, οριοθετείται από τις τέσσερις ακόλουθες αρχές (Πάσχας, 2001, σελ.61-66) :

■ **1η Αρχή:**

Τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να διαθέτουν μηχανισμό για την αξιολόγηση της κεφαλαιακής τους επάρκειας, σε συνάρτηση με το είδος των κινδύνων που επιλέγουν να αναλάβουν και τη στρατηγική που ακολουθούν, ώστε να διασφαλίζεται ότι διατηρούν επαρκή κεφάλαια.

Η διαδικασία εκτίμησης της κεφαλαιακής επάρκειας θα πρέπει να περιλαμβάνει τα παρακάτω χαρακτηριστικά :

- Επίβλεψη και εποπτεία από την ανώτερη διοίκηση του Πιστωτικού Ιδρύματος.
- Επαρκείς και τεκμηριωμένες διαδικασίες εκτίμησης του απαιτούμενου κεφαλαίου έναντι των αναλαμβανόμενων κινδύνων.
- Περιεκτική αξιολόγηση και καθιέρωση συστήματος παρακολούθησης και αναφοράς των αναλαμβανόμενων κινδύνων.
- Διενέργεια εσωτερικών ελέγχων.

■ **2η Αρχή:**

Οι Εποπτικές Αρχές θα πρέπει να εξετάζουν και να αξιολογούν την εκτίμηση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών βάσει των εσωτερικών μηχανισμών τους και την επίπτωση των στρατηγικών επιλογών τους στην κεφαλαιακή επάρκεια τους, καθώς και την ικανότητα των τραπεζών να παρακολουθούν και να επιβεβαιώνουν ότι οι δείκτες κεφαλαιακής τους επάρκειας ευρίσκονται στα

επίπεδα που καθορίζονται από τις Εποπτικές Αρχές. Εφόσον τα Εποπτικά Όργανα δεν ικανοποιούνται από τα αποτελέσματα των ελέγχων που διενεργούν για τα εν λόγω θέματα, θα πρέπει να λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα.

■ **3η Αρχή:**

Οι Εποπτικές Αρχές θα πρέπει να επιζητούν από τις τράπεζες, όταν συντρέχει λόγος, να λειτουργούν με δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας καλύτερους από τους εποπτικά ελάχιστα καθορισμένους και παράλληλα, να έχουν τη δυνατότητα να απαιτούν απ' αυτές να διατηρούν κεφάλαια υψηλότερα από τα ελάχιστα απαιτούμενα. Συνεπώς, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις του Πυλώνα Ι αποσκοπούν στην ύπαρξη ενός κατάλληλου κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας για την αντιμετώπιση των αβεβαιοτήτων που επηρεάζουν το σύνολο του τραπεζικού κλάδου. Η Επιτροπή της Βασιλείας υποστηρίζει ότι υπάρχει ανάγκη διακράτησης πρόσθετου κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας, ικανού να αντιμετωπίσει τους ενδεχόμενους ειδικούς κινδύνους και αβεβαιότητας σε ατομική βάση.

■ **4η Αρχή:**

Οι Εποπτικές Αρχές θα πρέπει να είναι σε θέση να επεμβαίνουν έγκαιρα, ώστε να αποτρέπουν τη μείωση των κεφαλαίων κάτω από τα ελάχιστα επίπεδα που απαιτούνται, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες των κινδύνων που συνδέονται με τις στρατηγικές επιλογές κάθε τράπεζας, και θα πρέπει να απαιτούν την άμεση λήψη διορθωτικών ενεργειών, σε περίπτωση που το ύψος των κεφαλαίων δε διατηρείται σταθερό ή δεν επανέρχεται στα επιθυμητά επίπεδα.

Με τις αρχές αυτές δημιουργούνται νέες υποχρεώσεις και προκλήσεις τόσο για τα πιστωτικά ιδρύματα, όσο και για τις Εποπτικές Αρχές. Δεν αρκεί μόνο να εντοπίζεται ο κίνδυνος και να μετρούνται οι ενδεχόμενες συνέπειες, αλλά πρόσθετα να αξιολογούνται οι διαδικασίες που έχουν αναπτυχθεί για τη διεκπεραίωση κάθε δραστηριότητας, σε ό,τι αφορά την οργάνωση τους, την πληρότητα και αποτελεσματικότητα τους και το βαθμό συμμόρφωσης προς αυτές.

Ήδη, από την εισαγωγική παράγραφο του σχετικού κειμένου της Επιτροπής, προκύπτει ότι δίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα στη συσχέτιση μεταξύ του ύψους κεφαλαίων που απαιτούνται για τους κινδύνους που αναλαμβάνουν τα πιστωτικά

ιδρύματα και της επάρκειας - αποτελεσματικότητας των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων και εσωτερικού ελέγχου που έχουν υιοθετήσει. Ως εκ τούτου:

- Η ανάληψη αυξημένων κινδύνων δεν αντιμετωπίζεται μόνο με την αύξηση των κεφαλαίων.
- Πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα για τη βελτίωση των μεθόδων διαχείρισης των κινδύνων και την ενίσχυση των ελεγκτικών διαδικασιών.
- Η ύπαρξη επαρκών κεφαλαίων δεν μπορεί, με κανένα τρόπο, να θεωρείται ότι υποκαθιστά τυχόν σημαντικές αδυναμίες στις διαδικασίες που έχει υιοθετήσει κάποια τράπεζα.

7.5 Ο ρόλος των Εποπτικών Αρχών

Με τις νέες προτάσεις επιτρέπεται στις τράπεζες να χρησιμοποιούν δικές τους «εσωτερικές μεθοδολογίες» προσδιορισμού των ελαχίστων απαιτούμενων κεφαλαίων για την κάλυψη του λειτουργικού και πιστωτικού κινδύνου. Προϋπόθεση, όμως, είναι ότι τα συστήματα που έχουν υιοθετήσει τα πιστωτικά ιδρύματα θα ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες προδιαγραφές και ότι θα γνωστοποιούν τα χαρακτηριστικά τους στις Εποπτικές Αρχές.

Για το λόγο αυτό, τα αρμόδια Εποπτικά όργανα θα πρέπει να διεκπεραιώνουν το έργο τους κατ'απόλυτα διαφανή και υπεύθυνο τρόπο. Αρχικά, θα πρέπει να δημοσιοποιούν τα κριτήρια βάσει των οποίων θα αξιολογούν τις μεθοδολογίες που χρησιμοποιούν τα πιστωτικά ιδρύματα για την εκτίμηση της κεφαλαιακής τους επάρκειας. Παράλληλα, σε περίπτωση που ζητούν από τις τράπεζες να θέτουν στόχους ή να διατηρούν κεφάλαια υψηλότερα από τα ελάχιστα καθορισμένα, αυτό θα πρέπει να δημοσιοποιείται, αλλά παράλληλα, θα πρέπει να είναι σε θέση να εξηγούν στα πιστωτικά ιδρύματα τους παράγοντες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται και που έχουν ως συνέπεια τη λήψη της σχετικής απόφασης (Secretariat of the Basel Committee on Banking Supervision, 2001, σελ. 1-14).

Προκειμένου, όμως, το έργο των αρμόδιων Εποπτικών οργάνων να θεωρείται πλήρης, θα πρέπει να περιλαμβάνει :

- ο Κανονισμούς και διαδικασίες σχεδιασμένες κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να διασφαλίζεται ότι εντοπίζονται μετρώνται και αναφέρονται όλοι οι σημαντικοί κίνδυνοι.
- ο Κατάλληλες διαδικασίες με τις οποίες θα συσχετίζεται το ύψος των κεφαλαίων με τις στρατηγικές που επιλέγει και ακολουθήσει κάθε τράπεζα και τους αναλαμβανόμενους κινδύνους.
- ο Διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου (controls), περιοδικής επισκόπησης (reviews), αλλά και επιθεώρησης (audits), οι οποίες παρουσιάζονται αναλυτικά στην συνέχεια, μέσω των οποίων θα επιβεβαιώνεται η ακεραιότητα και ορθότητα (integrity) του συστήματος διαχείρισης των κινδύνων.

Η ευθύνη δημιουργίας, συντήρησης και ανάπτυξης του περιγραφόμενου μηχανισμού αποτελεί αρμοδιότητα του Διοικητικού Συμβουλίου και των ανωτέρων διοικητικών οργάνων του πιστωτικού ιδρύματος. Ειδικότερα, το Διοικητικό Συμβούλιο της τράπεζας πρέπει να παρακολουθεί ότι τα διευθυντικά της στελέχη μεριμνούν για την καθιέρωση μεθόδων μέτρησης των αναλαμβανόμενων κινδύνων και συσχετισμού τους με τα κεφάλαια της τράπεζας.

7.6 Εσωτερικός έλεγχος τραπεζών

Απαραίτητη είναι η ανάπτυξη αποτελεσματικού Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου, καθώς και η ύπαρξη έγγραφων κανονισμών και διαδικασιών, που θα έχουν κοινοποιηθεί σ'όλο το προσωπικό. Και τούτο διότι η δομή του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου που διαθέτει ένα πιστωτικό ίδρυμα αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα για την αξιοπιστία της διαδικασίας αξιολόγησης της κεφαλαιακής τους επάρκειας.

Στην έννοια του εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνονται δυο όροι. Αφενός, ο όρος «Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου» ισοδυναμεί με τον αγγλικό όρο «Internal Controls» και κάθε «control» μπορεί να αναφέρεται ως «μέτρο ελέγχου» και αφετέρου, ο όρος «Διενέργεια Εσωτερικού Ελέγχου» που ισοδυναμεί με τον αγγλικό όρο «Internal Audit». Ο πρώτος αναφέρεται στην εν γένει οργάνωση και λειτουργία της τράπεζας, ενώ ο δεύτερος όρος στη λειτουργία της Διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου ή επιθεώρησης.

Ως πιο σημαντικοί από τους στόχους τον Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου (ΣΕΕ) μπορούν να αναφερθούν :

- Η προστασία των περιουσιακών στοιχείων της τράπεζας.
- Η τήρηση των εγκεκριμένων πολιτικών, των διαδικασιών και των εντολών της διοίκησης σε κάθε τμήμα και σε κάθε δραστηριότητα της τράπεζας.
- Η συμμόρφωση προς τους νόμους, τους περιορισμούς και κανόνες που επιβάλλονται από το εξωτερικό περιβάλλον της τράπεζας.
- Η ακρίβεια και αξιοπιστία των λογιστικών και άλλων πληροφοριών.
- Η αξιολόγηση της λειτουργίας και των αποτελεσμάτων της τράπεζας.

Το βασικότερο σημείο στην οργάνωση του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου μιας τράπεζας είναι η επιλογή και η χρησιμοποίηση των κατάλληλων μέτρων ελέγχου, κάποια από τα οποία μπορεί να έχουν πιο γενική μορφή και κάποια μπορεί να είναι εξειδικευμένα. Στα γενικά μέτρα ελέγχου εντάσσονται μεταξύ άλλων η ύπαρξη αξιόπιστων, έγκαιρων και επαρκών προϋπολογισμών (budgeting) και αναφορών (reporting), η απασχόληση επαρκούς και αποδοτικού προσωπικού και η λειτουργία υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου. Στα εξειδικευμένα μέτρα ελέγχου, στην περίπτωση τραπεζικών επιχειρήσεων, εντάσσονται μεταξύ άλλων, η καθιέρωση ορίων συναλλαγών, συμπεριλαμβανομένων των ανώτατων ορίων συναλλαγών, η σύνταξη εκθέσεων πιστοληπτικής ικανότητας προκειμένου περί αξιολογήσεως χορηγήσεων κ.λπ. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί πως υπάρχουν προληπτικά, εντοπιστικά και διορθωτικά μέτρα ελέγχου (Φίλου, 2004, σελ.39-46).

Ως πιο σημαντικοί από τους στόχους της Διενέργειας Εσωτερικού Ελέγχου (ΔΕΕ) μπορούν να αναφερθούν :

- Η προληπτική συμμετοχή στην αξιολόγηση και ανάπτυξη διαδικασιών και συστημάτων.
- Η διερεύνηση (εκ των προτέρων αξιολόγηση και εκ των υστέρων έλεγχος) αν τα μέτρα ελέγχου είναι τα κατάλληλα και λειτουργούν ικανοποιητικά.
- Η έκφραση γνώμης για την αντιμετώπιση των κινδύνων.

Η εργασία των εσωτερικών ελεγκτών εκτείνεται σε όλα τα είδη ελέγχου, όπως και αν αναφέρονται :

- ✘ *Οικονομικοί Έλεγχοι* που περιλαμβάνουν τις διαδικασίες που αφορούν την ασφάλεια του ενεργητικού και της περιουσίας της τράπεζας και την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και λοιπών οικονομικών στοιχείων.
- ✘ *Λειτουργικοί ή Διαδικαστικοί Έλεγχοι* που περιλαμβάνουν το πλαίσιο και τις διαδικασίες ελέγχου συμμόρφωσης προς τις πολιτικές και τις διαδικασίες λειτουργίας της τράπεζας.
- ✘ *Διοικητικοί Έλεγχοι* που περιλαμβάνουν το οργανωτικό πλαίσιο και τις διαδικασίες που έχουν σχέση με τη λήψη διοικητικών αποφάσεων, τη συμμόρφωση προς αυτές και την αξιολόγηση τους.
- ✘ *Διαχειριστικοί Έλεγχοι* που είναι συνδυασμός των δύο πρώτων εκ των ανωτέρω ειδών.
- ✘ *Έλεγχοι της μηχανογράφησης.*
- ✘ *Έλεγχοι απάτης* κ.λπ.

Για να υπάρχουν τα μέγιστα οφέλη από την εργασία των εσωτερικών ελεγκτών, πρέπει αφενός να έχουν οι ελεγκτές την απαραίτητη εξουσία, ανεξαρτησία και στήριξη από τη διοίκηση και αφετέρου, η εργασία τους να προγραμματίζεται, να διενεργείται επιστημονικά και να ελέγχεται. Πρώτιστης σημασίας είναι και ο καθορισμός του εύρους του ελέγχου, έτσι ώστε να καλύπτονται ελεγκτικά όλες οι δραστηριότητες της τράπεζας, για όλο το χρόνο λειτουργίας της και για όλα τα επίπεδα εργαζομένων, ο κατάλληλος διαχωρισμός του ελεγκτικού χρόνου μεταξύ των ελεγκτέων δραστηριοτήτων και η επιλογή των κατάλληλων ελεγκτικών βημάτων, έτσι ώστε να επιτευχθεί ένα ικανοποιητικό επίπεδο κάλυψης ή αντιμετώπισης των υφιστάμενων κινδύνων, ισορροπημένα διαχωρισμένων μεταξύ των δραστηριοτήτων που ελέγχονται.

Στο πλαίσιο αυτής της θεματικής εθνότητας έχουν εκδοθεί δυο εκθέσεις, σε συνεργασία με το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Πρότυπων (IASB) και τη Διεθνή Ομοσπονδία Ελεγκτών (IFAC) (Γκόρτσος, 2003, σελ.63) :

(α) Η πρώτη έκθεση, με τίτλο «Framework for internal control systems in banking organizations», Σεπτέμβριος 1998 (No.40), περιέχει συστάσεις προς τις τράπεζες και τις εποπτικές τους αρχές αναφορικά με:

- Τα συστατικά στοιχεία της διαδικασίας εσωτερικού ελέγχου που πρέπει να ακολουθούν οι τράπεζες.
- Τα κριτήρια βάσει των οποίων οι εποπτικές αρχές πρέπει να αξιολογούν την επάρκεια αυτών των συστημάτων.
- Το ρόλο και τις υποχρεώσεις των εξωτερικών ελεγκτών.

(β) Με τη δεύτερη έκθεση, με τίτλο «Internal audit in banks and the supervisor's relationship with auditors», Αύγουστος 2001 (No.84), καθιερώθηκαν συγκεκριμένες κατευθυντήριες αρχές που πρέπει να διέπουν τις σχέσεις των τραπεζικών εποπτικών αρχών, τόσο με τους εσωτερικούς, όσο και με τους εξωτερικούς ελεγκτές των τραπεζών. Αναφορικά με την υποενότητα αυτής της θεματικής που αφορά τη σχέση των εποπτικών αρχών με τους εξωτερικούς ελεγκτές, εκδόθηκε το 2002, σε συνεργασία με τη Διεθνή Ομοσπονδία Ελεγκτών (IFAC), νέα έκθεση με τίτλο «The relationship between banking supervisors and banks's external auditors», Ιανουάριος 2002 (No. 87).

7.7 Οι αρμόδιες εποπτικές αρχές των ιδρυμάτων στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σύμφωνα με τις διατάξεις του παραγώγου κοινοτικού δικαίου και συγκεκριμένα της Δεύτερης Συντονιστικής Τραπεζικής Οδηγίας (89/646/ΕΟΚ), η οποία αποτελεί τη βάση για τη λειτουργία της ενιαίας τραπεζικής αγοράς, η άσκηση της προληπτικής εποπτείας των κοινοτικών πιστωτικών ιδρυμάτων πραγματοποιείται από τις "αρμόδιες αρχές" των κρατών-μελών. Ως τέτοιες ορίζονται "οι εθνικές αρχές που είναι εξουσιοδοτημένες βάσει νόμου ή κανονισμού να εποπτεύουν πιστωτικά ιδρύματα". Οι αρμόδιες αρχές είναι εκείνες που χορηγούν, επίσης, στα πιστωτικά ιδρύματα που επιλέγουν την επικράτεια της δικαιοδοσίας τους ως τόπο εγκατάστασης της καταστατικής τους έδρας και της κεντρικής τους διοίκησης την άδεια λειτουργίας τους. Πρόκειται για την ενιαία άδεια λειτουργίας που ισχύει στην επικράτεια όλων των κρατών-μελών, εφόσον πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις, που έχουν εναρμονιστεί, κατ' ελάχιστο

περιεχόμενο, σε κοινοτικό επίπεδο (Basel Committee on Banking Supervision, 1998, σελ.11).

Βασικός σκοπός της προληπτικής εποπτείας που ασκούν οι αρμόδιες αρχές των κρατών-μελών είναι ο περιορισμός της έκθεσης των πιστωτικών ιδρυμάτων σε αφερεγγυότητα και, συνακόλουθα, η διασφάλιση της σταθερότητας της τραπεζικής αγοράς με την πρόληψη της επέλευσης συστημικών κινδύνων. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού, οι αρχές επιβάλλουν στα πιστωτικά ιδρύματα την υποχρέωση:

- Να διακρατούν επαρκή ίδια κεφάλαια για κάλυψη τους έναντι των κινδύνων ατούς οποίους εκτίθενται από τη δραστηριότητα τους (κανόνες για την κεφαλαιακή επάρκεια, κατ' ελάχιστο περιεχόμενο εναρμονισμένοι σε κοινοτικό επίπεδο).
- Να προβαίνουν σε διασπορά του πιστωτικού κινδύνου που αναλαμβάνουν στο χαρτοφυλάκιο των χρηματοπιστωτικής φύσεως απαιτήσεων τους (κανόνες για τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα, κατ' ελάχιστο περιεχόμενο εναρμονισμένοι σε κοινοτικό επίπεδο).
- Να διαθέτουν καλή διοικητική και λογιστική οργάνωση καθώς και πρόσφορες διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου.
- Να έχουν επαρκή ρευστότητα για την αντιμετώπιση πιθανών σημαντικών εκροών κεφαλαίων.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι οι Εποπτικές Αρχές πρέπει να λαμβάνουν εγκαίρως πρόσθετα μέτρα, όταν κρίνουν ότι αυτό απαιτείται. Για να ανταποκριθούν στο ρόλο τους αυτό οι εποπτικές αρχές, χρησιμοποιούν, αρκετές από τις γνωστές και σήμερα μεθόδους, όπως οι επιτόπιες έρευνες και επιθεωρήσεις, η επισκόπηση / ανάλυση των στοιχείων που λαμβάνουν από τις τράπεζες και συζητήσεις με τα αρμόδια στελέχη. Παράλληλα, όμως, λόγω της καθιέρωσης νέων εξελιγμένων και συχνά πολύπλοκων μεθοδολογιών και εργαλείων απαιτείται και η ενίσχυση των πληροφοριακών στοιχείων που θα διαβιβάζονται από τις τράπεζες στις Εποπτικές Αρχές (Πάσχος, 2001, σελ.61-66).

Συνεπώς, ο έλεγχος και η εποπτεία για την κεφαλαιακή επάρκεια ασκείται από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές που για τον χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι κυρίως οι Κεντρικές Τράπεζες ή άλλες Αρχές. Στον παρακάτω πίνακα απεικονίζονται

αναλυτικά οι αρμόδιες εποπτικές αρχές των ιδρυμάτων στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πίνακας 10. Οι αρμόδιες εποπτικές αρχές των ιδρυμάτων στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Κράτος-μέλος	Αρμόδια Αρχή	Ιδιότητα
Αυστρία	Federal Ministry of Finance	Διεύθυνση Υπουργείου Οικονομικών
Βέλγιο	Banking and Finance Commission	Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή
Γαλλία	Banque de France Commission Bancaire	Συνεργασία μεταξύ Ανεξάρτητης Διοικητικής Αρχής και Κεντρικής Τράπεζας
Γερμανία	Federal Banking Supervisory Office	Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή
Δανία	Finance Inspectorate	Διεύθυνση Υπουργείου Βιομηχανίας
Ελλάδα	Τράπεζα της Ελλάδος	Κεντρική Τράπεζα
Ηνωμένο Βασίλειο	Financial Supervisory Authority	Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή
Ιρλανδία	Central Bank of Ireland	Κεντρική Τράπεζα
Ισπανία	Banco de España	Κεντρική Τράπεζα
Ιταλία	Banca d'Italia	Κεντρική Τράπεζα
Λουξεμβούργο	Comite de Surveillance du Secteur Financier	Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή
Ολλανδία	De Nederlandsche Bank	Κεντρική Τράπεζα
Πορτογαλία	Banco de Portugal	Κεντρική Τράπεζα
Σουηδία	Financial Supervisory Authority	Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή
Φιλανδία	Financial Supervisory Authority	Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή
Πηγή : Schoenmaker (1998), προσαρμοσμένο σύμφωνα με πρόσφατες εξελίξεις		

Από τον πίνακα αυτό προκύπτει πως η προσέγγιση που έχουν υιοθετήσει τα κράτη-μέλη αναφορικά με το φορέα άσκησης της προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων δεν είναι ομοιόμορφη. Πιο αναλυτικά :

- ✿ Σε έξι κράτη-μέλη (Ελλάδα, Ιρλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Ολλανδία, Πορτογαλία), η προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων αποτελεί αρμοδιότητα της νομισματικής αρχής, δηλαδή της Κεντρικής Τράπεζας.
- ✿ Στη Γαλλία, υπάρχει συντρέχουσα αρμοδιότητα της Κεντρικής Τράπεζας και μιας διοικητικής αρχής, της Commission Bancaire, στην οποία προεδρεύει ο διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας.
- ✿ Στην πλειοψηφία των κρατών-μελών, αντίθετα, έχει καθιερωθεί η "προσέγγιση του διαχωρισμού" ανάμεσα στη νομισματική και την εποπτική λειτουργία (separation approach). Σε αυτά τα κράτη-μέλη, η Κεντρική Τράπεζα δεν είναι αρμόδια για την άσκηση της προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων, μολονότι σε ορισμένες περιπτώσεις η αρμόδια διοικητική αρχή (η οποία είτε εντάσσεται στην κεντρική διοίκηση είτε είναι ανεξάρτητη) ασκεί τις εξουσίες της σε χαλαρή ή στενή συνεργασία μαζί της. Επισημαίνεται, μάλιστα, ότι κατ' εφαρμογή αυτής της προσέγγισης έχουν διαμορφωθεί δύο κυρίαρχες τάσεις (Γκόρτσος, 1999, σελ.88-103) :
  - (i) Σε τρία κράτη-μέλη (Αυστρία, Βέλγιο, Γερμανία), η διοικητική αρχή είναι αρμόδια για την προληπτική εποπτεία, μόνο των πιστωτικών ιδρυμάτων και ορισμένων κατηγοριών χρηματοδοτικών ιδρυμάτων.
  - (ii) Στα υπόλοιπα (Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Λουξεμβούργο, Σουηδία, Φινλανδία), η διοικητική αρχή είναι αρμόδια για την προληπτική εποπτεία όλων των κατηγοριών ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών φορέων, περιλαμβανομένων των πιστωτικών ιδρυμάτων, των επιχειρήσεων που παρέχουν υπηρεσίες στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου, των ασφαλιστικών επιχειρήσεων και των συνταξιοδοτικών ταμείων.

7.8 Εποπτεία από την Κεντρική Τράπεζα της Ελλάδος

Η Τράπεζα της Ελλάδος έχει την αρμοδιότητα να ασκεί εποπτεία σε ενοποιημένη βάση και στα πιστωτικά ιδρύματα που είναι θυγατρικές επιχειρήσεις χρηματοδοτικής εταιρείας, εφόσον η καταστατική έδρα τόσο της μητρικής όσο και της θυγατρικής επιχείρησης είναι εγκατεστημένη στην Ελλάδα. Επιπλέον, η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να ασκήσει ενοποιημένη εποπτεία στα πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν στην Ελλάδα και έχουν ως μητρική επιχείρηση μια χρηματοδοτική εταιρεία, η οποία έχει συσταθεί σε άλλο κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωση (Γκόρτσος, 1996, σελ.73-80).

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί πως εκτός από τη διαρκή παρακολούθηση του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας στην έννοια της εποπτείας από την Κεντρική Τράπεζα της Ελλάδος περιλαμβάνεται ακόμη (Εκθεση Διοικητή Τράπεζας της Ελλάδος, 1991, σελ. 34) :

- Η συνεργασία της Κεντρικής Τράπεζας με τις Κεντρικές Τράπεζες των άλλων χωρών και ειδικά εκείνων οι οποίες έχουν υποκαταστήματα στην Ελλάδα αλλά και καταστήματα ελληνικών τραπεζών τα οποία είναι εγκατεστημένα στις χώρες αυτές.
- Η συνεργασία με την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς με βάση σχετικό πρωτόκολλο για την ανταλλαγή εποπτικών πληροφοριών και αμοιβαία συνδρομή.
- Η παρακολούθηση της εφαρμογής του ν.2331/95 για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.¹²
- Η θεσμοθέτηση νομοθετικών πλαισίων από την Κεντρική Τράπεζα π.χ της αύξησης του αρχικού κεφαλαίου των τραπεζών από 11,7 σε 18 εκατ. Ευρώ. Η παρέμβαση στον τρόπο απεικόνισης συγκεκριμένων γεγονότων ώστε να αποτιμώνται με ακρίβεια τα σχετικά λογιστικά στοιχεία.¹³
- Η συνεργασία με ελεγκτικές εταιρίες με στόχο την ενίσχυση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου.

¹² Βλέπε σχετικά 3.10 Πρόληψη της χρήσης του τραπεζικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

¹³ Βλέπε σχετικά 3.9 Λογιστική απεικόνιση των τραπεζικών συναλλαγών.

7.9 Άριστος Βαθμός Εποπτικού Ελέγχου

Εφόσον ο εποπτικός έλεγχος δεν παρέχεται συνήθως από το μηχανισμό της αγοράς, ο καταναλωτής δεν είναι σε θέση να υποδείξει ούτε την επιθυμητή ποσότητα εποπτικού έργου, ούτε την τιμή που θα ήταν διατεθειμένος να πληρώσει για αυτήν. Αυτός είναι ο πρώτος ηθικός κίνδυνος που ανακύπτει λόγω της απουσίας αγοράς στην παροχή εποπτικών υπηρεσιών. Ο δεύτερος ηθικός κίνδυνος αφορά στην επικράτηση της εντύπωσης ότι οι εποπτικές υπηρεσίες αποτελούν «ελεύθερο και εν αφθονία» αγαθό, δηλαδή ότι προσφέρεται δωρεάν. Τέλος, υπάρχει ένας ακόμη ηθικός κίνδυνος. Να καταβληθεί, δηλαδή, μια υπερβολική εποπτική προσπάθεια, ιδιαίτερα στην περίπτωση που διακυβεύεται το συμφέρον και η αξιοπιστία των εποπτικών αρχών.

Η αναποτελεσματικότητα στην παροχή εποπτικών και ρυθμιστικών υπηρεσιών αποτελεί συνηθισμένο φαινόμενο. Το κοινό δεν είναι συνήθως επαρκώς ενημερωμένο για το κόστος που συνεπάγεται η άσκηση του εποπτικού έργου. Για την πλειονότητα των πελατών των τραπεζών η εποπτεία θεωρείται «ελεύθερο αγαθό». Παρέχει άμεσα οφέλη, αφού παρεμποδίζει τις κρίσεις, και έμμεσα οφέλη, μέσω της εξάλειψης της ανάγκης παρακολούθησης από κάθε πελάτη της αξιοπιστίας και της φερεγγυότητας των τραπεζικών ιδρυμάτων. Ωστόσο, οι πελάτες των τραπεζών που χάνουν χρήματα κατά τη διάρκεια μιας κρίσης είναι εύλογο να θεωρούν ότι η εποπτεία ως δημόσιο αγαθό παράγεται σε επίπεδα χαμηλότερα από τα κοινωνικά βέλτιστα. Δεν είναι τυχαίο ότι οι περισσότερες ενισχύσεις του εποπτικού πλαισίου ετίθετο σε εφαρμογή αμέσως μετά από κάποια κρίση. Κατά συνέπεια, το κοινό - θεωρώντας την εποπτεία ως «ελεύθερο αγαθό» - ζητά περισσότερη εποπτεία από όση θα ζητούσε, εάν γνώριζε το πραγματικό κόστος παροχής της (Προβόπουλος – Γκόρτσος (επιμέλεια), 2004, σελ.94-95).

Αφού όλα τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα μπορούν να μετακυλίσουν περίπου στον ίδιο βαθμό το κόστος του εποπτικού ελέγχου στις τιμές των υπηρεσιών τους, μπορούμε να θεωρήσουμε ότι η ανταγωνιστική θέση των διαφόρων τραπεζών δεν επηρεάζεται από την εποπτεία. Τα προβλήματα δημιουργούνται όταν οι τράπεζες μιας χώρας εκτίθενται σε διεθνή ανταγωνισμό με τράπεζες από άλλες χώρες, που έχουν λιγότερο αυστηρά καθεστάτα εποπτείας. Μία τέτοια κατάσταση δημιουργεί προβλήματα όχι μόνο στις τράπεζες αλλά και στις ίδιες τις εποπτικές αρχές ή τους νομοθέτες. Οι τράπεζες μπορούν να μετεγκαθίστανται σε άλλες χώρες που το εποπτικό και φορολογικό πλαίσιο είναι πιο

χαλαρό. Η διαδικασία αυτή, που είναι γνωστή ως «Arbitrage εποπτείας», θέτει σε κάποιο βαθμό υπό έλεγχο την τάση υπερβολικής εποπτείας που επισημάνθηκε.

7.10 Συμπεράσματα

Οι προτάσεις για τον εποπτικό έλεγχο (Πυλώνα II) αποβλέπουν στην ευθυγράμμιση των εποπτικών αρχών των κρατών της ομάδας G10, με τις εποπτικές αρχές οι οποίες εφαρμόζονται από τη Federal Reserve στις ΗΠΑ, και σε μικρότερο βαθμό από την Financial Authority στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, οι εποπτικές αρχές οφείλουν να παρακολουθούν την επάρκεια των συστημάτων διαχείρισης κινδύνου (risk management systems), την ποιότητα της εταιρικής διακυβέρνησης (corporate governance), την έκθεση κινδύνων, την κεφαλαιακή επάρκεια, την ρευστότητα, τις λογιστικές αρχές και την ποιότητα κερδοφορίας μιας τράπεζας. Παράλληλα, θα έχουν την δυνατότητα να επιβάλλουν, ανά πιστωτικό ίδρυμα, διαφορετικές ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις, οι οποίες θα μπορούν να είναι υψηλότερες από το θεσμοθετημένο ελάχιστο όριο του 8%, σύμφωνα με την εκτιμώμενη έκθεση κινδύνου.

Καθίσταται, λοιπόν, προφανές ότι η ύπαρξη επαρκών και αποτελεσματικών συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου αναμένεται να ενδυναμώσει τη σταθερότητα και την αξιοπιστία του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Αξίζει να τονισθεί, τέλος, πως οι προσπάθειες στον τομέα της εποπτείας είναι συνεχείς και προσαρμόζονται διαρκώς στα νέα δεδομένα των διεθνών χρηματοοικονομικών συνθηκών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ

ΠΥΛΩΝΑΣ ΙΙΙ : ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

8.1 Εισαγωγή

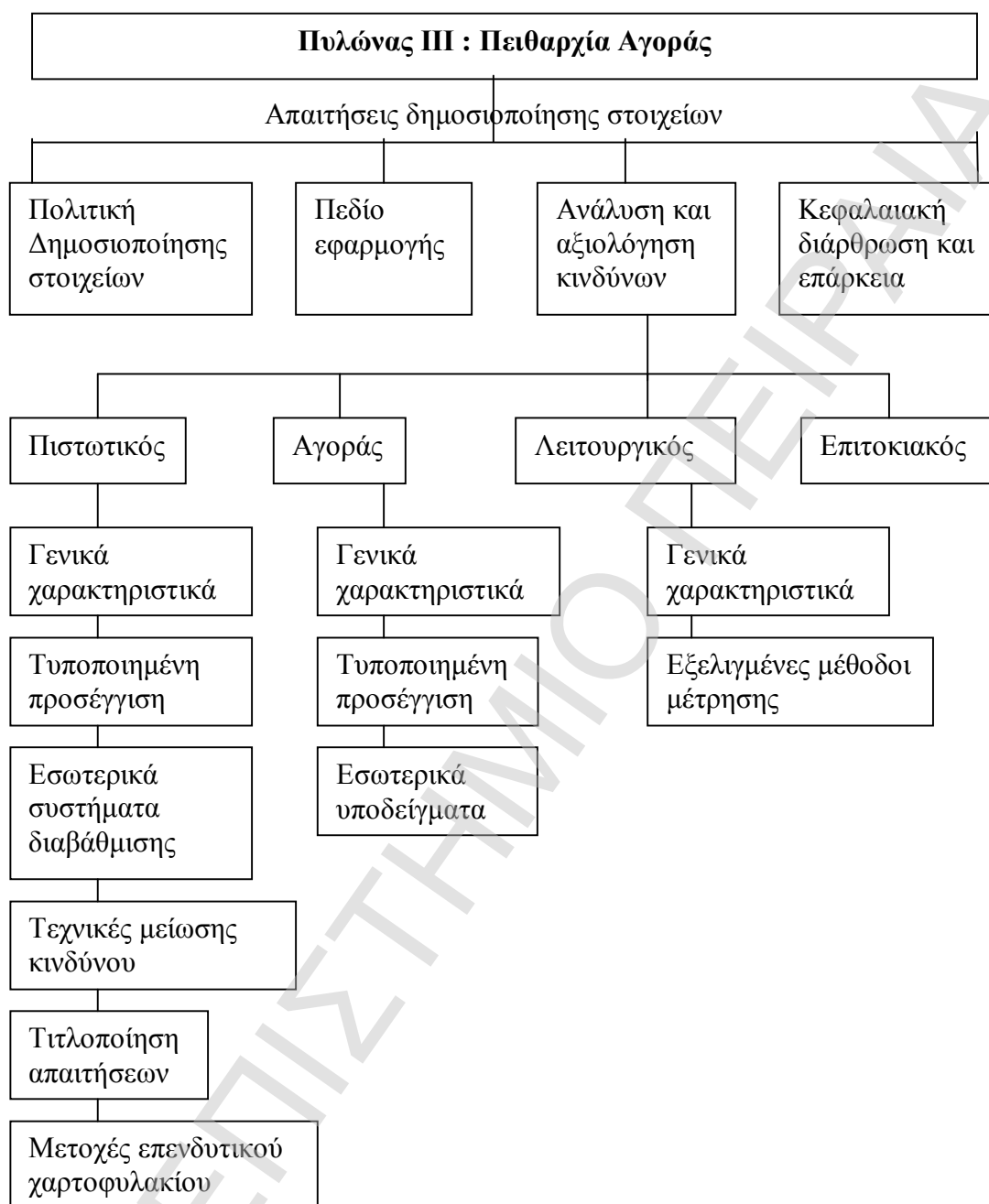
Ο τελευταίος από τους τρεις συμπληρωματικούς πυλώνες αφορά την πειθαρχία της αγοράς (Market Discipline) μέσω της δημοσιοποίησης στοιχείων σχετικά με τη διάρθρωση των αναλαμβανόμενων κινδύνων και της κεφαλαιακής επάρκειας των Πιστωτικών Ιδρυμάτων, με συνέπεια την ενίσχυση της διαφάνειας. Πιο αναλυτικά, ο πυλώνας αυτός έχει στόχο να ενθαρρύνει την τήρηση υψηλών προδιαγραφών στη διαφάνεια και παρουσίαση των αναλαμβανόμενων κινδύνων. Με άλλα λόγια, δίδεται η ευκαιρία στις αγορές να συμμετέχουν στη εποπτεία των τραπεζών. Όσες τράπεζες εκτιμάται στην αγορά ότι έχουν profile υψηλού κινδύνου και/ή ανεπαρκές σύστημα διαχείρισεως κινδύνων, θα «τιμωρούνται» μέσω υψηλότερων περιθωρίων επιτοκίου στο διατραπεζικό δανεισμό και στο εκδιδόμενο χρέος, ιδιαίτερα εκείνο μειωμένης εξασφαλίσεως (subordinated debt) (Κωστόπουλος, 2001, σελ.5-13).

Η διαφάνεια των στοιχείων θα πρέπει να είναι υποχρεωτική, ομοιόμορφη σε παρουσίαση και να επικεντρώνεται σε τρεις τομείς :

- Στοιχεία για την κεφαλαιακή επάρκεια και την σύνθεση των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων.
- Αναλυτική παρουσίαση των εκθέσεων σε κίνδυνο ανά προϊόν.
- Διαφάνεια των διαδικασιών διαχείρισεως κινδύνων.

Μια συνοπτική παρουσίαση των θεμάτων που αφορά ο συγκεκριμένος πυλώνας ακολουθεί στο παρακάτω διάγραμμα 1.

Διάγραμμα 4. Πειθαρχία Αγοράς

8.2 Υποβολή στοιχείων από τις τράπεζες στις εποπτικές αρχές

Η Επιτροπή της Βασιλείας αναγνωρίζει ότι τα Πιστωτικά Ιδρύματα θα πρέπει να δημοσιοποιούν μεγαλύτερο εύρος πληροφοριών, ώστε να μπορούν οι επενδυτές και οι συμμετέχοντες στην αγορά να κατανοούν και να αξιολογούν καλύτερα τους αναλαμβανόμενους κινδύνους και τις μεθόδους διαχείρισής τους. Με αυτό τον τρόπο, οι αγορές θα συμβάλλουν στην αποτελεσματική εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος

καθώς θα απαιτούν για κάθε ΠΙ υψηλότερο ή χαμηλότερο κόστος κεφαλαίων, ανάλογα με το ύψος των αναλαμβανόμενων κινδύνων, τις διαδικασίες και τις μεθοδολογίες διαχείρισης τους (Basel Committee, 1998, σελ. 1-26).

Με την εφαρμογή των νέων προτάσεων, η έμφαση στη δημοσιοποίηση στοιχείων μετατοπίζεται από τη λογιστική και χρηματοοικονομική ανάλυση, στην ανάλυση των κινδύνων και της κεφαλαιακής επάρκειας των ΠΙ. Ωστόσο, η Επιτροπή της Βασιλείας αναγνωρίζει την ανάγκη ύπαρξης ενός πλαισίου δημοσιοποίησης στοιχείων υπό τον Πυλώνα ΠΙ, το οποίο δεν θα έρχεται σε σύγκρουση με τις απαιτήσεις των λογιστικών προτύπων που έχουν ευρύτερο πεδίο εφαρμογής.

Πιο αναλυτικά, τα ΠΙ θα πρέπει να:

- Εκπονήσουν πολιτική δημόσιας γνωστοποίησης, η οποία θα συμμορφώνεται με τις απαιτήσεις της Βασιλείας Π και θα έχει την έγκριση της Διοίκησης.
- Προσδιορίσουν και να καταγράψουν τις διαφορές ανάμεσα στην τρέχουσα πολιτική δημόσιας γνωστοποίησης και στις προτεινόμενες απαιτήσεις της Βασιλείας Π.
- Προσδιορίσουν και να καταγράψουν τις πηγές πληροφόρησης και τις απαιτήσεις σε μηχανογραφικά συστήματα ή συστήματα διοικητικής πληροφόρησης, προκειμένου να εκπληρωθούν οι προϋποθέσεις δημόσιας γνωστοποίησης.
- Αναπτύξουν και να τεκμηριώσουν τις διαδικασίες δημόσιας γνωστοποίησης στοιχείων.
- Αξιολογήσουν τις επιπτώσεις των πρόσθετων απαιτήσεων δημόσιας γνωστοποίησης στην ανταγωνιστική θέση τους. Επίσης, θα πρέπει να ενεργήσουν άμεσα για να προσδιορίσουν τον τρόπο και το βαθμό στον οποίο επηρεάζονται η αντίληψη και οι προσδοκίες της αγοράς έναντι τους, εξαιτίας των πρόσθετων απαιτήσεων δημόσιας γνωστοποίησης. Ειδικότερα, πρέπει να αξιολογηθεί η επίπτωση της δημοσιοποίησης αφενός, της επιλογής εποπτικών μεθοδολογιών σε σχέση με τους

ανταγωνιστές και αφετέρου, της ύπαρξης ζημιών από λειτουργικό κίνδυνο.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί πως στα πλαίσια του νέου κανονιστικού πλαισίου Βασιλεία II, η εφαρμογή των νέων κανόνων προϋποθέτει τη δημοσιοποίηση της ακολουθούμενης μεθοδολογίας (Basel Committee, 2003, ενότητες 2 και 3 του Συμφώνου) :

A) Στοιχεία Αγοράς (Soft facts)

- ▶ Δομή και προοπτικές του κλάδου
- ▶ Στοιχεία ανταγωνισμού
- ▶ Σχέσεις με προμηθευτές / πελάτες
- ▶ Ποικιλία, ποιότητα προϊόντων
- ▶ Δαπάνες επενδύσεων σε πάγιο εξοπλισμό
- ▶ Δαπάνες για Έρευνα και Τεχνολογία

B) Στοιχεία διοίκησης (Soft facts)

- ▶ Επιχειρηματική στρατηγική
- ▶ Εταιρική διακυβέρνηση, ικανότητες διοικούντων, θέματα διαδοχής
- ▶ Διαφάνεια και αξιοπιστία
- ▶ Εμπειρία από την επικοινωνία με την τράπεζα

Γ) Οικονομικά Στοιχεία (Hard facts) (μεταξύ άλλων)

- ▶ Εξέλιξη εσόδων και κερδοφορίας
- ▶ Διαχείριση κεφαλαίου κίνησης / Cash flow
- ▶ Κεφαλαιακή δομή, δανεισμός
- ▶ Ρευστότητα, δυνατότητα άντλησης κεφαλαίων από την κεφαλαιαγορά
- ▶ Τριετής, τουλάχιστον, οικονομικός προγραμματισμός

Δ) Ειδικοί κίνδυνοι (Soft και Hard facts)

- ▶ Μέγεθος, δομή Ομίλου
- ▶ Εμπειρία συμπεριφοράς στην αγορά
- ▶ Άλλοι κίνδυνοι, π.χ περιβαλλοντικοί, εργασιακοί, παρουσία σε χώρες υψηλού πολιτικού κινδύνου κ.λ.π

Ε) Μακροοικονομικοί – θεσμικοί κίνδυνοι

- ▶ Ευαισθησία σε συγκυριακές αλλαγές (π.χ τουρισμός)
- ▶ Ευαισθησία σε θεσμικές αλλαγές (π.χ φαρμακοβιομηχανία)

ΣΤ) Υπάρχουσες εξασφαλίσεις σε κινητές αξίες, ακίνητα κ.λ.π

Η διαδικασία «βαθμολογίας» (rating) του πελάτη ολοκληρώνεται με τον (σταθμισμένο) συνδυασμό :

- Των αριθμητικών κριτηρίων, με τα οποία αποτυπώνεται η αξιολόγηση του πελάτη στα hard facts.
- Τα ποιοτικά κριτήρια που αποτυπώνουν την αξιολόγηση του πελάτη στα soft facts, λαμβανομένων υπόψη των εξασφαλίσεων που προσφέρονται. Σε περισσότερο εξειδικευμένα συστήματα διαβάθμισης κινδύνου, σημαντικό ρόλο παίζουν και δείκτες που αποτυπώνουν – βασισμένοι σε ιστορικά στοιχεία – την πιθανότητα αφερεγγυότητας (probability of default) και το πιθανό ύψος της ζημιάς (loss given default), εφόσον ο κίνδυνος προκύψει (Basel Committee, 1998, σελ. 1-26).

Από τα παραπάνω προκύπτει το συμπέρασμα πως η απαιτούμενη δημοσιοποίηση είναι αναγκαία προκειμένου να επιτραπεί σε ένα ΠΙ να εφαρμόσει μια συγκεκριμένη μεθοδολογία υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων του Πυλώνα Ι. Σύμφωνα με τις προτάσεις αυτές, τα ΠΙ θα πρέπει να σχεδιάσουν και να γνωστοποιήσουν την πολιτική δημοσιοποίησης στοιχείων, η οποία θα έχει εγκριθεί από το Διοικητικό Συμβούλιο τους. Η πολιτική αυτή θα πρέπει να καλύπτει τη στρατηγική και τους στόχους του ΠΙ στον τομέα αυτόν. Γενικότερα, η δημοσιοποίηση ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων θα πρέπει να

καλύπτει τους παρακάτω βασικούς τομείς (Προβόπουλος – Γκόρτσος (επιμέλεια), 2004, σελ.176) :

- Τις γενικές αρχές της, εγκεκριμένης από το ΔΣ, πολιτικής δημοσιοποίησης στοιχείων.
- Το πεδίο εφαρμογής του εποπτικού πλαισίου.
- Την κεφαλαιακή διάρθρωση (ύψος, τύποι και χαρακτηριστικά των συστατικών στοιχείων του εποπτικού κεφαλαίου) και επάρκεια.
- Το ύψος των ανοιγμάτων και την αξιολόγηση των αναλαμβανόμενων κινδύνων.

Παρά τις βελτιώσεις του τρίτου Συμβουλευτικού Κειμένου (Απρίλιος 2003), οι νέες απαιτήσεις δημοσιοποίησης περιλαμβάνουν σημαντικές διαφορές από τη συνήθη πρακτική των ΠΙ. Ο όγκος των προς δημοσιοποίηση στοιχείων είναι σημαντικός και οι παρεχόμενες πληροφορίες σύνθετες. Επιπλέον, η δημοσιοποίηση στοιχείων θα πρέπει να γίνεται τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο ή συχνότερα, εάν τα δημοσιοποιούμενα στοιχεία μεταβάλλονται συχνά. Προκειμένου να μετριάσει το βάρος που συνεπάγεται αυτή η δημοσιοποίηση, η Επιτροπή της Βασιλείας προτείνει την εφαρμογή του ελέγχου «σημαντικότητας» (test of materiality) ορίζοντας ότι, μια πληροφορία θεωρείται σημαντική εφόσον, η παράλειψη ή εσφαλμένη διατύπωση της θα μπορούσε να αλλάξει ή να επηρεάσει την εκτίμηση ή απόφαση του αποδέκτη της. Σημειώνεται ότι, ο παραπάνω ορισμός είναι συνεπής με τα Διεθνή και πολλά εθνικά Λογιστικά Πρότυπα.

Με στόχο, συνεπώς, την ενίσχυση του επίπεδου (και της ομοιομορφίας) της πληροφόρησης που υποβάλλεται στις εποπτικές αρχές από τις τράπεζες (και τις επιχειρήσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών) αναφορικά με τις συναλλαγές τους σε εξω-χρηματιστηριακά παράγωγα και άλλα επενδυτικά μέσα, η Επιτροπή της Βασιλείας έχει εκδώσει, σε συνεργασία με την τεχνική επιτροπή της IOSCO, δυο εκθέσεις (Γκόρτσος, 2003, σελ.64) :

- ✘ «Framework for supervisory information about the derivatives activities of banks and securities firms», Μάιος 1999 (No.19)
- ✘ «Supervisory information framework for derivatives and trading activities», Σεπτέμβριος 1998 (No.39)

Με τις διατάξεις των εν λόγω εκθέσεων, καθιερώθηκε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο αναφοράς για χρήση από τις εποπτικές αρχές.

8.3 Συμπεράσματα

Σχετικά με τις προτάσεις δημοσιοποίησης στοιχείων στην αγορά (Πυλώνας III), επισημαίνεται ότι η μεγαλύτερη διαφάνεια αποτελεί αναμφισβήτητα επιθυμία των εποπτικών αρχών, των επενδυτών, των αναλυτών και των οίκων αξιολόγησης. Προβληματίζει, ωστόσο, το αυξημένο κόστος που συνεπάγεται ο μεγάλος όγκος των προς δημοσιοποίηση λεπτομερών στοιχείων. Σημειώνεται ιδιαίτερα ότι, η μη εναρμόνιση των απαιτήσεων δημοσιοποίησης στοιχείων του Πυλώνα III με τις αντίστοιχες των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, ενδέχεται να επιφέρουν πρόσθετη οικονομική επιβάρυνση για τα ΠΙ, καθώς θα απαιτηθούν επιπρόσθετες παρεμβάσεις και συμφωνίες στοιχείων.

Επιπρόσθετα, σε περίπτωση που η αγορά δεν είναι σε θέση να κατανοήσει πλήρως τα πολύπλοκα δημοσιοποιημένα στοιχεία, ενδέχεται να επέλθει μεγαλύτερη μεταβλητότητα στις τιμές των μετοχών και των ομολόγων των ΠΙ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

9.1 Κριτική και ενδεχόμενες επιπτώσεις των νέων προτάσεων

Σχετικά με την αναθεώρηση του εποπτικού πλαισίου της κεφαλαιακής επάρκειας των ΠΙ, οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία κινούνται, σε γενικές γραμμές, προς τη σωστή κατεύθυνση.

Τα Πιστωτικά Ιδρύματα, όμως, θα πρέπει να δρομολογήσουν άμεσα τις διαδικασίες σχεδιασμού και εκτίμησης του κόστους υλοποίησης των νέων προτάσεων, δεδομένου ότι αναμένεται να είναι αρκετά υψηλό, κάτι το οποίο μπορεί να αποτελέσει τροχοπέδη στην αποτελεσματικότητα του Νέου Πλαισίου.

Το εν λόγω κόστος συνίσταται από (Προβόπουλος – Γκόρτσος (επιμέλεια), 2004, σελ.192-194) :

- Το κόστος μετάβασης (gap cost) από το υφιστάμενο στο νέο εποπτικό καθεστώς, συμπεριλαμβανομένου του σταδιακού κόστους μετάβασης από τις απλούστερες, στις πιο εξελιγμένες προσεγγίσεις του νέου πλαισίου.
- Το τρέχον κόστος, δηλαδή το κόστος συμμόρφωσης με το νέο εποπτικό πλαίσιο σε συνεχή βάση, αφού ολοκληρωθεί η μετάβαση.

Εκτιμάται ότι το κόστος υλοποίησης θα συμπεριλάβει την προσαρμογή των υφιστάμενων ή την ανάπτυξη νέων συστημάτων διοικητικής πληροφόρησης (MIS), διαχείρισης κινδύνων, πληροφοριακών συστημάτων και συστημάτων διαχείρισης βάσεων δεδομένων, καθώς επίσης και την εκπαίδευση του υπάρχοντος ή πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού (European Central Bank, 2001, σελ.1-14).

Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι σύμφωνα με μελέτη της διεθνούς τράπεζας Credit Suisse Group, το κόστος μετάβασης στις εναλλακτικές προσεγγίσεις έναντι του πιστωτικού κινδύνου εκτιμάται ότι θα κυμανθεί:

- (α) Μεταξύ \$ 2 εκατ. και \$ 4 εκατ. για τα μικρού μεγέθους ΠΙ που θα υιοθετήσουν την Τυποποιημένη προσέγγιση.
- (β) Μεταξύ \$ 200 εκατ. και \$ 400 εκατ. για τα μεσαίου μεγέθους ΠΙ που θα υιοθετήσουν τη Θεμελιώδη προσέγγιση των ΕΣΔ.
- (γ) Μεταξύ \$ 300 εκατ. και \$ 600 εκατ. για τα μεγάλου μεγέθους ΠΙ που θα υιοθετήσουν την Εξελιγμένη προσέγγιση των ΕΣΔ.

Συνεπώς, τα ΠΙ θα πρέπει να ολοκληρώσουν το σημαντικό και δύσκολο έργο του σχεδιασμού των απαραίτητων διαδικασιών και συστημάτων για τη συλλογή, επεξεργασία, ανάλυση και επαλήθευση της απαραίτητης πληροφόρησης σχετικά με τον πιστωτικό και τον λειτουργικό κίνδυνο, καθώς επίσης και των τεχνικών μείωσης τους. Με άλλα λόγια, τα ΠΙ θα πρέπει να εκπονήσουν αναλυτικά προγράμματα δράσης για τον σχεδιασμό των διαδικασιών, την εκτίμηση του κόστους υλοποίησης και την εφαρμογή του νέου πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας, τα οποία ενδεικτικά θα πρέπει να περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

1. Διασφάλιση από τη Διοίκηση ύπαρξης στρατηγικού πλαισίου κεφαλαιακής διαχείρισης, το οποίο θα περιλαμβάνει τις κεφαλαιακές ανάγκες και τις προσδοκώμενες επενδύσεις, τα επιθυμητά επίπεδα κεφαλαίου σε σχέση με τους προσδοκώμενους κινδύνους και τις πηγές άντλησης του. Επίσης, η Διοίκηση θα πρέπει να διασφαλίζει την ύπαρξη κατάλληλων συστημάτων διαχείρισης κινδύνων και εσωτερικών ελέγχων, τα οποία παρουσιάστηκαν αναλυτικά στα προηγούμενα κεφάλαια (Danielson, Embrechts, Goodhart, Keating, 2001, σελ. 1-17).
2. Ανάπτυξη διαδικασιών εκτίμησης της κεφαλαιακής επάρκειας σε σχέση με τους αναλαμβανόμενους κινδύνους και στρατηγική για τη διατήρηση του επιπέδου κεφαλαιακής επάρκειας (European Central Bank, 2001, σελ.1-14).
3. Αναθεώρηση ή ανάπτυξη και έγκριση από τη Διοίκηση της πολιτικής για δημόσια γνωστοποίηση στοιχείων της κεφαλαιακής επάρκειας και της διαχείρισης κινδύνων, όπως περιγράφηκε στον Πυλώνα ΙΙΙ (European Central Bank, 2001, σελ.1-14).
4. Επανεξέταση και αναθεώρηση της στρατηγικής των συμμετοχών σε εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα, τα ΠΙ θα πρέπει να συγκρίνουν τα

ποσοστά συμμετοχής τους στις προαναφερόμενες επιχειρήσεις με τα προτεινόμενα ατομικά και συνολικά όρια αφαίρεσης από το εποπτικό τους κεφάλαιο και να επανεκτιμούν τη στρατηγικής τους αναφορικά με τις εν λόγω συμμετοχές Προβόπουλος – Γκόρτσος (επιμέλεια), 2004, σελ.192-194).

5. Καταγραφή όλων των διαφορετικών χρησιμοποιούμενων εσωτερικών συστημάτων βαθμολόγησης / διαβάθμισης πιστωτικού κινδύνου και αξιολόγηση της μεθοδολογικής συνέπειας και αρτιότητας τους. Οι πιθανότητες αθέτησης υποχρέωσης κάθε εσωτερικού συστήματος πρέπει να εκτιμηθούν με βάση τον ορισμό αναφοράς και τις οδηγίες της Βασιλείας II και να αντιστοιχιστούν σε μια κύρια κλίμακα. Έλεγχος της πληρότητας των προϋποθέσεων τεκμηρίωσης των εσωτερικών συστημάτων (χρησιμοποιούμενες μεταβλητές, μεθοδολογία υπολογισμού, βάσεις δεδομένων κ.λπ.) (Προβόπουλος – Γκόρτσος (επιμέλεια), 2004, σελ.192-194).
6. Εναρμόνιση της ταξινόμησης των χαρτοφυλακίων των ΠΙ σύμφωνα με τις απαιτήσεις του νέου πλαισίου. Ορισμοί και κατηγοριοποιήσεις πρέπει να αναπτυχθούν, προκειμένου τα απαραίτητα πληροφοριακά συστήματα και η πληροφόρηση για τον υπολογισμό του εποπτικού κεφαλαίου να συμπεριληφθεί στο σχεδιασμό υλοποίησης και στον προϋπολογισμό κόστους.
7. Λεπτομερής καταγραφή της απαιτούμενης πληροφόρησης για την εκτίμηση των παραμέτρων πιστωτικού κινδύνου (PD, LGD, EAD, M), καθώς και για τη λειτουργία συστήματος διαχείρισης τεχνικών μείωσης του. Σχεδιασμός και δημιουργία των απαραίτητων ιστορικών βάσεων δεδομένων για την «τροφοδοσία» του Εσωτερικού Συστήματος Διαβάθμισης (ΕΣΔ) και για τον έκτον υστέρων έλεγχο (backtesting) της αξιοπιστίας του. Ειδικά, για την εκτίμηση της «οικονομικής ζημιάς» σύμφωνα με τις οδηγίες της Βασιλείας II, θα πρέπει να καταγραφούν και να συμπεριληφθούν στην LGD, το κόστος αναχρηματοδότησης, τα νομικά έξοδα και η χρονική αξία του χρήματος μεταξύ της αθέτησης υποχρέωσης του αντισυμβαλλόμενου και της ανάκτησης της οφειλής (Αράπογλου, 2004, σελ.10-13).
8. Διερεύνηση και αξιολόγηση των «πηγών» πληροφόρησης και των υφιστάμενων διαδικασιών ελέγχου της ποιότητας και της καταλληλότητας των πληροφοριών, προκειμένου να προσδιοριστεί εάν πληρούν τις προϋποθέσεις της εξωτερικής επαλήθευσης, της εποπτικής εξέτασης / διαφάνειας και της

δημοσιοποίησης στοιχείων του νέου πλαισίου (Αράπογλου, 2004, σελ.10-13).

9. Ανασκόπηση / αναθεώρηση της πιστοδοτικής πολιτικής (θέσπιση ορίων πελατών, τιμολογιακή πολιτική κ.λπ.), προκειμένου να προσδιοριστεί κατά πόσο λαμβάνει υπόψη τις εσωτερικές εκτιμήσεις διαβάθμισης πιστωτικού κινδύνου. Αξιολόγηση της πολιτικής (και του υπολογισμού) των προβλέψεων έναντι επισφαλών απαιτήσεων.

10. Αναθεώρηση της στρατηγικής και των πολιτικών όσον αφορά στη χρήση των τεχνικών μείωσης του πιστωτικού κινδύνου. Η σχετική προτίμηση προς κάποιες μορφές τεχνικών μείωσης πιστωτικού κινδύνου ενδεχομένως να μεταβληθεί και τα ΠΙ να ανακαλύψουν πιο «ελκυστικές», από κεφαλαιακής άποψης, τεχνικές. Τα ΠΙ θα πρέπει να (Προβόπουλος – Γκόρτσος (επιμέλεια), 2004, σελ.192-194) :

- Αναπτύξουν αποτελεσματικά μηχανογραφικά συστήματα υποστήριξης και διαχείρισης των τεχνικών μείωσης πιστωτικού κινδύνου (π.χ. εξασφαλίσεις).

- Διασφαλίσουν ότι διαθέτουν ένα επαρκές και αποτελεσματικό πλαίσιο λειτουργίας των τεχνικών μείωσης κινδύνου που θα συμμορφώνεται με τις εποπτικές απαιτήσεις.

- Ασκήσουν πίεση για την αναθεώρηση του εθνικού πτωχευτικού δικαίου, αποσκοπώντας στην εφαρμογή των συμφωνιών συμψηφισμού μεταξύ των εντός ισολογισμού στοιχείων.

- Αξιολογήσουν τη δυνατότητα συμμόρφωσης με τις σημαντικές απαιτήσεις δημοσιοποίησης στοιχείων για όλες τις μορφές τεχνικών μείωσης (Πυλώνας ΠΙ).

11. Σχεδιασμός ή αναθεώρηση της στρατηγικής και των πολιτικών διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου. Ειδικότερα, τα ΠΙ θα πρέπει να (Προβόπουλος – Γκόρτσος (επιμέλεια), 2004, σελ.192-194):

- Επιλέξουν τη μέθοδο υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου. Τα ΠΙ θα πρέπει να αποτιμήσουν τις κεφαλαιακές επιπτώσεις των διαφορετικών μεθοδολογιών και να προσδιορίσουν τις ποιοτικές και ποσοτικές απαιτήσεις κάθε μεθόδου.

- Αναπτύξουν σχέδιο δράσης για την εφαρμογή της επιλεγμένης μεθόδου που θα περιλαμβάνει :
  - Λεπτομερή ανάλυση «ανοίγματος» (gap analysis) σε σχέση με τις απαιτήσεις της επιλεγμένης μεθοδολογίας.
  - Σχέδιο διασφάλισης της συμμόρφωσης του Ομίλου και κάθε μονάδας εντός αυτού.
  - Προσδιορισμό των απαιτούμενων πόρων και προϋπολογισμό του κόστους αυτών.
  - Έκθεση προς τη Διοίκηση για έγκριση της προτεινόμενης μεθοδολογίας.
- Χαρτογραφήσουν τις εποπτικά καθορισμένες επιχειρηματικές δραστηριότητες στις λειτουργίες του ΠΙ.
- Συλλέξουν επαρκή και αξιόπιστη πληροφόρηση λειτουργικών ζημιών σύμφωνα με τον εποπτικό ορισμό λειτουργικού κινδύνου και να τις καταναείμουν στις εποπτικά καθορισμένες επιχειρηματικές δραστηριότητες.

Ευνόητο είναι, λοιπόν, από όλα τα παραπάνω το συμπέρασμα πως, συνολικά, οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας οδηγούν σε μια πρωτοφανή εποπτική αλλαγή, η οποία αναμένεται να επιφέρει πολλαπλές επιπτώσεις σε όλες τις πτυχές της δραστηριότητας των ΠΙ, τις σχέσεις με τους μετόχους και με τους πελάτες τους. Η εποπτική αυτή αλλαγή, όμως, απαιτεί και την κατάλληλη προετοιμασία η οποία, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, είναι αρκετά κοστοβόρα. Συνεπώς, θα πρέπει να γίνουν τόσα πολλά σε τόσο λίγο χρόνο...

9.2 Κατευθύνσεις για περαιτέρω έρευνα

Ολοκληρώνοντας την παρουσίαση της Συμφωνίας της Βασιλείας, θα ήταν χρήσιμο να επισημάνουμε μερικές κατευθύνσεις για περαιτέρω έρευνα, δεδομένου πως το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας είναι πολύ μεγάλο και συνεχώς υπόκεινται σε αλλαγές και αναθεωρήσεις.

Όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή, σκοπός της παρούσης μελέτης ήταν να δοθεί μια συνολική εικόνα του έργου της Επιτροπής της Βασιλείας ως προς την

τραπεζική εποπτεία, προκειμένου να κατανοηθεί η συμβολή των κανονιστικών ρυθμίσεων της Επιτροπής στην σταθερότητα, αποτελεσματικότητα και φερεγγυότητα του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.

Η παρούσα μελέτη ανέπτυξε και περιέγραψε σχεδόν όλο το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας από την αρχή δημιουργίας της μέχρι και σήμερα. Λόγω όμως της συνεχούς διατύπωσης και έκδοσης προτύπων, κατευθυντήριων αρχών, καθώς και του μεγάλου αριθμού των συμβουλευτικών κειμένων που υπάρχουν, καθένα από τα παραπάνω θέματα που παρουσιάστηκαν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο περαιτέρω έρευνας.

Συγκεκριμένα, θα μπορούσε να αναλυθεί περισσότερο ο ρόλος των Εσωτερικών Συστημάτων Αξιολογήσεως Πιστωτικού Κινδύνου και οι Τεχνικές μείωσης Πιστωτικού Κινδύνου, καθώς και το πως το νέο πλαίσιο είναι ιδιαίτερα ευνοϊκό για την εξωτερική χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Παράλληλα, θα μπορούσε να περιγραφεί παραστατικότερα η μέθοδος VAR με ιδιαίτερη παρουσίαση τις μεθόδους διακύμανσης, συνδιακύμανσης και της ιστορικής προσομοίωσης καθώς, επίσης θα μπορούσε να επιχειρηθεί μια προσέγγιση υπολογισμού του δείκτη της κεφαλαιακής επάρκειας με ποσοτική εκτίμηση όλων των κινδύνων και με αναφορά σε παραδείγματα μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων.

Ευνόητο είναι, επομένως, από όλα τα παραπάνω το συμπέρασμα πως το έργο της Βασιλείας δεν οριοθετείται και δεν τελειώνει. Συγκεκριμένα, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα βρίσκεται σ'ένα κρίσιμο σταυροδρόμι γρήγορων αλλαγών και εκτεταμένων ανακατατάξεων. Οι διεθνείς τάσεις και εξελίξεις και οι συνακόλουθες αλλαγές εντοπίζονται σε πολλαπλά επίπεδα και παρουσιάζονται στην Ελλάδα με χρονική υστέρηση.

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ – ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ – ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Αράπογλου Τάκης, 2004, «The impact of the New Basel Capital Accord to the banking system», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.
- Γκόρτσος Χρ. 1990, «Η συμφωνία της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια των διεθνών εμπορικών τραπεζών» β μέρος, , τεύχος 27^ο, Γ Τριμηνία, Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.
- Γκόρτσος Χρ. 1991, «Η Νέα Τραπεζική Νομοθεσία κάτω από το πρίσμα των Διεθνών και κοινοτικών εξελίξεων», (α μέρος) Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, τεύχος 31ο, Γ τριμηνία.
- Γκόρτσος Χρ. 1996, «Η Εποπτεία των Ελληνικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων σε ενοποιημένη βάση», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.
- Γκόρτσος Χρ. 1996, «Οι κεφαλαιακές υποχρεώσεις των Πιστωτικών Ιδρυμάτων μετά την ενσωμάτωση της οδηγίας 93/6/ΕΟΚ», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.
- Γκόρτσος Χρ. 1997, «Η εποπτική αναγνώριση των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων των τραπεζών», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.
- Γκόρτσος Χρ. 1999, «Η Άσκηση της Προληπτικής Εποπτείας των Πιστωτικών Ιδρυμάτων στη ζώνη του Ευρώ – Η θεσμική διάσταση» Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.

- Γκόρτσος Χρ., 2001, «Συνολική Θεώρηση του ισχύοντος Πλαισίου Εποπτείας της Κεφαλαιακής Επάρκειας και η επερχόμενη αναθεώρησή του», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Γ τριμηνία.
- Δραγγιώτη Αν., 2001, «Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του λειτουργικού κινδύνου σύμφωνα με το νέο πλαίσιο της Επιτροπής Βασιλείας», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Β-Γ Τρίμηνο.
- Ευθυμίου Ανδρ., 2003, «Η εποπτεία του Τραπεζικού Συστήματος και ο τελικός δανειστής τελευταίας προσφυγής στη ζώνη του Ευρώ», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.
- Καλφάογλος Φαίδων, 1999, «Υποδείγματα μέτρησης Πιστωτικού κινδύνου», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.
- Κούρτη Α., 2001, «Υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο βάσει εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.
- Κωστόπουλος Σ. Γιάννης, 2001, «Προκλήσεις και προοπτικές της Εποπτείας του χρηματοοικονομικού τομέα, Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.
- Ορατής Μιχάλης, 2001, «Κεφαλαιακές Απαιτήσεις και Διαχείριση Κινδύνων», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.
- Παντελιάς Σπ., 1996, «Value at Risk (VAR) Models: Υπολογισμός Κεφαλαιακής Επάρκειας και Αποδοτικότητας Τραπεζών», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.
- Πάσχας Ι. , 2001, «Ο ρόλος των εποπτικών αρχών και η αναγκαιότητα λειτουργίας επαρκών συστημάτων εσωτερικού ελέγχου», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Β-Γ τρίμηνο.

- Πούσκουρη Άννα, 2003, «Το Νέο Σύμφωνο της Βασιλείας και Ανταγωνιστικότητα», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.
- Τασάκος Κων, 2004, «Ο κίνδυνος Διακανονισμού πράξεων συναλλάγματος :Το έργο της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών και η λειτουργία της Τράπεζας Διακανονισμού Αδιάλειπτης Σύνδεσης», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.
- Τασάκος Κων, 2004, «Η Χρηματοδότηση Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων και το Νέο Σύμφωνο της Επιτροπής της Βασιλείας», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.
- Φίλου Ι., 2004, «Η εκτίμηση κινδύνων ως εργαλείο Εσωτερικού Ελέγχου των τραπεζών», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Α Τρίμηνο.
- Χαραλαμπίδης Μιχαήλ, 2001, «Η Νέα συνθήκη της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια: οι κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του πιστωτικού κινδύνου και οι τεχνικές μείωσής του – τυποποιημένη προσέγγιση», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.
- Χατζηκωνσταντίνου Ι, 2003, «Αλλαγές στις μεθόδους υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων λειτουργικού κινδύνου», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Bardos J., 1988, «The risk-based capital agreement: a further step towards policy convergence, Federal Reserve Bank of New York, Quarterly Review.
- Cumming G και Sweet L., 1988, «Financial Structure of the G10 countries: how does the United States compare? Federal Reserve Bank of New York». Quartely Review, Winter.
- Danielsson Jon, Embrechts Paul, Goodhart Charles, Keating Con, 2001, «An Academic response to Basel II», Special Paper No 130.

- Fisher Stanley, 2003, «Implications of Basel II for emerging Market Countries» No7, Published by Group of Thirty Washington.
- Folkerts – Landau D. 1990, «The case of international coordination of financial policy» , International Policy Coordination and Exchange Rate Fluctuations, edited by W.H. Branson, J.A.Frenkel and M.Goldstein, The University of Chicago Press, Chicago and London.
- Flannery M., 1998, «Deposit insurance creates a need for bank regulation», Federal Reserve Bank of Philadelphia, Business Review, January-February.
- Giovanoli M. 2000, «A New Architecture for the global financial market : Legal aspects of International Financial Standard Setting», International Monetary Law.
- Guttentag J. και Herring R., 1987, «Emergency Liquidity assistance for international banks, in Treats to International Financial Stability», Cambridge University Press, σελ. 150-186).
- Herring R., 1990, «The international supervisory challenge», International Center for Monetary and Banking Studies.
- Herring R. and Litan R.E, 1995, «Financial Regulation in the global economy», The Brookings Institution, Washington.
- Norton Joseph J., 1995, «Devising International Bank Supervisory Standards», London-Boston.
- Norton Joseph J. 2001, «The reform of the International Financial Architecture».
- Secretariat of the Basel Committee on Banking Supervision, Ιανουάριος 2001, «The New Basel Capital Accord : an explanatory note, Bank for International Settlements, σελ.1-14).

- Yoshiura G.V, 1994, «The Basel Committee and its work on international cooperation on banking regulation : Substantive and formal legal aspects, Memoire de D.E.S, University of Geneva.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Γκόρτσος Χρ. 2003, «Διεθνές Νομισματικό και Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο», Πανεπιστημιακές Παραδόσεις.
- Προβόπουλος Γ. – Γκόρτσος Χρ. (επιμέλεια), 2004, «Το νέο Ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό περιβάλλον: τάσεις και προοπτικές», Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Φατούρος Α. – Στεφάνου Κ. (επιμέλεια), 1995, «Οι συμφωνίες του Γύρου της Ουρουγουάης για το διεθνές εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών, συλλογικός τόμος, Ελληνική Εταιρία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Jokivuolle Esa, 2003, «A value at risk approach to bank's capital buffers : an application to the new basel accord».

ΠΗΓΕΣ

- Δελτίο Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, 2001.

- Έκθεση Allsopp (1996) της Committee on Payment and Settlement Systems.
- Έκθεση Διοικητή Τράπεζας της Ελλάδος, 1991.
- European Central Bank, 2001, «The New Basel Capital Accord : Comments of the European Central Bank.
- Συζήτηση Στρογγυλής Τραπέζης, Παπαδημητρίου Χ (συντονιστής), 2001, «Οι νέοι κανόνες εποπτείας της Επιτροπής της Βασιλείας : χαρακτηριστικά και επιπτώσεις στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

- Basel Committee on Banking Supervision (1988), ενότητα II, παρ. 31-43.
- Basel Committee, 2003, «Sound Practices for the management and supervision of Operational Risk, Φεβρουάριος.
- Basel Committee on Banking Supervision, Σεπτέμβριος 1998, «Enhancing Bank Transparency : Public disclosure and supervisory information that promote safety and soundness in banking system», Basel.
- Basel Committee on Banking Supervision : The New Basel Capital Accord, Απρίλιος 2003, παρ.29.
- Basel Committee on Banking Supervision : The Standardised Approach to Credit Risk, 2003, παρ.16-17.
- Basel Committee on Banking Supervision : The Basel Committee issues guidance on bank transparency, 1998.

- Basel Committee, 1988, «International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards», Committee on Banking Regulation and Supervisory practices, Basel. Εισαγωγική έκθεση, αριθμός 7, 10.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- www.basel.com
- www.bis.org

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ